

1349

1001/99

**KOULU KYLÄN KESKUKSENA JA ERI-IKÄISTEN
MONITOIMITILANA**

Tapaustutkimus kyläkoulun monista merkityksistä kyläyhteisölleen

Mari Viertola

**Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos**

**JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
OPETTAJANKOULUTUSLAITOS**

Kasvatustieteiden tiedekunnan määräämiä tarkastajina esitämme kasv.yo **Mari Viertolan** pro gradu -tutkielmasta ***KOULU KYLÄN KESKUKSENA JA ERI-ikäISTEN MONITOIMITILANA. Tapaustutkimus kyläkoulun monista merkityksistä kyläyhteisölleen*** seuraavan lausunnon:

Tutkielma on kuvaus kylän ja sen koulun monivaiheisesta kehitymisprosessista. Tutkielman tekijä, opettajajarjoittelija - tutkiva opettaja ja opettajatutkija - tekee opetustyötä, osallistuu aktiivisesti koulun ja kylän yhteiselämään sekä raportoi toimintaansa ja havaintonsa kokonaisvaltaisesti ja monipuolisin, etnografisen osallistuvan tapaustutkimuksen keinoin. Tutkimuksen kokonaisvaltainen tehtävä on selvittää, mitä koulu merkitsee kyläläisille ja miten koulusta voi kehittyä koko kylän keskus. Aiheen ajankohtaisuus on tutkimuksen lähtökohtana otettu hyvin huomioon, sillä tutkielman johdannon taustamateriaalia on lehdistössä käyty kyläkoulukeskustelu. Sitä ei ole tarkemmin analysoitu, mutta se muodostaa eräässä mielessä yhteiskunnallisen kontekstin tutkimuskohteelle. Lehdistössä käydystä keskustelusta löytyy monia osuvia ilmaisuja niistä merkityksistä, joita tavalliset ihmiset liittävät kyläkouluun, usein omaan, lakkautusuhan alla elävään entiseen opinahjoonsa sekä lastensa kouluun: kylän sielu, kylän sydän, elävän kylän symboli, koululaitoksen kivijalka jne.

Tutkimuksen painopiste on toiminnallisuudessa ja prosessin kuvauksessa. Merkitysten analyysi jää selvästi toiselle sijalle. Tutkimuksen eteneminen on jossakin määrin 'hyppelehtivää' ja epäsystemaattista. Tutkimusaineisto on monipuolista ja sitä on kerätty haastatteluin, keskusteluin, osallistuvan observoinnin keinoin, kenttämuistiinpanoja tekemällä, nauhoituksin, valokuvaamalla jne. Tärkeä perusta tutkimukselle löytyi kylän omasta joululehdestä. Aineiston analysointi on kuvailevaa, mutta merkitysten syvärakenteen tavoittelu jää vielä vajaaksi. Käytetty metodinen välineistö, jota tutkimuksessa sovelletaan, ei ole riittävän tehokas esim. lasten piirokset jäävät melkein analysoimatta. Ne ovat tutkielman kuvitusta ja tuovat sananmukaisesti väriä ja iloa tutkimukseen. Tutkimuksen luotettavuus on selvitetty monipuolisesti ja tähän tutkimukseen hyvin soveltuvien keinoin, joista kolmen avaininformantin käyttö on erityisen merkityksellinen tutkimuksen autenttisuuden varmistamisessa. Tutkimuksen metodikirjallisuus on monissa aikaisemmissa kvalitatiivisissa tutkimuksissa paljon käytettyä tenttikirjallisuutta. Sen sijaan tutkimuksen erityisansiot löytyvät tuoreesta ulkolaisesta tutkimuskirjallisuudesta, joka on erittäin relevanttia myös suomalaisen kyläkoulututkimuksen kannalta.

Tutkimuskoulu on sananmukaisesti ELÄMÄN paikka, jolla on vahvat juuret kylän historiassa. Koulu on ravinnut kylän ihmisten sivistyksellisiä tarpeita vuosikymmeniä. Tämän koulun kasvatit tietävät, mistä he ovat kotoisin. Eri-ikäisten yhteistoiminta kouluyhteisössä rakentaa jokaisen kyläläisen identiteettiä: keitä me olemme, mistä me tulemme ja mihin olemme menossa, mitä haluamme, mitä teemme jne. Tämä tutkimus rakentaa myös tätä identiteettiä. Tutkimus on oivallista palautetta kyläläisille: tutkija antaa monipuolisen kuvan kylästä, koulusta ja kyläläisistä sekä heidän toiminnoistaan. Tärkeimmässä roolissa ovat “tulevaisuuden tekijät” eli lapset, Hakojärven koulun oppilaat. Heidän kirjoituksensa ja piirustuksensa antavat vahvan todistuksen siitä, mikä merkitys koululla on heidän elämässään. Aikuisten kyläläisten ponnistelu koulun hyväksi on tuottanut mahtavan sadon. Kymmenen vuoden aikana sen aineellinenkin perusta on koko ajan vahvistunut; oppilasmäärä on kasvanut parista kymmenestä lähes kuuteenkymmeneen. Koulun ja kylän tulevaisuus näyttää valoisalta. Sen rakentaminen on vaatinut ja vaatii jatkuvasti paljon työtä ja vaivannäköä, mutta palkkana siitä on oppimisen ilo, elämisen riemu ja rohkeus ottaa vastaan tulevaisuuden haasteita ja uusia tehtäviä.

Tutkielma on vakuuttava näyttö siitä, miten osallistuva toimintatutkimus ja sen tekijä voi myös vaikuttaa tutkimuskohteen kehittymiseen. Uusi ja moderni piirre tässä tutkimuksessa on median, erityisesti lehdistön käyttö, jonka kautta julkista kansalaiskeskustelua kyläkouluista on käyty viime vuosina. Siihen on osallistuttu myös tässä tutkimuksessa myönteisellä tavalla. Lasten ja opettajien työ jää usein piiloon koulun ja luokan seinien sisäpuolelle. Tutkija on työssään avannut koulun ovia ja ikkunoita, jotta ihmiset ovat päässeet ihaillemaan ja ihmettelemään koulun mahtavaa työtä. Tämä on merkinnyt samalla rohkeaa avautumista yhteiskunnan suuntaan. Tällä tutkimuksella on merkitystä myös muille kyläkouluille niiden etsiessä keinoja selviytyä olemassaolontaistelussa. Esitämme mielihyvin kasv.yo **Mari Viertola** pro gradu -tutkielman hyväksymistä kasvatustieteen maisterin tutkintoa varten arvosanalla *magna cum laude approbatur*.

Jyväskylässä 18. tammikuuta 1999



Eira Korpinen

ma. professori



Jouko Kari

professori

TIIVISTELMÄ

VIERTOLA, M. 1999. Koulu kylän keskuksena ja eri-ikäisten monitoimitilana. Tapaustutkimus kyläkoulun monista merkityksistä kyläyhteisölleen. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu -tutkielma.

Tämän kvalitatiivisen tutkimuksen kohteena on erään eteläpohjalaisen koulun merkitys eri-ikäisille kyläläisille. Tutkimus on etnografinen tapaustutkimus, jolle asetettiin myös toimintatutkimuksellisia tavoitteita. Tutkimuksen pitkäaikaisen ja intensiivisen toteuttamisen kentällä mahdollisti se, että tutkija suoritti kaksi opettajajarjoittelua kyseisellä koululla.

Tutkimuksen tehtävänä on seurata kylää ja koulua - niiden yhteistyötä ja koulun yksityiskohtaista merkitystä eri-ikäisille kyläläisille. Tärkeäksi tutkimustehtäväksi kohosi sen prosessin kuvailu, miten koulusta voi kehittyä koko kylän toiminnallinen keskus. Tutkimuksessa pyritään tutkimuskohteen monipuoliseen kuvailuun ja tulkintaan. Tämän vuoksi tutkimuksessa keskeisellä sijalla ovat kyläyhteisön ominaispiirteet, joiden kautta myös ymmärtäminen tutkittavasta kohteesta syvenee.

Tutkimusaineisto on hankittu havainnoinnin ja vapaamuotoisten haastattelujen avulla, jossa haastateltavina olivat yksittäiset eri-ikäiset kylän asukkaat. Koululaiset kirjoittivat ja piirsivät aiheesta. Tutkimusaineisto kehittyi monipuoliseksi kyläläisten aktiivisen osallistumisen myötä.

Koulu on kylä. Koulun merkitys kyläläisille osoittautui kiistattoman tärkeäksi. Koulu on kylän keskus - tapahtuma- ja juhlapaikka jonne kyläläiset voivat kokoontua harrastamaan. Koulun nykyinen rooli on muotoutunut kyläläisten yhteisen yrittämisen tuloksena. Koulun rooliin vaikuttavat kylän perinteet. Kotikylän kokonaisvaltainen kehittäminen ja sen elinvoimaisuus on kyläläisille kunnia-asia. Kyläläiset ovat suunnitelleet koulunsa toimivaksi koko kylän palvelukeskukseksi, mutta ennen kaikkea nuorisonsa parhaaksi.

Avainsanat: kyläyhteisö, kyläkoulu, kylätalo, toimintatutkimus, tutkiva opettaja, etnografia

ESIPUHE

Kasvatustieteen syventäviin opintoihin kuuluvan pro gradu -tutkielman tekeminen osoittautui nuorelle opettajalle pitkäaikaiseksi, kiinnostavaksi ja haastavaksi tehtäväksi. Tutkimusprosessi on mielenkiintoinen oppimistapahtuma, jossa tutkija avaa silmänsä uudelle tiedolle käyttäen samalla hyväksi jo olemassa olevaa tietoa aiheesta. Erityisen mielenkiintoisena koin itse tutkimuskohteessa olemisen ja aineistonkeruun kentällä, mutta jo tehtyjen tutkimusten ja muun kirjallisuuden lukeminen avarsi ja selkiinnytti havaintojani ja ohjasi minua eteenpäin tutkimuksenteon viidakossa. Vaikka tutkimuksen viininpunaisessa kannessa on vain yksi nimi, on prosessiin osallistunut suuri määrä ihmisiä, joille haluan osoittaa kiitokseni.

Graduohjaajani, dosentti Eira Korpinen on kyläkoulurintamalla tuttu nimi ja olen onnellinen saatuani tehdä tätä tutkimusta kokonaisvaltaisesti hänen idearikkaassa, innostavassa ja ennen kaikkea asiantuntevassa ohjauksessa. Opettajaharjoittelujen - erityisesti päättöharjoittelun toteutuminen Hakojärven koululla edellytti tukijoukkoja yliopiston puolelta. Marja-Leena Husso ohjasi varsinaista harjoitteluani asiantuntevasti ja kannustavasti välimatkoista huolimatta. Harjoittelujaksoilla oli suuri merkitys tämän työn kannalta, sillä tutkimuskohteessa oleminen mahdollisti monipuoliset aineistonkeruumenetelmät ja eritoten niiden myötä tutkimuksen rooli muotoutui toimintatutkimuksen suuntaan. Tutkijana pystyin aktiivisesti vaikuttamaan ja osallistumaan kylän ja koulun toimintoihin.

Hakojärven koulun väki otti minut lämpimästi vastaan ja tutkimukseen osallistui myös suuri määrä kyläläisiä, josta kiitos heille. Erityiskiitokset Maritta ja Timo Rinta-aholle sekä kyläyhdistyksen puheenjohtajana toimivalle Hakojärven koulun johtajaopettaja Ari Hakolalle. Ajankohtainen tutkimusaihe vetäisi mukaansa myös kotijoukot; Karille kiitos lukuisista kyläkoulukeskusteluista ja sanomalehtiartikkeleista, isälle kiitos monista autokyydeistä, tuesta ja mielenkiinnosta tutkimusta kohtaan.

Lopuksi kiitos Töysän kunnalle tutkimukselle myönnetystä apurahasta ja erityisesti Hyvinvointia Töysän kyliin -projektin vetäjälle Markku Kähköselle. Lämpimät kiitokset myös kansanedustaja, eduskunnan sivistys- ja

tulevaisuusvaliokunnan jäsenelle Aino Suholalle tälle tutkimukselle osoitetusta apurahasta.

Töyssä 4.1.1999

Mari Viertola

SISÄLLYS

1 LÄHTÖLAUKAUS KYLÄKOULUTUTKIMUKSELLENI.....	9
2 TUTKIMUKSELLE ASETETUT TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET.....	12
3 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN.....	13
3.1 Tutkimusaineisto.....	13
3.2 Kvalitatiivinen tutkimus.....	20
3.2.1 Tapaustutkimuksen luonnehdintaa.....	21
3.2.2 Etnografia tapaustutkimustyyppinä.....	23
3.2.3 Toimintatutkimuksen tunnusmerkkejä.....	24
3.2.4 Tutkimuksen luotettavuudesta.....	25
4 PIENI MUTTA PIPPURINEN - Hakojärven kylä.....	28
4.1 "Meidän kylä on okei, paitsi kauppoja voisi olla edes yksi.".....	29
4.2 Kylätoiminta.....	35
4.3 Hakojärven kyläyhdistys.....	36
4.4 Tapahtumia ja toimintaa kylällä.....	38
4.4.1 Äitienpäiväjuhla.....	41
4.4.2 Joulujuhla.....	42
4.4.3 Talvipäivätapahtuma.....	44
5 HAKOJÄRVEN KOULU.....	47
5.1 Kiertokoulusta peruskouluun.....	48
5.2 Koulun tehtävät.....	52
5.3 Raittiusyhdistys - koulun yhteistyökumppani.....	53
5.4 Jouttila - koulun retkipaikka.....	55
6 SUUNNITTELUSTA TOTEUTUKSEEN - MIKSI KOULUTILOJA KANNATTAA HYÖDYNTÄÄ?.....	56
6.1 Koulu kylän keskuksena.....	59
6.2 Valmiin työn hedelmä.....	63

6.3 Kylätalo koko kylän parhaaksi.....	64
6.4 Kylätalo - tärkeä osa koulua.....	67
6.5 Koulu menestyvänä kylän palvelukeskuksena.....	69
7 KYLÄKOULUJEN UUDET MAHDOLLISUUDET.....	70
LÄHTEET.....	73
Sanomalehdistä koottu aineisto.....	78
HAKOJÄRVEN JOULU -lehdistä koottu aineisto.....	80
Julkaisematon lähdeaineisto (tutkijan hallussa).....	82
Muu julkaisematon tutkimuksessa käytetty aineisto.....	82
LIITTEET.....	83

■ Jopa pari sataa pientä koulua eri puolilla maata on lakkautusuhan alla.

Isonkyrön kunnanhallitus esittää:
Tuuralan ja Pysäkin koulut lakkautettava

Alavuden valtuusto myönsi sivukouluille jatkoaikaa

Virrat asetti ehdot kyläkoulujen henkiinjärj. iselle

Jäähalliin 1,75 miljoonaa

Oppilaiden vetoamus ei pelasta Palomäen koulua

Kyläkoulut vuodeksi rauhaan Karstulassa

Koulut kierrätykseen

■ Koululaiset vanhempineen osoittivat mieltään ennen Toivakan valtuuston kokousta.

Oppilaat lakossa

Kolmelle koululle lisääaikaa

Pienet koulut kasvatuksen laadun takaajia

Kyläkoulujen säilyttäminen - myönteisempää kehitystä

HALUATKO OSTAA ITSELLESI KYLÄKOULUN?

Kylän viimeinen mahdollisuus

Kyläkoulu on lapsen etu

Suholan avustajarahat kyläkoulututkimukseen

1 LÄHTÖLAUKAUS KYLÄKOULUTUTKIMUKSELLENI

Kyläkoulut ovat olleet valtakunnallisesti hyvin ajankohtainen teema koko kuluneen vuosikymmenen ajan. Edelliselle sivulle kootut uutisoinnit ovat vallanneet lehtien palstat. Ratkaiseva muutos kylän asukkaiden ja oppilaiden kannalta tapahtui vuosikymmenen vaihteessa, jolloin kunnat ajautuivat taloudellisesti tiukkaan tilanteeseen. Ensimmäisenä tulilinjalle otettiin kyläkoulut. Kylillä on pakko varautua ajatukseen, että leikkuri leikkaa myös tulevina vuosina. Valtionosuuksien tiukkenemisen myötä kuntien on tultava toimeen ja tarjottava palvelunsa yhä vahvemmin veromarkoilla. Kunnilla on kuitenkin mahdollisuus harkita markkojensa marssijärjestys. Kun aiemmin koulujen lakkauttamispäätöstä perusteltiin oppilasmäärien vähenemisellä niin tänään kyläkoulujen toiminnan jatkumisen sanelevat taloudelliset kysymykset. Satojen pienten koulujen lakkauttamisen perusteluna kuntien tiukkeneva talous vaikuttaa kuitenkin vain veteen vedetyltä viivalta, sillä koulujen lakkauttamisen yhteydessä kuntiin on 'varaa' rakentaa uima- ja jäähalleja. Usein lakkauttamisesta aiheutuvia säästöjä liioitellaan eikä miinuspuolta - kuljetuksia, verotulojen menetyksiä ja kylän kuihtumista - muisteta. Koululaitoksemme kivijalan - kyläkoulujen - murtamisen yhteydessä olisi kunnissa käynnistettävä perinpohjainen arvokeskustelu.

Kyläkoulujen lakkauttamispäätöksiä ei ole tehty suljettujen ovien sisällä, sillä kyläläiset, koululaisten vanhemmat ja koulun väki ovat aktiivisesti esittäneet kantansa lakkauttamispäätöstä suunniteltaessa. Koulunpidolle on haettu jatkoaikaa vetoamalla sen erityisasemaan kyläläisiin nähden tai pienen koulun merkitykseen lasten kasvun kannalta. Uhka koulujen lakkauttamisista on saanut aikaan jopa suuria mielenosoituksia. Esimerkiksi Alavudella koulujen lakkauttamissuunnitelmat synnyttivät kaupungin historian suurimman ja laajimman mielenilmauksen oppilaiden koulusta poisjäämisineen ja traktorimarsseineen sekä lukuisia yleisönosastokirjoituksia. (esim. Ilkka 27.11.1997; Ilkka 3.12.1997; Ilkka 5.12.1997; Viiskunta 4.12.1997; Viiskunta 11.12.1997; Viiskunta 15.12.1997; Viiskunta 27.4.1998.) Kylien asukkaat ovat nousseet puolustamaan kokoontumispaikkaansa, kylän sydämenä toimivaa koulua, sillä tehtävässään useita vuosikymmeniä toiminut koulu muodostaa osan kyläläisten identiteettiä. Pieni maaseutukoulu on kylän sielu, joka on perinteisesti osallistunut maaseudulla kyläyhteisön toimintoihin. Kiivaan kyläkoulukeskustelun taustalla on yksinkertainen totuus: kyläkoulua läheisemmin ihmisiä koskettavaa yhteistä asiaa on vaikea löytää, kuten Hokkanen toteaa Ilkan pääkirjoituksessa 'Keskusta ja pienet

koulut' 4.12.1997. Korpinen kirjoittaa Keski-suomalaisessa (27.11.1997), että kyläkoulu on yhä useammin kaikenikäisille palveluja tarjoava laitos, eikä sen kustannuksia siis voi laskea oppilaskohtaisina. Koulu on usein ainut palvelu, joka tavoittaa kaikki kyläläiset. Kyläkouluista esittävät Hytönen, Jokela, Järvinen ja Vuorela (1997) kantansa Keski-suomalaisessa 3.12.1997: "*Kyläkunnalle koulu on enemmän kuin pelkästään opinahjo. Sitä on aina pidetty elävän kylän symbolina.*" Kyseiset opettajat toteavat lisäksi, että koulu voisi toimia entistä enemmän koko kyläkuntaa aktivoivana toimintakeskuksena, jonka yhteiskunnallista merkitystä ei voida mitata pelkästään rahassa.

Ajankohtaisuutensa lisäksi aihe on lähellä sydäntäni, sillä kouluni oli koko alasteen ajan pieni kyläkoulu ja tulevaisuuden työpaikkani saattaa hyvinkin olla pieni koulu. Valmistumisen kynnyksellä olen pohtinut mahdollisuutta 'joutua' aloittamaan työni olemassaolostaan kamppailevalla koululla. Lopullisen sysäyksen kyläkoulututkimukseen sain osallistuttuani TUTKIVA OPETTAJA -verkoston järjestämiin kyläkouluvierailuihin. Vierailut kouluihin opettivat, että koulu tarvitsee tukea monelta taholta menestyäkseen ja ennen kaikkea säilyäkseen. Kirjallisuushaut osoittivat, että kunnan päättäjiä lisäksi myös tutkijat ovat 'unohtaneet' pienet koulut. Vaikka lehdissä on lähes joka päivä kissankokoisin kirjaimin uutisia kyläkoulurintamalta, ei aihetta ole kuitenkaan tieteellisesti tutkittu kovinkaan paljon. Syksyllä 1997 valmistuneen proseminariesitelmäni 'Koulussa kylän sydän' perustan muodostivat Kalaojan (1988 - 1991) maaseutukoulua koskevat tutkimukset sekä Koulu kylän keskuksena (KOKKE) -projektin raportit (Hult, Koliseva, Paakkinen & Solala 1982; Strömberg 1984). Nämä maaseudun pienten koulujen kehittämiseen tähtäävät tutkimussarjat ovat ainoat laatuaan maassamme, joten tarve kyläkoulututkimukselle on suuri. Tutkiva opettaja -verkosto on ottanut haasteen vastaan ja aloittanut kyläkoulututkimusten julkaisun (Korpinen 1998). Sarjassa on jo ilmestynyt *Kyläkoulu nyt!* -teemanumero (1996), *Kyläkoulun monet kasvot* -julkaisu tekeillä olevista tutkielmista ja tutkimuksista (1998), *Esioppilaat kyläkoulussa* (1998), *Kehittyvä kyläkoulu* (1998), *Kyläkoulut - mahdollisuuksien meri* (1998), joka perustuu Nykäsen ja Väkeväisen pro gradu -tutkielmaan luokanopettajan työstä 2-3 -opettajaisella koululla ja *Kyläkoulun oppilaan tulevaisuudenkuvat* (1998).

Katsaus ulkomaisiin tutkimuksiin osoitti, että maamme rajojen ulkopuolella tutkijoiden kiinnostus kyläkouluista on lisääntynyt. Tutkimustiedon ja muun kirjallisuuden vähäisyys aiheutti monenlaisia vaatimuksia ja vaikeuksia tälle tutkimukselle. Aiheen vaihtamista en kuitenkaan kertaakaan ajatellut ja lopulta sinnikkyys kirjallisuushauissa tuotti

tulosta, kaukohaun myötä sain käsiini tälle tutkimukselle olennaisia lähteitä. Aineiston keruun ja analyysin yhteydessä tutkimukselle soveltuva kirjallisuus rajautui, vaikkakin tutkimuksen lähtökohtana oli alkujaan aikaisemmat tutkimukset ja muut kirjalliset dokumentit. Laadullisessa tutkimusprosessissa empiirinen aineisto ja teoretieto kulkevat ikään kuin käsi kädessä, toinen toisiaan täydentäen tutkimuksen eri vaiheissa.

Kotikunnassani Töysässä on useita pieniä kyliä kouluineen, joiden suhde lähiyhteisöön vaihtelee suuresti. Tapaustutkimukseni kohteeksi valittu Hakojärven kylä ja koulu voivat toimia rohkaisevana esimerkkinä maamme muille pienille kylille kouluineen. Kyläläisten yhteisvoimin on koulun yhteyteen noussut kylätalo, joka toimii koulun liikunta- ja juhlasalina ja on kyläläisten aktiivisessa käytössä. Koulu kylätaloineen palvelee koko kylän tarpeita. Kolmeopettajaisen, yli viidenkymmenen oppilaan Hakojärven koulu on ansainnut olemassaolonsa.



KUVIO 1. Tutkimuskohteen maantieteellinen sijainti.

2 TUTKIMUKSELLE ASETETUT TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

Tämä tutkimus kuvaa yksittäisten, eri-ikäisten kyläyhteisön jäsenten suhdetta kouluunsa ja siihen vaikuttavia tekijöitä. *Kyläkoulu* - maamme kouluverkon pohja ja perusta - määritellään yleensä 1 - 3-opettajaiseksi peruskouluksi, jota ympäröi tiivis ja rajattu asuinyhteisö, kylä. (Numminen 1997, 24 - 25; Nykänen & Väkeväinen 1998, 11; Pirhonen 1993, 7.) *Yhteisöön* sopivat monet ryhmälle asetetut kriteerit. Yleensä kuitenkin ajatellaan, että ihmisten välinen yhteys on yhteisössä kiinteämpi ja jatkuvampi kuin ryhmässä (Lehtipuro 1980, 56). Yhteisöä sitoo usein ryhmää syvällisempi aatteellinen tai ihanteellinen tavoite. Yhteisön tunnuspiirteitä pidetään Härmäläisen ja Savan (1989, 44) mukaan sitä, että sen jäsenet kehittävät jatkuvassa keskinäisessä vuorovaikutuksessa valmiuksiaan ja haluaan liittyä toisiinsa emotionaalisesti ja jakaa kokemuksiaan sekä ajatuksiaan. Yhteisöllisyys syntyy vähitellen, yhteisen kasvu- ja kehitystapahtuman seurauksena.

Tutkimuksen päätehtäväksi asetin koulun ja kylän välisen suhteen seuraamisen ja kuvailun kylän asukkaiden ja koululaisten näkökulmasta. Keskeinen tutkimusongelma oli selvittää, mitä tutkimuskohteeni koulu merkitsee eri-ikäisille kyläläisille lähinnä *toiminnallisesta* näkökulmasta ja miten koulusta voi kehittyä koko kylän keskus. Kyseessä on etnografinen tapaustutkimus, mutta koska tutkimuksen tarkoituksena oli myös kehittää kyläyhteisön ja koulun välisiä yhteistyömuotoja edelleen sekä julkaista sen tuloksia tutkimusprosessin eri vaiheissa, on siinä myös toimintatutkimuksen piirteitä.

Tapaustutkimuksen luonne johdatti minut paneutumaan erityisen tarkasti kylän ominaispiirteisiin, sen kulttuuriin, yhteisöllisiin arvoihin ja arvostuksiin sekä kylällä vallitseviin tapoihin. Tämä auttoi minua aineiston ymmärtämisessä, analyysissä ja tulkinnassa. Tutkimuskohteeseen - Hakojärven kylään ja kouluun - liittyvät seikat toimivat viitekehyyksinä, jossa tapahtumat koetaan.

Tapauksesta - erään koulun merkityksestä kyläyhteisölle ja koulun sekä kylän välisestä yhteistyöstä - on tarkoitus saada mahdollisimman kattava kokonaiskuva. Keskeiset teemat nousevat aineistosta. En lähtenyt suorittamaan tutkimusta etukäteen valitun teorian viitekehyyksessä, vaan käytän aineiston tulkinnassa hyväksi aiemmin julkaistuja tutkimuksia ja muuta kirjallista aineistoa. Tutkimuksessa on induktiivisia piirteitä, sillä teoria syntyi osin tutkimusprosessin aikana. Teoriaa käytetään tutkimuksessa pääasiassa heuristisesti eli analyysin ja tulkinnan tukena. Patton (1990, 71 - 73) toteaa, että heuristinen tutkimus perustuu tutkijan omiin kokemuksiin, havaintoihin ja näkemyksiin tutkittavasta ilmiöstä.

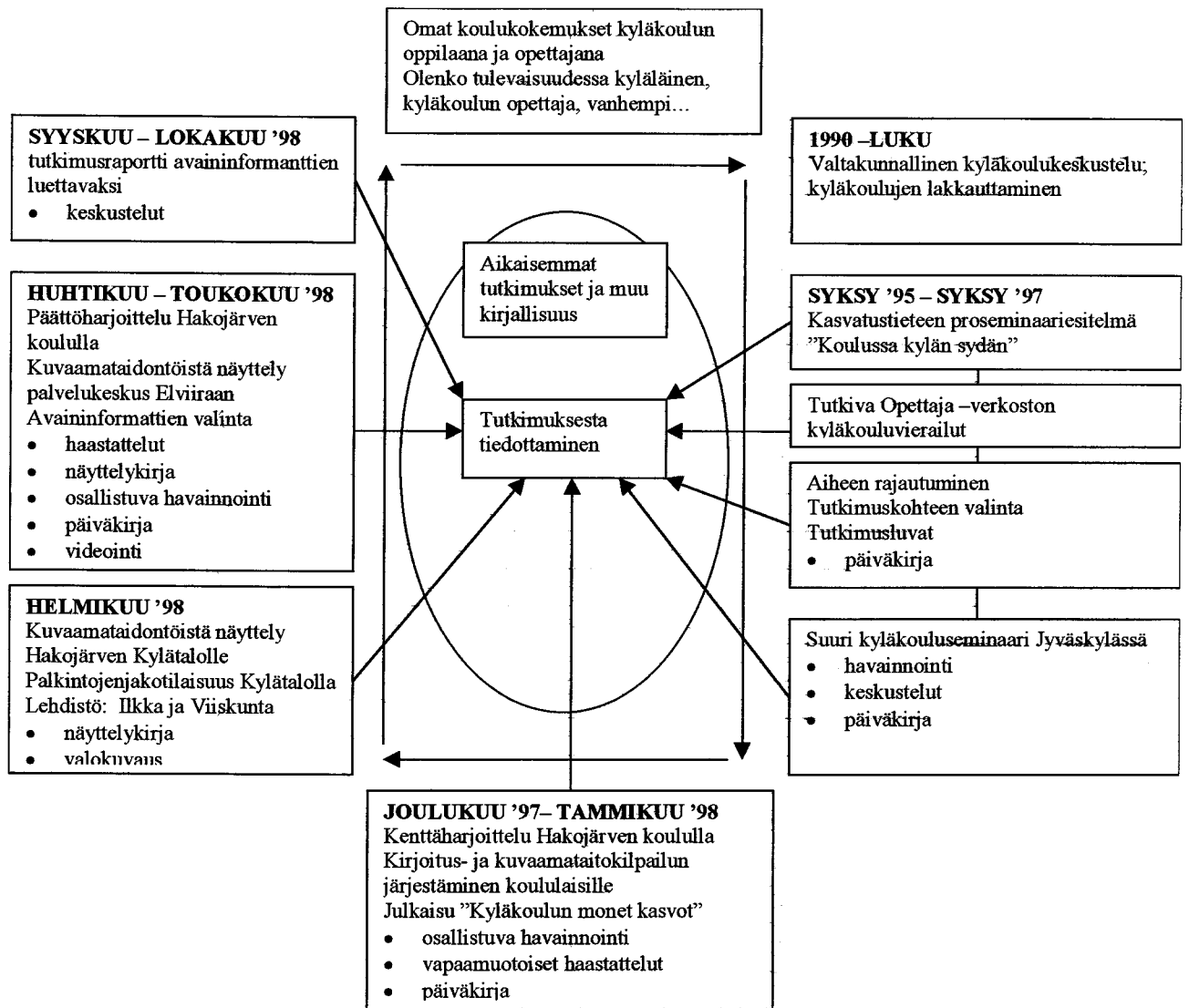
Lisäksi tutkimukseen osallistuvien kokemusten tulee olla samanlaisia.

3 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

3.1 Tutkimusaineisto

Että lukija saisi mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan tutkimusprosessista, raportoin tutkimuksen eri vaiheet tarkasti. Tämä lisää myös tutkimuksen luotettavuutta. (Grönfors 1982; Patton 1990; Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1995; Tynjälä 1991.)

Kentältä kerätty materiaali on dokumentaarista materiaalia, josta itse aineisto sitten rakentuu analyysin kautta. Yleensä etnografisen tutkimuksen aineistoksi käsitetään kaikki se materiaali, jonka tutkija kerää tutkimusprosessin aikana kentältä. Kouluetnografioiden keskeisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, osallistuva observointi, kenttämuistiinpanot ja erilaisten kirjallisten dokumenttien kerääminen. Itse tutkimuskohteessa olemisen ja kaikki tutkittavien kanssa käytävät keskustelut ovat myös tärkeitä. Aineistonkeruun apuna voidaan käyttää myös ääni- ja/tai kuvanauhoitusta ja valokuvausta. (Syrjäläinen 1995, 83 - 84). Tiedonkeruussa käytin em. menetelmiä. Useiden eri menetelmien käyttö mahdollistaa tutkimuksen luotettavuuden triangulaatio-periaatteen mukaisesti. Tutkimusprosessi kokonaisuudessaan on kuvattu kuviossa 2.



KUVIO 2. Tutkimusprosessi aiheen valinnasta aineiston keruuseen ja raportointiin.

Tapaustutkimuksen luonteeseen kuuluu ilmiön tarkasteleminen todelliseen kontekstiinsa kytkeytyvänä sekä tiedonkeruu eri metodeja käyttäen pitkällä aikavälillä. *Tutkimuspäiväkirjaan*, jota aloin pitää heti tutkimuskohteeseen päästyäni (joulukuu 1997), olen kirjannut tutkimusprosessin tapahtumia ja tallentanut tutkimuksen kannalta tärkeitä *havainnoja*. Havainnoinnin periaatteena pidin Uusitalon (1991, 89) määritelmää, jonka mukaan tieteellinen havainnointi on käyttäytymisen tarkkailua, ei vain sen näkemistä (ks. myös Adler 1994, 377; Stake 1994, 242). Havainnointi on yleisesti käytetty kvalitatiivisissa tutkimuksissa, sillä se soveltuu erityisesti toiminnan ja käyttäytymisen kuvaamiseen ja sen ymmärtävään tulkitsemiseen. Havainnointi oli enimmäkseen *osallistuvaa*, sillä olin vuorovaikutuksessa kylälaisten kanssa ja osallistuin tutkimuskohteen toimintaan.

Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa syntyi usein vapaamuotoisia haastatteluja. (Patton 1990, 288 - 289; Uusitalo 1991, 90.) Tutkimuspäiväkirjassa on myös kommentteja

keskusteluista ja haastatteluista kyläläisten kanssa. Useissa keskusteluissa kyläläiset ovat avoimesti maininneet nimeltä keskusteluaiheisiin liittyviä ihmisiä. Luottamuksen säilyttämiseksi ja tutkimuksen eettisen näkökulman huomioon ottaen en kuitenkaan käytä nimiä aineiston raportointivaiheessa. Aineistoa läpikäydessäni ja analysoidessani yllätyin, miten paljon materiaalia minulle kertyikään ns. kahvipöytäkeskustelujen myötä. Varsinaiset haastattelutilanteet syntyivät spontaanisti koululla tai kylätalolla. Usein keskustelu virisi aivan pienestä kysymyksestä, josta se sitten laajeni haastateltavien omakohtaisten kokemusten ja näkemysten kuvailuun. Aiheesta syntyi runsaasti keskustelua myös vieraillessani joidenkin kyläläisten luona tai tavatessani heitä satunnaisesti esim. kauppareissulla. Keskustelutilanteet lähtivät niinkin pienestä liikkeelle, että kyläläinen kysyi minulta jotain tutkimuksestani, joka innosti hänet kertomaan jotain aiheeseen liittyvää. Nauhuria en käyttänyt, mutta muistiinpanovälineet kulkivat aina matkassani. Pysin kirjoittamaan keskustelut ylös välittömästi tilanteen jälkeen.

Tämän tutkimuksen haastattelut olivat siis keskustelunomaisia ja spontaaneja ja lähtivät usein liikkeelle haastateltavan omista kokemuksista ja kommenteista. Tiesin, että tarvitsen tietoa jostain tietyistä osa-alueesta, mutta en ollut suunnitellut etukäteen mitään järjestelmällisiä kysymyksiä. Kaikki keskustelutilanteeseen osallistuneet olivat tasavertaisia subjekteja eikä keskustelutilannetta mielletty haastatteluksi. Kaikki nämä piirteet kuuluvat avoimeen haastatteluun ja teemahaastatteluun. (Ahava 1994; Patton 1990, 280 - 289; Syrjälä & Numminen 1988, 108; Syrjälä 1995, 14.)

Tutkimusmenetelmien valinta ei ollut minulle alkujaan itsestään selvä. Vaakakupissa kilpailivat keskenään kysely ja haastattelu. Ilmaisin aikomukseni ääneen kyläläisille joiden keskuudessa kysely sai vastustusta: *"et sinä saa kyselylomakkeella niin paljon ja hyvää tietoa kuin haastattelemalla! Vastaisivatko kaikki edes ja saisiko siinä totuudenmukaista tietoa?"*

Sekä aineiston keruussa että tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa olen käyttänyt kolmea *avaininformanttia*. Erityisesti heidän kanssaan käymäni keskustelut ovat luonteeltaan syvähaastatteluja, samasta aiheesta on ammennettu tietoa useaan otteeseen. Heiltä olen kysellyt tarkempia yksityiskohtia ja heihin olen voinut ottaa yhteyttä kun tutkimuksen edetessä on ilmennyt ongelmia. Avaininformantit myös tutustuivat tutkimukseen ennen sen julkaisemista. Näin tuli tarkistettua tietojen oikeellisuus ja riittävyys. Syvähaastatteluissa nousi eräs teema keskeiselle sijalle: Hakojärven kyläyhdistyksen merkitys. Lähes kaikissa keskusteluissa viitattiin jollain tapaa kyläyhdistykseen ja sen merkitykseen kylän ja

koulun kannalta: *"Kyläyhdistys näkyy ja kuuluu kylällä!"*

Koululla suorittamani opettajaharjoittelujaksot ovat antaneet minulle ainutlaatuisen mahdollisuuden seurata kylän ja koulun välistä suhdetta ja niiden yhteistyötä ruohonjuuritasolta. Suoritin *kenttäharjoittelun* (4 vko) Hakojärven koululla joulukuun 1997 ja tammikuun 1998 aikana sekä *päättöharjoittelun* erityisluvalla huhti-toukokuussa 1998 (liite 1). Harjoittelujaksojen yhteydessä sain myös osallistua erilaisiin koulun ja kylän yhteisiin tapahtumiin ja juhliin, mm. joulun- ja äitienpäiväjuhlaan. Aineistonkeruun tukena käytin keväällä myös *videointia* ja *valokuvausta*: kuvasin tapahtumia kylätalolla ja koululla. *Osallistuva observointi* mahdollistui eritoten harjoittelujaksojen aikana tutkimuskohteen luonnollisessa ympäristössä. Toimintatutkimuksellisten tavoitteiden voidaan katsoa toteutuneen, sillä harjoittelujen edetessä kehittyi myös uusia yhteistyömuotoja koulun ja kylän välille. Kyläavustajan 1-vuotispäivän kunniaksi suunnittelin hänen kanssaan kylän vanhuksille pienimuotoisen juhlan kylätalolle. Juhlassa lauloivat koululaiset. Yhteistyössä erään kylällä asuvan perheen kanssa toteutin rumpukurssin 5 - 6 luokkien oppilaille. Tämä oli hieno uusi yhteistyömuoto, sillä koululla ei ole pianon lisäksi muita soittimia.

Kyläläiset ovat suhtautuneet myönteisesti tutkimukseeni: *"Hyvää mainosta kylälle ja koululle!"* Tutkimuskohteen varmistuttua ja aineistonkeruuta aloittaessani lähestyin ensin koulun väkeä. Kerroin, että olen tekemässä tutkimusta Hakojärven kylästä ja koulusta ja että olisin kiitollinen kaikesta avusta ja aktiivisuudesta. Koulun puolelta suhtauduttiin alun alkaen positiivisesti ja rohkaisevasti tutkimuksentekooni, koulun johtajaopettaja (kyläyhdistyksen puheenjohtaja) toimitti minulle mm. kyläyhdistyksen julkaiseman Hakojärven oman *joululehden* vuosikerrat 1983 - 1996. Tietoa kylän ja koulun historiasta ja nykypäivästä olen saanut myös kyläyhdistyksen pöytäkirjoista ja Töysän kunnan historiaa käsittelevistä kirjoista. Kylän joululehteä kuvaan tässä tarkemmin, koska lehdet ovat olennainen osa tutkimusaineistoani ja ne lisäävät myös tutkimuksen luotettavuutta. Lehtien myötä olen saanut tutustua monipuolisesti kyläyhteisöön, sen kulttuuriin, arvoihin ja tapoihin, kylän historiaan ja nykypäivään.

"Tämä Joululehti on jälleen eräs pienen kylämme erikoispiirre, jota ei monella kylätoimikunnalla ole. Mutta tavallaan se tallentaa kylän historiaa ja kuvaa entistä sekä nykyistäkin elämää. Siinä on myös tallennettuna oman kylän hengen tuotetta, jota ilman tätä Joululehteä ei olisi." (Hakojärven kylätoimikunta 1989).

Lehden sisältö kootaan omalta kylältä, ja vuoden 1984 Hakojärven joulun saatesanoissa kuvaillaan joululehteä kaikkia kyläläisiä yhdistäväksi oman kyläkunnan yhteisen yrittämisen tulokseksi. Vaikka lehti on nimeltään Hakojärven joulu ja se ilmestyy joulun alla, liittyy vain murto-osa aiheista itse jouluun. Hakojärveläiset mieltävätkin lehtensä *kylälehdeksi* (ks. myös Hakojärven kylätoimikunta 1988). Kotiseudullinen osuus kirjoituksissa on suuri. Lehden sivuilla lukijat voivat palata kuluneen vuoden tapahtumiin ja jopa vuosikymmenien takaisiin muistoihin (Viiskunta 9.12.1993). Se siirtää perinnettä tuleville polville. Lisäksi lehdessä esitellään kylän tulevaisuutta koskevia asioita. Lehti toimii siis kokoavana tekijänä menneen ja tulevan ajan tapahtumista. Kyläläiset kirjoittavat lehteen halutessaan nimimerkillä ja koululaisilla on perinteisesti ollut alusta alkaen omat sivut.

Alla oleva lainaus on vuoden 1991 saatesanoista. Siinä pohditaan lehden merkitystä. Tämä tutkimus viestittää osaltaan hakojärveläisille, että lehti on tärkeä ja arvokas osa kylän perinnettä.

“Joululehtemme olemme aina saaneet kirjoituksia ja jotakin kylämme omaan menneisyyteen kuuluvaa aineistoa, joka sitten säilyy tulevaisuudelle. Ehkei kaikki ole niin tärkeitä, mutta aina on muistelo ja viesti menneiltä ajoilta toivottu ja säilyneenä arvokas.

Ehkä tässäkin lehdessä on jotakin, joka ei menetä merkitystään, vaikka aika vierii eteenpäin.”

Tärkeää empiristä aineistoa ovat *koululaisten kirjoitelmat* ja *kuvaamataidontyöt*. Tammi-kuussa 1998 järjestämäni kirjoituskilpailuun osallistuivat 3. - 6. luokkien oppilaat (n = 34), kuvaamataitokilpailuun osallistuivat kaikki koulun oppilaat (n = 53). Kilpailua sponsoroitiin Töysän säästöpankki hienoin ja pidetyin palkinnoin. Kilpasarjat olivat luokkakohtaiset. Kultakin luokalta palkittiin kolme parasta, mutta jokainen osallistuja sai myös pienen muiston ja kunniakirjan (liite 2). Palkintojenjakotilaisuuteen kutsuin myös lehdistön edustajia: Etelä-Pohjanmaan maakuntalehti Ilkka ja kuusiokuntien (Alavus, Kuortane, Lehtimäki, Töysä, Ähtäri) alueella ilmestyyvä Viiskunta saapuivat tekemään juttua (liitteet 3 ja 4). Lähikunnissa on viime aikoina käyty kiivasta keskustelua pienten kyläkoulujen lakkauttamisesta ja tarkoituksenani oli saattaa rohkaiseva esimerkki niin median kuin koulujensa puolesta kamppailevien kyläläisten tietoisuuteen. Sanomalehti Ilkka kertoi 22.2.1998 pääasiassa tutkimuksesta ja sen tekemisestä (Hakojärvestä pro gradu -tutkielma 1998). Viiskunta uutisoi tutkimusta ja palkintojenjakotilaisuutta puolen sivun verran 5.3.1998 kuvien kera

(Mari tekee Hakojärvestä pro gradu -tutkielman. Koululaisten näkökulma esiin piirtäen ja kirjoittaen 1998). Molemmat lehdet välittivät näin tutkimustietoa jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Palkintojenjakotilaisuudessa oppilasjoukko esitti katkelmia kirjoitelmista (liite 5).

Tavoitteena kirjoitelmissa ja piirustuksissa oli pohtia kyläkoulun merkitystä erikäisille kyläläisille. Töissä kuvaillaan omaa koulua kylätaloineen ja kotikylää laajemminkin. Aiheina olivat

Meidän koulu - ihannekoulu (?)

Kotikyläni

Kylätalomme

Kylä kertoo

5. - 6. luokan ainekirjoitus toteutettiin prosessikirjoittamisena. Koska työmuoto oli oppilaille uusi, kävimme ensin läpi prosessikirjoittamiseen liittyviä seikkoja. Korostin mm., että tarkoituksena on lisätä lukijan tietämystä aiheesta, sillä lukijan tietämys aiheesta on vähäinen. Selvitin, että tarkoituksena on kirjoittaa vapaalla tyylillä, elämyksiin ja mielikuviin perustuen. Toivoin mahdollisimman tarkkaa kuvausta ympäristöstä, esineistä ja tunteista sekä perusteita väitteille. Kirjoitusprosessiin valmistautumisen suoritimme yhdessä: taulua apuna käyttäen hahmottelimme käsitekarttoja aiheista. Oppilaat olivat innostuneita ja käsitekarttoista tuli odotettuaakin hienompia. Seuraava lainaus on tutkimuspäiväkirjastani (7.1.1998):

“Kerrottuani kilpailusta ja esiteltyäni kilpailutöiden aiheet aloitimme yhteisen valmistautumisen. Kirjoitin taululle otsikon. Yhdessä keskustellen pohdimme, mitä asioita kirjoitelmassa voisi käsitellä. Tein aika paljon johdattelevia kysymyksiä kuten ’mitä voisit kertoa koulusta?’. Täydensin käsitekarttaa taululle sitä mukaa kun uusia ideoita tuli.”

Itsenäisen kirjoittamisvaiheen jälkeen keräsin ainekirjoitusvihkot itselleni luettavaksi. Kirjoitin vihkoihin palautetta jo tehdystä työstä ja esitin muutamia kysymyksiä jatkoa ajatellen. Tämän jälkeen oppilaat jatkoivat kirjoittamista ja palauttivat valmiit aineet minulle. Myös luokkien opettajat lukivat aineet ja osallistuiivat niiden arviointiin. Annoin valmiista aineista vielä suullista palautetta kaikille oppilaille. 3. - 4. luokkien oppilaiden kanssa suunnittelimme myös käsitekarttoja, jonka jälkeen he kirjoittivat aineensa. Prosessi-

kirjoittamisessa apunani käytin Linnakylän, Mattisen ja Olkinuoran (1992) teosta.

Piirtäminen tuli aiheiden osalta pohjustettua jo ainekirjoitusvaiheessa. 3. - 6. luokkien oppilaat harjoittelivat tässä yhteydessä myös luonnosten tekemistä. Eka-tokaluokkalaisten piirustukset ovat värikkäitä ja toiminnallisia. Ennen piirtämistä keskustelimme yhdessä aiheista ja piirtämisen aikana kiersin luokassa haastattelemassa oppilaita. Kysyin piirustuksiin liittyvistä seikoista ja sain monia vastauksia, jotka ovat auttaneet kuvien tulkinnassa. Tammikuun lopulla järjestin oppilaiden kuvaamataidontöistä *näyttelyn* kylätalolle. Viimeistään tässä vaiheessa kyläläiset saivat informaatiota tutkimuksestani, sillä näyttelykutsussa kerroin lyhyesti tutkimustyöstäni ja itsestäni. Näyttelykirjaan kävijät ovat kirjoittaneet kommentteja nuorille taiteilijoille.

“Kyllä tunnisti mistä kylästä ja koulusta on kyse.”

“Vanhakin nyt muortuu katsellessaan iloa ja eloa ihannekoulussanne.”

“Tulin siivoamaan, mutta täällä olikin taidenäyttely. Olipa yllätys. Hienoja töitä ja paljon tuttuja taiteilijoita.”

Työt olivat nähtävillä kylätalolla reilun kuukauden. Toukokuussa auringon jo paistaessa sain viestiä kyläläisiltä, että olisi kiva jos näyttely järjestettäisiin vielä toistamiseen kylätalolle. Alkuperäisen suunnitelman mukaisesti kilpailupiirustukset olivat kuitenkin nyt keväällä nähtävänä Töysän keskustassa palvelukeskus Elviirassa, jossa niitä on näyttelykirjan mukaan käynyt ihastelemassa moni töysäläinen.

Empiirinen aineisto koostuu siis *muistiinpanoista* ja *päiväkirjamerkinnöistä* tutkittavien puheista niin haastattelu- kuin arkipäivänkin tilanteissa sekä koululaisten *kirjoitelmista* ja *kuvaamataidontöistä*. *Osallistuva observointi* oli keskeisellä sijalla ollessani tutkimuskohteessa. Tärkeäksi aineistoksi kohosivat myös *Hakojärven joulu -lehdet*. Aineistosta nousevat keskeiset tutkittavien kokemukset ja näkemykset tutkittavasta asiasta.



Koulussa kylän sydän -taidenäyttely Hakojärven kylätalolla.

3.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen aineisto on verbaalista ja/tai visuaalista. Patton (1990, 10) kirjoittaa kvalitatiivisten metodien koostuvan avoimista haastatteluista, observoinnista ja kirjoitetuista dokumenteista. Tavoitteena laadullisessa tutkimuksessa on aineiston teoreettinen edustavuus, eli aineistossa tulee olla esillä tutkimusongelman kannalta olennaiset piirteet. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen, käsittely ja analyysi lomittuvat toisiinsa. Ilmiötä lähestytään monin eri tavoin sen luonnollisessa ympäristössä joten aineiston rajat ovat avoimet. Aineiston analyysi määräsikin minut esittämään tarkentavia kysymyksiä kyläläisille sekä hankkimaan lisää kirjallisia lähteitä tutkimuksenteon tueksi.

Käytännön toiminta ja teoreettinen pohdinta vuorottelivat. Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus on teoriaa koetteleva - kvalitatiivinen teoriaa kehittävä. (Gall, Borg & Gall 1996, 545 - 549; Syrjälä 1995, 16; Uusitalo 1991, 79 - 81.)

Laadullisen tutkimuksen mukaisesti tälle tutkimukselle ei alkuperäisessä ongelmanasettelussa määritelty mitään hypoteeseja. Tutkijana tiesin ainoastaan, että tutkimuskohteeni koululla on erityinen asema yhteisössään. Tämä oli ensisijainen kriteeri tapaustutkimuskohteen valinnalle. Tutkimusaineiston analyysi alkoi jo kenttätyövaiheessa ja johti edelleen uuden aineiston keräämiseen. Aineiston käsittely johti lopulta tutkimuksen sisällön eheytymiseen, tulkintaan ja spesifiin tietoon tutkittavasta aiheesta.

3.2.1 Tapaustutkimuksen luonnehdintaa

Uusitalon (1991, 76 - 77) mukaan tapaustutkimusta voidaan käyttää etsinnällisiin, kuvaileviin ja selittäviin ongelmiin. Tutkimus voi kohdistua yhteen ilmiöön, mutta tapaustutkimuksiksi voidaan lukea myös muutamia tapauksia vertailevat tutkimukset.

Sanaa tapaus voidaan käyttää puhuttaessa ihmisestä, ihmisjoukosta, yhteisöstä, laitoksesta, jostakin tapahtumasta tai laajemmasta ilmiöstä. Tapaustutkimuksen kohteena on tietyssä ympäristössä tapahtuva käytännön toiminta, jokin tapahtumaketju, jonkun yksittäisen kohteen kuten koulun tai luokan toiminta. Tutkimus voi kohdistua myös tietyssä ympäristössä toimivien ihmisten tai ihmisryhmien arkielämän tapahtumiin. Tapaustutkimukselle keskeistä on monipuolisilla ja monilla eri tavoilla hankittujen tietojen koonti tutkittavasta tapauksesta. Tapaustutkimus tapahtuu todellisessa tilanteessa, jota tutkija ei voi keinotekoisesti järjestää esim. kokeelliseksi asetelmaksi. Kuvattaessa ja tarkasteltaessa ilmiötä, sitä ei voi tehdä irrallaan tietystä yksittäisestä tilanteesta tai tapahtumaketjusta. Kohteen ymmärtäminen edellyttääkin useimmiten myös menneisyyden tarkastelua. Kvalitatiivinen tapaustutkimus on kuvailevaa tutkimusta, mutta siinä pyritään myös etsimään ilmiölle selityksiä samaan tapaan kuin historiantutkimuksessa. (Syrjälä 1995, 10 - 12). Stake (1994, 242) määrittelee, että tapauksen avulla pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen.

Tapaustutkimus kohdistuu ennemminkin prosessiin kuin tuotteeseen, koko ympäristöön eikä siitä eristettyihin yksittäisiin muuttujiin, uuden oivaltamiseen eikä aikaisempiin tutkimuksiin pohjaavien näkemysten todentamiseen. Tapaustutkimuksella on tiettyjä keskeisiä ominaisuuksia, joita mm. Syrjälä (1995, 13 - 18) luonnehtii.

Tapaustutkimuksen lähtökohtana on *yksilöiden kyky tulkita* inhimillisen elämän tapahtumia. Tapaustutkijaa kiinnostavat ne merkitykset, joita tutkittava antaa ympäristössään tapahtuvalle toiminnalle. Ilmiötä kuvataan ja tulkitaan eri näkökulmista *kokonaisvaltaisesti*, konkreetisti, elävästi ja systemaattisesti. Tutkittavien ääni kuuluu esitettyinä suorina lainauksina puheesta ja muista tuotoksista tai kuvina tapahtumista. *Yhdistelevää* tapaustutkimus on siten, että taustateoriat ja menetelmät valikoidaan yhdistämällä eri tieteiden teorioita ja kokemuksia tutkimuksen teosta. *Naturalistisuus* tarkoittaa sitä, että ilmiötä tutkitaan luonnollisessa ympäristössään ilman mitään keinotekoisia järjestyksiä ja pakotteita.

Tutkija on kiinnostunut siitä, miten tutkittavat jäsentävät omaa maailmaansa, joten aineiston hankinta on avointa ja strukturoimatonta. Tutkimusaineistoa koottaessa tutkija ja tutkittavat ovat *vuorovaikutuksessa* keskenään. Sekä tutkija että tutkittavat osallistuvat toimintaan omine subjektiivisine kokemuksineen, eivätkä roolit ole selvästi erotettavissa toisistaan. Tapaustutkimus edellyttää luottamusta tutkijan ja tutkittavien välillä.

Tapaustutkimus on *joustavaa*, sillä tietoja etsitään sieltä, mistä niitä voidaan saada. Tutkimuskohteen valinta määräytyy alkuperäisessä kysymyksenasettelussa, mutta myös tutkimuksen kohde suuntaa ongelmien muotoutumista. Tutkimus voi muuttua toteutukseltaan ja tavoitteiltaan todellisessa tilanteessa ja olosuhteissa (ks. myös Eisner 1991, 169). Tutkijan *arvomaailma* vaikuttaa siihen näkemykseen, jonka hän muodostaa tutkittavasta ilmiöstä. Nämä arvot tulee tiedostaa ja tuoda esiin.

Tämä tutkimus on luonteeltaan sekä kuvaileva että selittävä. Koulun merkitystä kylälle sekä kylän ja koulun yhteistyötä tutkittiin luonnollisessa ympäristössä ja todellisissa tilanteissa kokonaisvaltaisesti. Saavuttaakseni tutkimukselle asettamani tavoitteet ja ymmärtääkseni tutkimuskohdetta syvällisemmin tarkastelen myös sekä koulun että kylän menneisyyttä. Aineiston hankinta perustui vuorovaikutukseen tutkittavien kanssa, joista kukin toi oman näkökulmansa tutkimukseen. Tietoa hankittiin kentältä monipuolisilla tavoilla avoimesti ja joustavasti. Aineistonkeruu sisälsi pitkäaikaisen tutkimuskohteessa olemisen, jolloin myös lopulliset tutkimusongelmat muotoutuivat.

Syrjälän (1995, 11 - 17) mukaan laadullista tutkimusta voidaan luonnehtia esim. etnografiseksi, evaluaatio- tai toimintatutkimukseksi. Tämä tapaustutkimus sisältää ensisijaisesti etnografisen tutkimussuuntauksen piirteitä, mutta tutkimuksessa on myös vahvasti toimintatutkimuksellinen ote.

Tapaustutkimuksen lähtökohtana on *yksilöiden kyky tulkita* inhimillisen elämän tapahtumia. Tapaustutkijaa kiinnostavat ne merkitykset, joita tutkittava antaa ympäristössään tapahtuvalle toiminnalle. Ilmiötä kuvataan ja tulkitaan eri näkökulmista *kokonaisvaltaisesti*, konkreetisti, elävästi ja systemaattisesti. Tutkittavien ääni kuuluu esitettyinä suorina lainauksina puheesta ja muista tuotoksista tai kuvina tapahtumista. *Yhdistelevää* tapaustutkimus on siten, että taustateoriat ja menetelmät valikoidaan yhdistämällä eri tieteiden teorioita ja kokemuksia tutkimuksen teosta. *Naturalistisuus* tarkoittaa sitä, että ilmiötä tutkitaan luonnollisessa ympäristössään ilman mitään keinotekoisia järjestyjä ja pakotteita.

Tutkija on kiinnostunut siitä, miten tutkittavat jäsentävät omaa maailmaansa, joten aineiston hankinta on avointa ja strukturoimatonta. Tutkimusaineistoa koottaessa tutkija ja tutkittavat ovat *vuorovaikutuksessa* keskenään. Sekä tutkija että tutkittavat osallistuvat toimintaan omine subjektiivisine kokemuksineen, eivätkä roolit ole selvästi erotettavissa toisistaan. Tapaustutkimus edellyttää luottamusta tutkijan ja tutkittavien välillä.

Tapaustutkimus on *joustavaa*, sillä tietoja etsitään sieltä, mistä niitä voidaan saada. Tutkimuskohteen valinta määräytyy alkuperäisessä kysymyksenasettelussa, mutta myös tutkimuksen kohde suuntaa ongelmien muotoutumista. Tutkimus voi muuttua toteutukseltaan ja tavoitteiltaan todellisessa tilanteessa ja olosuhteissa (ks. myös Eisner 1991, 169). Tutkijan *arvomaailma* vaikuttaa siihen näkemykseen, jonka hän muodostaa tutkittavasta ilmiöstä. Nämä arvot tulee tiedostaa ja tuoda esiin.

Tämä tutkimus on luonteeltaan sekä kuvaileva että selittävä. Koulun merkitystä kylälle sekä kylän ja koulun yhteistyötä tutkittiin luonnollisessa ympäristössä ja todellisissa tilanteissa kokonaisvaltaisesti. Saavuttaakseni tutkimukselle asettamani tavoitteet ja ymmärtääkseni tutkimuskohdetta syvällisemmin tarkastelen myös sekä koulun että kylän menneisyyttä. Aineiston hankinta perustui vuorovaikutukseen tutkittavien kanssa, joista kukin toi oman näkökulmansa tutkimukseen. Tietoa hankittiin kentältä monipuolisilla tavoilla avoimesti ja joustavasti. Aineistonkeruu sisälsi pitkäaikaisen tutkimuskohteessa olemisen, jolloin myös lopulliset tutkimusongelmat muotoutuivat.

Syrjälän (1995, 11 - 17) mukaan laadullista tutkimusta voidaan luonnehtia esim. etnografiseksi, evaluaatio- tai toimintatutkimukseksi. Tämä tapaustutkimus sisältää ensisijaisesti etnografisen tutkimussuuntauksen piirteitä, mutta tutkimuksessa on myös vahvasti toimintatutkimuksellinen ote.

3.2.3 Toimintatutkimuksen tunnusmerkkejä

“Toimintatutkimuksen tavoitteena on muuttaa paremmaksi kohteena olevaa käytäntöä, osallistujien ymmärrystä tästä käytännöstä ja tilannetta, jossa toimitaan. Osallistuminen ja muutos liitetään yhteen olettaen, että muutos alkaa ja jatkuu osallistumalla yhteiseen toimintaan.” (Syrjälä 1995, 35).

Toimintatutkimus ei ole mikään yhtenäinen tutkimustraditio, joka voitaisiin selkeästi erottaa muista laadullisen tutkimuksen suuntauksista. Toimintatutkimusta voidaan pitää arkielämään liittyvänä tieteellisenä toimintana ja ammatillisena oppimisprosessina. Toimintatutkimus on tilanne- ja ympäristökeskeistä, usein monen ihmisen yhteistä ongelmanratkaisua. Sen avulla pyritään ratkaisemaan erilaisia käytännön ongelmia erilaisissa työyhteisöissä. (Syrjälä 1995, 30 - 33).

Alasuutari (1989, 86) toteaa, että usein itse tutkimusprosessi käynnistää muutostilan tutkimuskohteessa. Toimintatutkimuksen perimmäinen merkitys on muuttaa yhteiskunnallista todellisuutta.

Teknisessä tai *interventiosuuntautuneessa* toimintatutkimuksessa kehittäminen käynnistyy yleensä ulkopuolisten aloitteesta. Osallistujat voivat olla mukana tutkimuksen toteuttamisessa. *Praktisessa* toimintatutkimuksessa tutkittavia pyritään auttamaan oman tietoisuutensa ja käytännön teorioidensa tiedostamisessa, muotoutumisessa ja uudelleen-suuntaamisessa. Toimintatutkimuksen kolmannessa lähestymistavassa kasvatuskäytäntö nähdään ennen kaikkea yhteiskunnallisena toimintana. Opettajan on pyrittävä parantamaan koulun toimintaympäristöä. Suuntauksista käytetään eri nimityksiä, kuten kriittinen, *emansipatorinen* ja kasvatuksellinen toimintatutkimus. Toimintatutkimuksella pyritään lisäämään mm. osallistujien itsenäistymistä, tasa-arvoa ja yhteistyötä. (Syrjälä 1995, 30 - 33).

Tämä tutkimus on luonteeltaan kaikkia em. toimintatutkimuksen lähestymistapoja sisältävä. Tekninen siksi, että kylän ulkopuolisena tutkijana pyrin kehittämään uusia yhteistyömuotoja koulun ja kyläyhteisön välille. Praktisen tutkimuksesta tekee se, että kyläläiset ja koulun väki itse *tiedostivat*, miten he voivat hyötyä esim. harjoittelujaksojen aikana siitä, että toimin koulun musiikinopettajana (esim. kyläavustajan 1-vuotisjuhla). Emansipatorisuus tässä tutkimuksessa merkitsee tutkimuksen liittämistä laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Tutkimuksen julkisuushakuisuus lähti liikkeelle nimen omaan toimintatutkimuksellisista lähtökohdista. Tutkijana osallistuin Jyväskylässä 16.-17.10.1997

pidettyyn kyläkouluseminaarisiin, jossa asiantuntijoiden johdolla tarkasteltiin kyläkoulujen merkitystä ja asemaa asukkaiden ja kunnan kannalta sekä pohdittiin keinoja kyläkoulujen mahdollisuuksista selviytyä ja menestyä jatkuvassa muutoksessa. Tämä EDUFIN OY:n järjestämä seminaari oli tärkeä työni kannalta, sillä se avasi uusia näkökulmia tutkimukseen. Esim. Kuntaliiton erityisasiantuntija Kirsi Lindroos-Himberg sekä Seppo Pirhonen, Menosten ala-asteen johtaja Urjalasta korostivat puheenvuoroissaan koulun merkitystä laajemmin yhteisön kannalta. Himbergin sanoja lainatakseni: *“Yhteistyö koulun ja kylän välillä on ‘joki’ ja usein myös koulun pelastus!”* Kyläkouluseminaarissa sain vaihtaa ajatuksia koulutuksen asiantuntijoiden kanssa.

Toimintatutkimuksessa tutkija on osa tutkimuskohdettaan. Tutkimukseen osallistujat voivat osallistua tutkimusaineiston koontiin, analyysiin ja tulkintaan. Tutkittavat ovat tutkijaan nähden tasavertaisia subjekteja (Alasuutari, 1989, 87; Altrichter, Posch & Somekh 1993, 207 - 208; Syrjälä 1995, 35). Tämä kuuluu myös tapaustutkimuksen yleiseen luonteeseen. Itsenäinen tutkimusenteko ei tässä tutkimuksessa tarkoita yksinäistä. Tutkimukseen osallistuneet kyläläiset antoivat oman panoksensa jokaisessa tutkimuksen vaiheessa.

3.2.4 Tutkimuksen luotettavuudesta

Kvalitatiivisen tutkimuksen piiristä ei löydy yhtä yhtenäistä käsitystä luotettavuuden arvioinnista. Käsitteitäkin käytetään varsin kirjavasti, puhutaan mm. validiteetista, reliabiliteetista, arvioitavuudesta, toistettavuudesta ja uskottavuudesta (Uusikylä 1991, 82 - 84; Syrjäläinen 1995, 100 - 103). Laadullisessa tutkimuksessa tulee kuitenkin tehdä luotettavuustarkasteluja aivan samoin kuin kaikessa tutkimuksessa.

Syrjäläinen (1995, 100 - 103) viittaa Goetzin ja LeCompten (1984) määrittelyihin, joiden mukaan *ulkoisessa* reliabiliustarkastelussa oleellisia seikkoja ovat tutkijan asema, informaattoreiden valinta, olosuhteet, käsitteiden määrittely, aineiston keruu ja analyysi.

Tutkijan tulisi tutkimusprosessin aikana kirjata muistiin myös omia tuntojaan ja havaintojaan oman roolinsa osalta. Tilanteen vaatimiin rooleihin asettuminen vaikuttaa suoraan siihen, miten syvällistä tietoa tutkija saa kentältä. Esimerkiksi henkilökohtaisen elämän tapahtumat, tutkijan ja tutkittavien antipatiat tai muut tutkimusprosessiin vaikuttavat

tekijät saattavat muodostua luotettavuusuhkiksi.

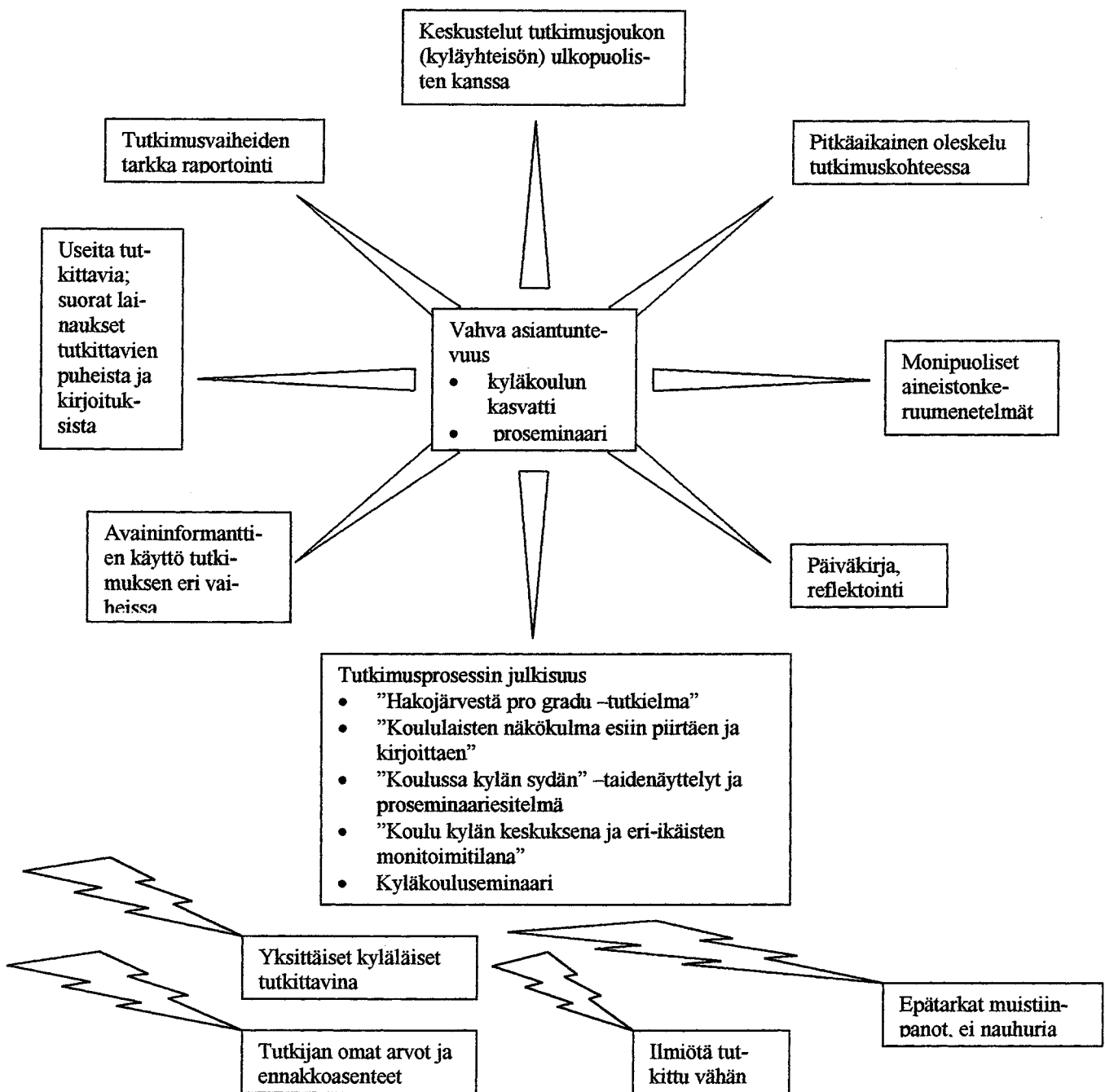
Syventäviin haastatteluihin tutkija valitsee sellaisia haastateltavia, joilla on eniten sanottavaa ja mielenkiintoa tutkimusta kohtaan (informaattorit). Tuloksiin vaikuttavat myös tutkimusolosuhteet.

Käsitteiden epämääräisyys saattaa johtaa tulosten vääristymiseen jo aineistonkeruun aikana. Lisäksi se vaikeuttaa aineiston analyysia, mikä puolestaan heikentää luotettavuutta. Raportoinnissa lukijalle tulisi selvittää tutkimuksen keskeiset käsitteet.

Sisäinen reliabiliteetti varmistetaan etnografisessa tutkimuksessa käyttämällä äänitallennuksia, videointia ja/tai valokuvausta. Sisäinen reliabiliteettitarkastelu helpottuu, jos tutkijalla on mahdollisuus saada joku tutkijakollega mukaan tutkimusprosessiin.

Validiteettitarkasteluissa erotetaan sisäinen ja ulkoinen validiteetti (Grönfors 1982; Syrjäläinen 1995, 101 - 102). Tutkijan väärät johtopäätökset ja vaikutukset ovat pahimpia sisäisen validiteetin uhkia. Aikaisempien tutkimusten hyödyntäminen parantaa sisäistä validiteettia. Ulkoisen validiteetin uhat väistetään parhaiten raportoimalla mahdollisimman tarkkaan tutkimuksen eri vaiheet, käsitteet, tekniikat ja teorialue. Haastattelututkimuksessa se varmentuu, kun verrataan eri haastateltavilta saatuja tietoja.

Tämän tutkimuksen luotettavuutta on pyritty lisäämään sillä, että aineistoa on kerätty ja tallennettu monin eri tavoin itse tutkimuskohteessa (ks. luku 3.1). Lisäksi tutkimuksen ajallinen kesto vähentää luotettavuusuhkia. Tutkimusprosessi ja tulokset on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti (luku 3.1). Tutkija on kirjannut omia ajatuksiaan (reflektointi) tutkimuspäiväkirjaan. Usein keskustelutilanteissa oli vain yksi tai kaksi ihmistä ja nauhuri olisi saattanut heikentää avointa ja luottamuksellista keskusteluympäristöä. Toisaalta en usein kirjoittanut asioita muistiin järjestelmällisesti ja osa keskusteluista on tallennettu epämääräisesti irrallisille paperilapuille. Sisäistä reliabiliteettia ja validiteettia pyrin vahvistamaan tukeutumalla avaininformantteihin tutkimuksen eri vaiheissa. Keinona käytin myös valokuvausta ja videointia. Tutkimuksen reliabiliteettia pyrin lisäämään myös tiedottamisella: taidenäyttelyt, Kyläkoulun monet kasvot -julkaisu, lehdistön osallistuminen palkintojenjakotilaisuuteen sekä kyläkouluseminaariin osallistumisen myötä laitoin sekä itseni että tämän tutkimuksen 'peliin'. Julkisuushakuisuuden myötä täytyi olla valmiina myös kritiikille. (vrt. myös Nykänen & Väkeväinen 1998, 24.) Kaikissa julkisissa vaiheissa sainkin rakentavaa palautetta työlleni, joka loi suuntaviivoja tutkimuksen etenemiselle. Tutkimuksesta tiedottaminen jaksottui sopivasti tutkimuksen eri vaiheisiin. Tämän tutkimuksen reliabiliteettia ja validiteettia voidaan tarkastella kuvion 3 avulla.



KUVIO 3. Tutkimus luotettavuustarkastelussa.



KUVA 1. Koulu kylätaloineen - keskellä kylää (poika 5. lk)

Maamme kylät eroavat toisistaan mm. elinkeinojen, palvelutarjonnan ja ikärakenteen vuoksi. Yhteistä niille kaikille on kuitenkin se, että ne ovat pieniä. Kylän asukasluku ylittää harvoin 500 rajan. Maaseudulla on tapahtunut 1960-luvulta lähtien rajuja muutoksia (Kalaoja 1988a, 4; Nurminen 1980, 168). Teollisuuden lisääntyessä sekä tekniikan ja koneiden kehittyessä maatalouden osuus on heikentynyt. Liikenneolot ovat parantuneet huomattavasti. Erityisen huomattavaa on varsinkin nuoren väestön muutto kaupunkeihin ja kuntakeskuksiin sekä alhaiset syntyvyysluvut ja vanhentunut ikärakenne. Palveluja on pyritty keskittämään asutuskeskuksiin. (Siuruainen 1984, 123.) Hautamäen (1989) mukaan maaseudun kehitys on tapahtunut kaupungistumisen ja elinkeinorakenteen muutoksen puristuksessa, eräässä

mielessä kaupunkien ehdoilla. Monet maaseudun kylät ovat joutuneet kurjistumiskierteeseen; koulujen lakkauttaminen johtaa monesti asukasmäärän kutistumiseen ja myös muiden palveluiden loitontuminen heikentää sosiaalista kanssakäymistä.

Monessa kylässä ongelmat voivat toimia myös vanhan kyläyhteisöhengen herättäjinä: kylien asukkaat järjestäytyvät kehittämään kotikyläänsä. Tutkimuskohteeni kylässä toimiin on ryhdytty ajoissa, ikään kuin ennalta ehkäisevästi. Kylän pienuus nähdään voimavarana. Hakojärven Kyläyhdistys ry. kirjoittaa (1996) hakojärveläisten uskosta ja lannistumattomasta asenteesta kylän tulevaisuuteen seuraavaa: *“Ei pienuus tai syrjäisyys ole este kylän toimivuudelle. Hakojärvi on ollut esillä yli 100 kertaa vuoden aikana eri lehdissä!”* Kyläyhdistyksen johdolla Hakojärvestä on kehittynyt elävä ja toimiva kylä. Kyläläisten mielteitä kotikylästään, jota kuvaillaan tässä luvussa, edustaa hyvin kuudesluokkalaisen tytön kirjoitelmasta poimittu kommentti:

“Olen tosiaan tyytyväinen kotikylääni, joka on näin pieni, mutta silti hyvin kehittynyt. Oikeastaan toivon oman kotikyläni olevan aina tällainen: pieni, mutta pippurinen.”

4.1 “Meidän kylä on okei, paitsi kauppoja voisi olla edes yksi.” (poika 5. lk.)

“Kylässäni on monta härveliä. On kaukalo, koulu, kylätalo, Jouttila, rauhanyhdistys, raittiustalo ja paljon muita taloja.” (poika 3. lk.)

Hakojärvi on kasvava, 450 asukkaan kylä Töysän kunnassa Etelä-Pohjanmaalla. Elinvoimaisen kylän keskellä sijaitsevat koulu ja talkootyön voimannäyte kylätalo, jotka ovat kyläläisten ahkerassa käytössä. Kylällä on lisäksi Raittiusyhdistyksen ja Rauhanyhdistyksen toimitilat sekä kyläyhdistyksen huvila Jouttila. Töysän kunnan yritysluettelon 4/1998 mukaan Hakojärvellä toimii 24 yritystä. Kylällä on mm. luomutuotantoyrityksiä, puu- ja rakennusalan yrityksiä, metalli- ja konealan yrityksiä sekä parturi- ja ompelimo yritystoimintaa. Elinkeinoista koululaiset mainitsevat kirjoitelmissaan ennen kaikkea maatalouden: *“Täällä on paljon maanviljelijöitä”*. (poika 4. lk.)

“Meillä on yhtenäinen kylä, jossa on oma koulu, kauppa, posti ja muita kylää palvelevia tekijöitä. Meillä on hyvät tiet, yhteydet ja kauniit maisemat. On rauhallinen ja mukava kylä. Ja sellaisia ihmisiä kuin Hakojärvellä ei ole missään muualla. ...Mutta paljon on vielä parantamista, paljon löytyy tekemistä. Siksi meidän on puhallettava yhteen hiileen. Vain yhdessä me voimme viedä kylän asioita eteenpäin.”

Näin kuvaa Hakojärven kylätoimikunta Hakojärven kylää 1984. Tilanne on siltä osin muuttunut, että palvelut ovat supistuneet: kyläkaupan toiminta loppui vuonna 1996. Kaupan loppumisesta on myös koululaisilla omat näkemyksensä: *“Kauppa hävisi yksi vuosi takaperin. Siellä kaupassa ei käynyt asiakkaita tarpeeksi.”* (poika 5. lk.) *“Hiipakka lopetettiin, kun omistajat jäivät eläkkeelle. Siellä käytiin joskus koulun jälkeen ostamassa karkkia ja jätskiä.”* (tyttö 3. lk.) Uutta kauppakiinteistöä suunnitellaan kuitenkin koko ajan. Kylän aikuisväestölle kaupan saaminen omalle kylälle ei ole välttämätöntä - joskin tarpeellista kuitenkin, mutta koululaiset toivovat kirjoitelmissaan kylälle uutta kauppaa: *“Mutta yksi tärkeä meiltä puuttuu. Se on kauppa. Toivottavasti se vielä rakennetaan tähän meidän pikku kylään.”* (poika 3. lk.) Kyläläiset totesivat, että kaupan ja kylän välillä vallitsi tietynlainen symbioosisuhde: *“kauppa palveli koulua ja koulu kaupaa.”* Eräskin kyläläinen muisteli, miten kaupalta tuotiin aamulla kärryillä tavaraa koululle ja miten *“koululaiset kipaisivat kaupalle tuon tuostakin.”* Kauppa luokiteltiin kyläläisten keskuudessa *oheiskasvattajaksi*, sillä lapset viettivät aikaa kaupalla esim. odotellessaan kyytiä kotiin. Tärkeimpinä palveluina kylällä pidetään nyt koulun ja kylätalon sekä kyläavustajan tarjoamia palveluita.

Junayhteydet kylä menetti vuonna 1990. Kylähenki - yhteen hiileen puhaltaminen on kuitenkin edelleen voimissaan kylällä. Asukkaiden oma panos on ratkaisevan tärkeä kyläyhteisön elämän parantamisessa ja vaalimisessa. Hautamäki (1989) tähdentääkin, että kehitys voi alkaa vain ja ainoastaan asukkaiden omasta toiminnasta.

Laman vaikutuksia kylän palveluihin on pohdittu myös kronikan muodossa (A. A. Peli 1993, 11 - 13):

*Lama laajeni, leveni
kylään pieneenkin kyhähti
Hakojärven rantahille
hiipi hiljaa hissutellen
tuhoa teki tullessansa
paha paljolti pakersi.
Pois pakeni posti
vallon kauaksi katosi.*

*Asemakin aikoinansa
asunnoksi asuttihin.
Poissa ovat posti-autot,
junat jumaa ohitse.
Kannettiin kuusen alta
teilattiin telefooni,
kuljetettiin koppi kauas.
Romukasahan romahti.*

Eräs koululainen on kirjoitelmassaan sitä mieltä, että nyt kun kylällä ei ole enää kauppaa ja rautatieasemaa, ei kylällä ole enää mitään. MT-kerhon (koululaisten MoniToimi-kerho) kioski on kirjoittajan mielestä pieni lohtu, sillä siellä ei myydä muuta kuin karkkia. Nähtävästi tämä nuori kuitenkin uskoo kyläänsä, sillä kirjoitelman lopuksi hän toteaa: *“Nyt näkyy jo valoa, kun täällä on kylätalo ja kaukalo. Kaikista eniten haluan tänne kyläkaupan, grillin ja katuvalot.”* (poika 4. lk.)

Ensimmäisen joululehden (1983) saatesanoissa kyläyhdistys tervehti kylää mm. seuraavin sanoin: *“Meidän kylämme on kooltaan melko laaja, rauhallinen ja kaunis kylä. Ihmiset ovat ystävällisiä ja yhteistyöhaluisia. Täällä on mukava asua ja elää.”* Nyt vuonna 1998 kommentit kylästä ovat varsin samanlaiset. Sekä kyläläiset että koululaiset kokevat Hakojärven mukavana ja viihtyisänä asuinpaikkana. Kotikylästä eduiksi mainitaan kylän pienuus ja rauhallisuus sekä mukavat kyläläiset.

“Kotikyläni on hieno paikka ja monipuolinen.” (poika 3. lk.)

“Kylässä on aika virkeätä väkeä.” (poika 3. lk.)

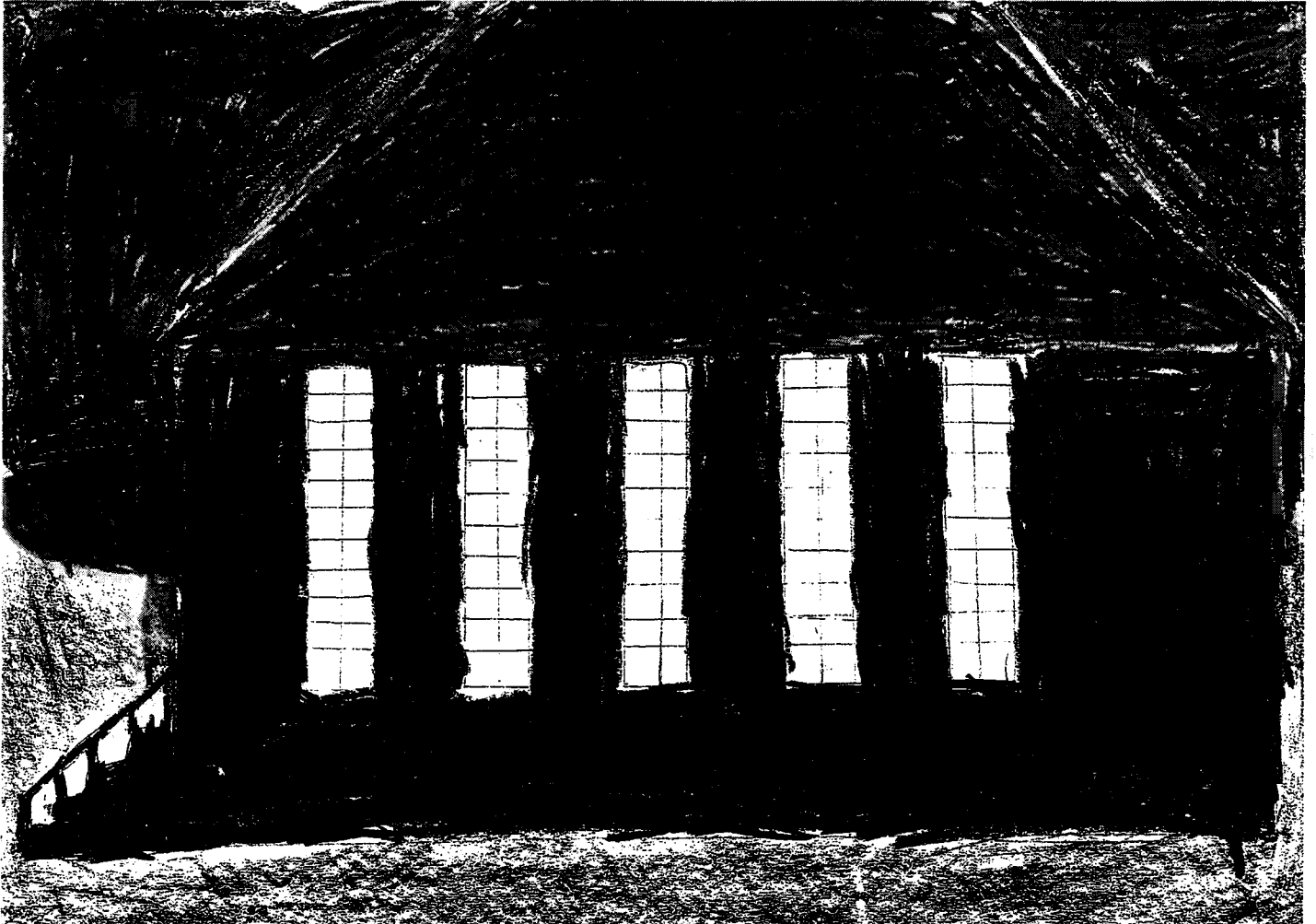
“Minun mielestäni tämä on paras kylä, koska täällä on raitis ilma ja tämä kylä on todella pieni.” (poika 4. lk.)

“Täällä on viihtyisää asua, ei ole kaupungin suurta vilinää.” (tyttö 5. lk.)

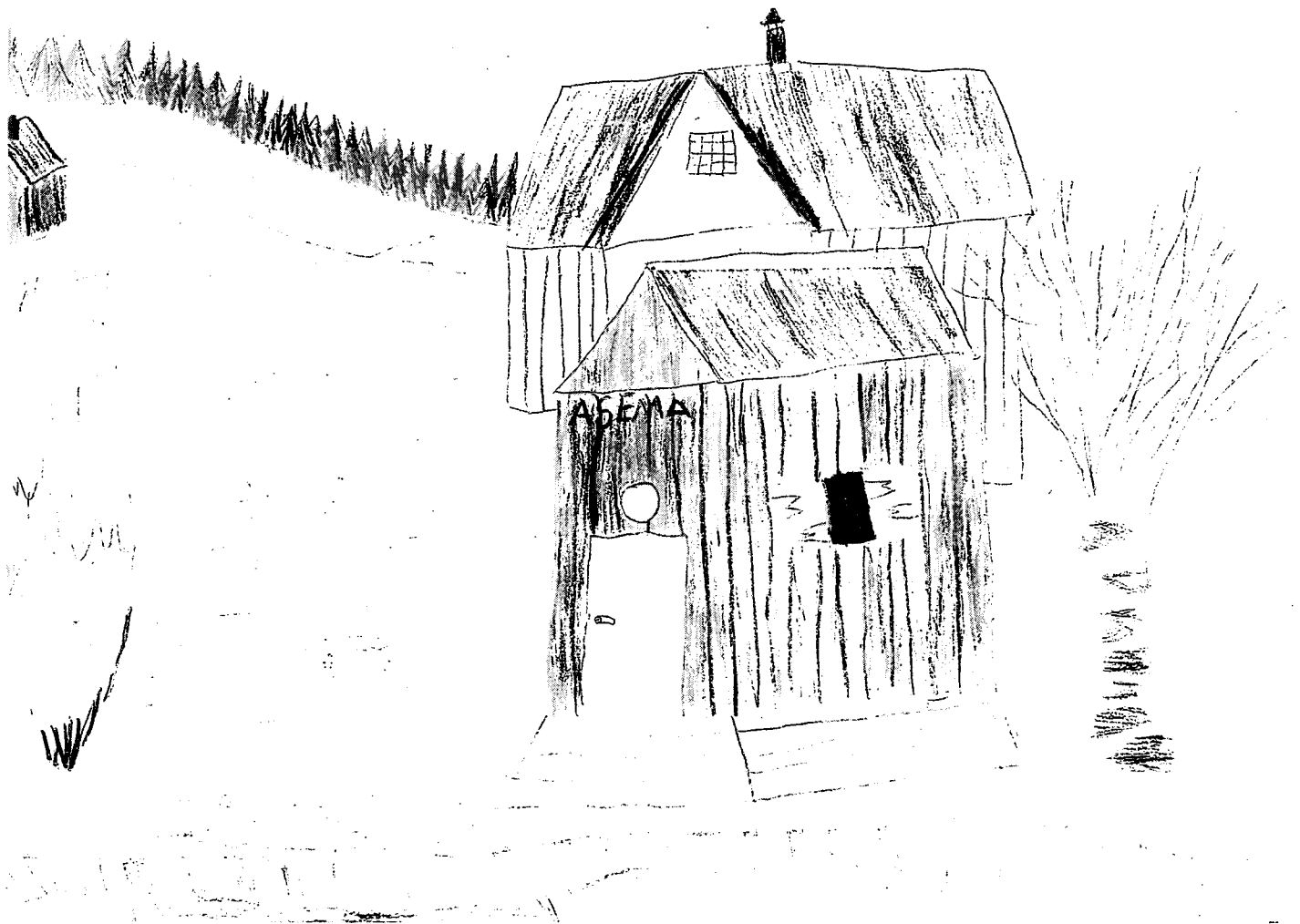
“Hakojärvellä voi siis tehdä kaikenlaista, ja se kehittyy koko ajan. Se on myös hyvä paikka asua.” (tyttö 5. lk.)

Muutama koululainen tuntee hyvin kylänsä ja koulunsa historiaa. Varsinkin vanhemmat oppilaat sisällyttivät kirjoitelmiinsa tietoa kylän historiasta. *“Hakojärvi syntyi rautatien ympärille. Kun sinne tuli asema ja sitä alettiin kutsua Töysän asemaksi, mutta nyt se on Hakojärvi. Asema lakkautettiin vuonna 1991.”* (poika 5. lk.) *“Kylämme on alunperin syntynyt junanradan takia. Tänne perustettiin asema, jonka ympärille muodostui kylä.”* (tyttö 6. lk.) Myös aivan nuorimmat koulunkävijät osoittivat tietämystä kylänsä ja kotikun-

tansa historiasta: tokaluokkalaisen pojan kuvaamataidontyön aiheena oli Töysän Suojeluskuntatalo 1920-luvulla, jonka hän selitti olevan nykyinen nuorisoseuratalo (kuva 2). Idean aiheeseen hän oli saanut selaillessaan kotona suojeluskuntatoimintaan liittyvää kirjaa. Viidesluokkalainen tyttö piirsi kuvan Töysän asemasta (kuva 3).



KUVA 2. Kotikunnan historiaa (poika 2. lk.)



KUVA 3. Kotikylän asema entisaikaan (tyttö 5. lk.)

Kotikylä koetaan läheisenä ja tärkeänä ja keräämäni aineisto peilaa lasten vahvaa sitoutumista kyläyhteisönsä. Kalaoja (1988a, 68 - 69) esittää, että maaseutuyhteisöillä ja niiden ala-asteilla näyttää olevan asukkaiden yhteisöön juurruttamisessa tärkeä tehtävä. Kansainvälistyvässä ja liikkuvassa maailmassa ihmiselle on edelleen tärkeää sitoutua johonkin paikkaan. Yksityiselämässä halutaan juurtua sitä voimakkaammin, mitä liikkuvampaa työelämä on. Hautamäki (1989) esittää, että juuri kyläyhteisö täyttää tämän tarpeen parhaiten.

Kylän aikuisväestön kommentit kotikylästä ovat hyvin samansuuntaiset koululaisten esittämien ajatusten kanssa. *“Täällä on ikänsä asunut. Kylällä on oma rauhansa. Se on hyvä, kun on lapsilla lyhyt koulumatka ja tenevilla on harrastuspaikka lähellä.”*

Elinvoimaisessa kotikylässä on rauhallinen ympäristö ja luonto, hyvät naapurit ja harrastus- ja muun toiminnan vetäjiä. Moni kyläläinen on itse käynyt aikoinaan Hakojärven koulua ja myös omat lapset ovat käyneet tai käyvät parhaillaan samaa opinahjoa. Oma koulu koetaan tuttuna ja turvallisena. Koulun nykyinen johtajaopettaja on myös istunut oppilaan pulpetissa Hakojärven koululla. Forsythe (1984, 212) huomauttaa, että yhteisön ja koulun väliselle yhteistyölle on hyväksi, jos opettajalla on kokemusta yhteisöelämisestä ja jos opettajalla on mahdollisesti linkki yhteisöön.

Maaseudun kehittämistä innostuttiin yleisesti 1970-luvulla, jolloin maaseutua koskevaa tutkimusta alettiin tehdä runsaasti. Näistä tutkimuksista mainittakoon Turun yliopiston lähes kymmenen vuotta kestänyt kylätutkimus Muuttuva kylä (toim. Tommila & Heervä 1980), jossa tutkittiin neljässä eteläsuomalaisessa kylässä kuluneella vuosisadalla tapahtuneita muutoksia. Tutkimustuloksista käy ilmi, että nuoret ikäryhmät ovat taipuvaisia muuttamaan pois kylästä. Koulutus ja paremmat työnsaantimahdollisuudet houkuttelevat nuoria maailmalle (Honkala 1980, 242). Anderssoniin (1980, 185) viitaten työnsaannin ja asumisen ohella vapaa-ajan viettomahdollisuudet ovat tärkeä osatekijä paikkakunnalla viihtymisessä. Aukkaiden tyytymättömyys paikkakunnan tarjoamiin palveluihin lisää tarvetta hakea niitä kylän ulkopuolelta ja aiheuttaa varsinkin nuorilla poismuuttoja. Asuinpaikkaa valittaessa koululla on keskeinen merkitys (Numminen 1997, 29 - 30; Strömberg 1984, 45). Eräs kyläläinen totesi yksituumaisesti: *“Nykyään asuinpaikkaa valittaessa ykköskriteeri on koulu.”* Koulua ei turhaan sanota kylän elämisen edellytykseksi, sillä kouluton kylä ei houkuttele uusia lapsiperheitä kylälle.

Numminen (1997, 29) liittää kylien säilymisen laajempaan kontekstiin; koko maan asuttuna pitämiseen ja edelleen turvallisuuspoliittisiin tekijöihin. Hakojärven kylän kehittymisen ja elinvoimaisena säilymisen vuoksi kylälle toivotaan muuttavan lisää nuoria ja lapsiperheitä. Edellytykset Hakojärven väestönkasvulle ovat hyvät. Kyläyhdistyksen puheenjohtaja etsi mm. keväällä kylällä ollessani sopivaa tonttia rakennusaikeissa olevalle nuorelle parille. Rakennustoiminta on kylällä muutenkin voimissaan ja “Hakojärveläiseen tyyliin” kyläläiset lahjoittavat uusille kylään muuttajille talkooapua ja alennuksia sekä muita etuisuuksia rakennuskustannuksiin. Hakojärven kylällä on peruspalveluista koulu kylätaloinen ja hyvät liikenneyhteydet, jotka mahdollistavat työssäkäynnin. Julkisen liikenteen palveluiden vähäisyys koetaan epäkohtana. Koulun oppilasmäärä on lähes kaksinkertaistunut viimeisen vuosikymmenen aikana: vuonna 1985 koulussa oli vain 27 oppilasta, nyt keväällä 1998 koululaisia oli 44 ja lisäksi 9 esikoululaista. Kylällä korostetaan Hakojärven kyläyhdis-

tyksen, myönteisen julkisuuden, yleisen lapsimyönteisyyden, kylän nuoren ikärakenteen ja kaikille läheisen koulun merkitystä oppilasmäärän ja kylän syntyvyyden lisääntymisen kohdalla. Kylä koetaan mahdollisuuksien asuinpaikkana. Eräs kyläläinen totesi, että *“Kyllä se on tämä positiivinen imago”*. Myönteisellä julkisuudella katsotaan olevan merkitystä, samoin nuorilla opettajilla ja ajan haasteisiin vastaavalla koululla.

4.2 Kylätoiminta

Käytännössä kylätoiminta on sekä kylän sisäistä, itsenäistä toimintaa että vaikuttamista yhteisön ulkopuolelle kuten kuntaan ja järjestöelämän organisaatioihin. (Laukkanen, Muho- nen, Ruuhijärvi, Similä & Toivonen 1986, 71 - 73). Usein kylätoiminta liittyy vapaa-ajan viettoon, järjestetään erilaisia juhlia ja talkoita. Palvelujen parantaminen koskee ensisijaisesti koulua, kauppaa ja postipalveluja. Kylätoiminnan avulla on koulujen toimintaa saatu jatku- maan ja niiden tiloja on kunnostettu myös koulun ulkopuolista toimintaa varten. Kylätoimi- kunta on kyläläisten valitsema yhteistyöelin. Hautamäki (1989, 11) määrittelee kylätoimin- nan keskeiseksi pyrkimykseksi kylän kehittämisen. Suurin osa maamme kylistä on järjestäy- tynyt sekä ajamaan omia asioitaan kylän ulkopuolelle päin että itse parantamaan elinoloja omassa kylässään, Kylätoimintaidean levittämisessä suuri merkitys oli Lauri Hautamäen kirjoittaman kylätoimintaoppaan *“Elävä kylä”* ilmestymisellä vuonna 1979. Kirjassa esitel- lään kylätoiminnan merkitystä ja perusteita, käynnistämistä, järjestäytymistä ja menetelmiä. Lisäksi kirjassa on tietoa kyläläisten mahdollisuuksista vaikuttaa kyliä koskevaan päätök- sentekoon sekä kylien kehittämiseen. Kylien kehittämiseen liittyvää kirjallisuutta on ilmestynyt viime vuosina runsaasti (esim. Harjunpää 1992; Ruotsalainen 1997).

Kylätoiminnan lähtökohtana on kyläläisten oma halu elinolojensa ja elinympä- ristönsä kehittämiseen. Kyläyhteisön elvyttäjänä ja toimintojen edistäjänä on kylätoiminnan rooli merkittävä. Hultin ym. (1982, 14) mukaan kylätoiminnan tehtävänä on mm. kyläyhteisön epäkohtien selvittäminen, uusien virikkeiden ja toimintojen alulle paneminen sekä yhteisöllisen aktiivisuuden herättäminen kylän asukkaissa.

Laukkasen ym. (1986, 70) mukaan paikallisena koulutustarpeena voidaan pitää sellaisen kasvatuksen aikaansaamista, joka synnyttää oppilaissa halua kehittää omaa paikka- kuntaa, sen henkistä ja aineellista hyvinvointia sekä viihtyisyyttä ja hallintoa. Koulu ei voi olla sivussa kylätoiminnasta, jonka keskeisiä kohteita ovat koulu ja sen toimintaedellytysten

parantaminen sekä koulun säilyttäminen. Myös opettajalla on tässä keskeinen asema. Hakojärven koulun johtajaopettaja on myös kyläyhdistyksen puheenjohtaja ja voidaan sanoa, että kyläyhdistys ja koulu kulkevat käsi kädessä.

4.3 Hakojärven kyläyhdistys

“Kylätoimintakin on todella kehittynyt” (poika 4. lk.)

Hakojärven kyläyhdistys on toiminut v:sta 1979 ja se viettää vuoden 1999 huhtikuussa 20-vuotisjuhliaan. Ikä on vanhimpia valtakunnallisestikin ja erityisesti on mainittava, että toiminta on jatkunut keskeytyksettä koko ajan. Vuodesta 1994 lähtien kylätoimikunta on ollut rekisteröity yhdistys, *Hakojärven kyläyhdistys*. Nykyään jokainen Hakojärvellä asuva tai kiinteistön omistava voi liittyä kyläyhdistyksen jäseneksi. Kyläyhdistys voi lukea tililleen monia erilaisia tapahtumia ja toimintoja, joista saa hyvän kuvan Takapenkin Taavetin ajatelmista kylätoimikunnan taipaleelta (1994, 14):

*“Sai Haavisto kerran oivan tuuman
mieleensä mietteen mahtavan.
Perustaisiko kylälle toimikunnan
virikkeitä ja virkeyttä antavan.”*

*“On siirretty koppi ja raivattu rantaa.
Uimarannaksi hetteikkö laitettiin,
santakuormia kumottu ja nyt se jo kantaa
juosta Jouttilammin laineisiin.”*

*“Sitten keskustan laidalta Leskisen kaupan
taas talkoilla tarpeiksi purettiin.
Lehtomäki piirsi mökistä kuvan,
joka jontti rannalle värkättiin.*

*On puron rannassa sauna niin vankka,
saa rohkeimmat avantoonkin pulahtaa.
Ei tiedä vaik’ kesällä laskisi ankka
padon veteen, se siinähan levätä saa.*

*Meillä juhlaa on ollut monenlaista,
veteraanien juhlat, äitiensäpäivät.
Joka juhlassa ollut on miestä ja naista,
joka juhlasta omat muistonsa jäivät.”*

Kylän ja koulun läheinen suhde ja keskinäinen arvostus tulee voimakkaasti esille Hakojärven joululehdessä. Koulu osoittaa lehdessä kiitoksensa yhteistyökumppaneilleen, kyläyhdistykselle ja raittiusyhdistykselle vuosittain (esim. Peltola 1993, 3). Koululaiset osoittavat Hakojärven joulun sivuilla niin pyyntöjä kuin kiitoksia kyläyhdistykselle. Ruusuja kyläyhdistys on saanut mm. luokkaretkien tukemisesta ja tapahtumien järjestelyistä (esim. Kiviaho 1986, 23). Koululla on nykyään oma luistinrata ja talkootyöllä valmistettu kaukalo, mutta aikoinaan oppilaat vaativat sitä tiukkasävyisesti kuten seuraava esimerkki osoittaa (ks. myös Juppo 1984, 26; Kahre 1984, 29):

“Hakojärven koululla toimii monta kerhoa. On neljä hoo kerho ja tuohikerho ja seurakunnan kerho ja Isosaassa sijaitsee seurakunnan leirikeskus. Minä olen ollut melkein kaikilla leireillä ja olen käynyt aina joskus seurakunnan kerhossa ja neljä hoo kerhossa. Vaikka asemalla on monta kerhotoimintaa, niin asemalle ei ole saatu luistinrataa. Melkein jokaisella koululla on oma luistinrata ja pururata ja kyllä sen taidoista huomaa. Muitten koulujen oppilaat osaavat luistella paljon paremmin kuin aseman koulun oppilaat. Minun mielestä vanhempien ihmisten pitäisi olla vähän asialla, jotta saataisiin edes luistelupaikka johonkin, niin että siellä opittaisiin edes luistelun perustiedot ja voisihan siellä sitten opetella vähän jääkiekkoa. Olisi hyvä jos kylän miehet rakentaisivat yhteisvoimin kaukalon tai luistinradan.” (Punkari 1984, 26).

Vuotta 1995 kuvataan Hakojärven joulun 1995 saatesanoissakin rakentamisen, yhteistyön ja huomionosoitusten vuodeksi. Maataloustuottajat, kunta ja Osuuspankki valitsevat vuosittain kunnallisen, maakunnallisen ja valtakunnallisen Pro Maaseutu -palkinnon saajat. Kyläyhdistys sai 1995 maakunnallisen kunniamaininnan ja kunniakirjan tunnustuksena pitkään jatkuneesta toiminnasta kylän kehittämisessä. Myös koululaiset muistavat nämä kunnianosoitukset kirjoitelmissaan:

“Kylätalolla oli vuoden kylät toimintapalkinto. Se lähetetään kuitenkin eteenpäin. Palkinto on Etelä-Pohjanmaan kylät ry:n luovuttama.” (tyttö 5. lk.)

“Olemme rakentaneet koulun viereen talkootyöllä liikuntasalin jota kutsutaan kylätaloksi ja sen ansiosta Hakojärvi sai Paras kylä -palkinnon.” (poika 5. lk.)

Kyläyhdistys itse toteaa (1996), että kylän asukkaiden myönteinen asenne ja osallistumisinto on suuri vahvuus kehitettäessä kyläyhdistyksen toimintaa. Hakojärvellä on pyritty kehittämään koko kylää ja se on mahdollistanut nykyisen kehityksen toteutumisen. Epäkohtiin on tartuttu ja tulokset näkyvät. Edellytykset kohdata tulevaisuuden haasteita ovat hyvät. Kyläyhdistyksen toimintakertomuksen 1997 lopussa todetaan, että nykyisen maaseudun tyhjenemisen - tai tyhjentämisen - aikana Hakojärvellä voidaan hyvillä mielin sanoa, että kylä ei ole jäänyt tuleen makaamaan.

4.4 Tapahtumia ja toimintaa kylällä

Kylällä järjestetään vuosittain erilaisia tapahtumia ja pieniä juhlatilaisuuksia, joista osa on muodostunut jo perinteeksi. Tutkimuksen aikana kehittyneitä toimintaa olivat taidenäyttely kylätalolla, koululaisten kirjoitelma- ja kuvaamataitokilpailu, palkintojenjakotilaisuus kylätalolla, kyläavustajan toiminnan 1-vuotisjuhla kylätalolla sekä rumpukurssi. Näistä tapahtumista ja toiminnoista on raportoitu luvussa 3. 1. Vuodesta 1994 lähtien on kylällä järjestetty talkooväen toimin Ritva ja Klaus Lavilan tilalla **Luomu-maatalousnäyttely**, joka ylitti jo ensimmäisenä tapahtumavuotenaan valtakunnallisen uutiskynnyksen. Myös koulu- laisten MoniToimikerho (MT-kerho) on osallistunut tähän näyttelyyn vuonna 1995. Kerho on toiminut vuodesta 1992. Ensimmäisen vuoden kerho oli koulun alaisuudessa toiminut kerho, mutta myöhemmin se siirtyi kyläyhdistykseen. Kerhon toimintaa ovat tukeneet taloudellisesti kunta ja kerholaisten vanhemmat järjestämällä kyyditystä tarvittaessa (ks. myös Hakola 1995, 17).

Perinteinen **huutokauppa ja markkinat** - kyläyhdistyksen merkittävä tulolähde - on saanut monilla paikkakunnilla seuraajia. Tässä syystapahtumassa koululaisillakin on ollut omia myyntipisteitä. Varoja on kerätty mm. luokkaretkeä varten. Tapahtumapaikkana on toiminut Hiipakan kaupan piha, koulu ja raittiusyhdistyksen piha. Tosin edellisvuoden markkinoilla kauppa kävi laimeasti, väkeä ei ollut paikalla edellisvuosien tapaan (Hakojärven kyläyhdistyksen vuosikertomus 1997). Perinteen ylläpitämiseksi kyläläiset suunnittelevat kehittävänsä jotain uutta ja kansaan menevää. **Joulumyyjäiset**, jonka juurien kyläläiset muistelevat ulottuvan aina 1960-luvulle saakka, kokoaa kyläläiset yhteen raittiustalolle. Lapset ovat esittäneet siellä useina vuosina ohjelmaa.

Kylällä poltetaan oma 'pääsiäisvalakia' kyläyhdistyksen mökillä Jouttilassa. Jouttilassa järjestetään myös **kotirintamanaisten ja veteraanien kahvitustilaisuus**, jossa mm. koululaiset ovat esittäneet ohjelmaa (A. J. 1992, 3). Hakojärven kylä antaa oman panoksensa talkootyöllä myös **Miljoonapilkki** -tapahtumaan. Kylän kehittämisessä talkootyö on keskeisellä sijalla; mm. useat tapahtumat vaativat kökkätunteja ja kylätalon rakentaminen mahdollistui juuri talkootyön ansiosta. Kysyessäni syitä Hakojärveläisten talkootyöinnokkuuteen sain yksiselitteisen vastauksen: *"Se on tervettä kilpailua. Naapurin pitää olla vähän parempi kuin toisen."* Talkootyön onnistumiseksi tärkeinä pidetään myös innostavia ja osaavia ohjaajia. Hakojärven kyläyhdistys on ollut mukana valtakunnallisessa Kylätoiminnan menestystekijät -tutkimushankkeessa, jossa hakojärveläiset pohtivat mm., mikä tekee heidän kylästään virkeän ja toimivan (Lahtinen 1997). Kylällä tultiin siihen tulokseen, että edelliset sukupolvet ovat opettaneet talkootyön hengen, joten perinteet velvoittavat. Seuraava katkelma on Aino ja Sulo Lampimäen käsialaa (1983, 17). Kyseessä on sanoitus lauluun 'Hakojärven tievalot' ja se kuvaa hyvin kylän tavaramerkkiä - talkootyötä.

*"Hakojärven kylälle kun tievalot tehtiin
tapahtui se talkootouhulla.
Rahat sekä tarpeet kyläläiset antoi
ja puurojuhlat pidettiin koululla."*

Kylän toimeliaat nuoret pitävät koko kesän **leikkikenttää** koululla kyläyhdistyksen tuella ja koulun yhteydessä olevan **kirjaston** kesäaukiolo on hoidettu kyläyhdistyksen toimesta talkoilla vuodesta 1994. Kirjaston käyttö on osoittautunut kesällä talvikauttakin vilkkaammaksi, uusia lainaajia on tullut (Hakojärven Kyläyhdistys 1995). Laukkonen (1989, 335 - 353) kertoo, että kirjastojen käyttö oli jo itsenäisyytemme alkuvuosikymmeninä vilkasta. Osaltaan lukuhaluja kuvastaa se, että eri kyliin vaadittiin sivukirjastoja. Aluksi edettiin koulukirjastoja perustamalla ja sotien jälkeen oli sivu- eli piirikirjastojen vuoro, jotka sijoitettiin kouluihin. Hakojärvi sai sellaisen v. 1948.

Koululaiset ovat usein järjestäneet erilaisia tempauksia ja juhlia koululla kerätäkseen varoja luokkaretkeä varten. Koulu on vuosien mittaan saanut lahjoituksia kyläläisiltä, paikallisilta yrityksiltä ja Kyläyhdistykseltä (esim. Hakojärven ala-asteen oppilaat ja opettajat 1988, 14). Paikalliset yritykset ja yhdistykset ovat avustaneet koulua mm. tietokonehankinnoissa.

Elinkeinlautakunta, kunnanhallitus ja kylätoimikunta ovat järjestäneet useana vuonna Hakojärven koululla tilaisuuksia, joissa on selvitetty elinkeinoihin liittyviä kysymyksiä. Kylään on syntynyt ilahduttavasti uusia yrityksiä (Hakojärven Kyläyhdistys 1995).

“Kylätalolla voidaan pitää monenlaisia tapahtumia, esim. kokouksia, juhlia ja pelejä. Koululaisilla yleensä juhlia ovat joulujuhla ja äitienpäiväjuhla, joissa on koululaisilla ohjelmaa.” (poika 5. lk.)

Juhla- ja tapahtumapaikkana on usein koulu ja kylätalo. Koululla on kokoontunut mm. 4H-kerho, seurakunnan kerhot eri-ikäisille, shakkikerho, kansalaisopiston piirit, ompelupiiri, jumppa ja luomupiiri. Erillisen otsikoinnin ansaitsevat juhlista joulu- ja äitienpäiväjuhla sekä kevättapahtuma. Nämä tapahtumat havaitsin koulun ja kylän yhteistyön kannalta merkittävimmiksi. Juhliala kyläläiset pitävät erityisen tärkeinä: *“Ne juhlit on niitä, joissa on oppinut tuntemaan muita vanhempia ja kyläläisiä ja ne on liittänyt siihen porukkaan.”*

4.4.1 Äitienpäiväjuhla

*Kevät kului, tuli toukokuu,
uuden asusteen sai lehdetön puu,
Kun maassa ollut ei enää lunta
Innostui taasen kylätoimikunta:
Lähetteli kutsuja somia
kotirintamanaisille omia.
Tohinalla touhusivat Äitien päivää
Ohjelmaakin järjestyypi
- ei huolen häivää.
Juhlat pidettiin koululla omalla
ja se tuntui yleisöstä varsin somalta.
Siellä äidit sai rintaansa kukkasen
myös kuulla puheet,
laulut ja kiitokset.
Mitalit oli hankkinut kylätoimikunta.
Kotirintamanaisille se varmaan oli unta.
Kovat työt, pelot, vaivat ja sairaudet
he ovat kokeneet.
Niistä tunnustukseksi todella
ovat prenikat ansainneet. (A. A. Peli 1993, 11).*

Äitienpäiväjuhlaa on vietetty yhtäjaksoisesti vuodesta 1984 lähtien. Juhlan järjestävät vuorovuosin Raittiusyhdistys ja kyläyhdistys yhteistyössä koulun kanssa. Juhlapaikkana on ollut aikaisemmin koulu tai Raittiusyhdistyksen talo, nykyään äitejä juhlistetaan kylätalolla. Äitien lisäksi juhlaan saapuu runsaasti myös isiä, isovanhempia ja lapsia. Äitienpäiväjuhlan ohjelmaa kyläläiset kehuvat kauniiksi ja vaikuttavaksi juhlatilaisuudeksi. Kylän äidit totesivat, että erityisen hienon juhlasta tekee se, kun *“äidit huomioidaan ja tenavat saa ne lusikat”*. Erityisesti koululaisten ohjelmat kuunnellaan mielenkiinnolla, mutta juhlassa esiintyvät myös kyläläiset tulkiten mm. runoja ja musiikkia. Tänä vuonna kylätalolle järjestettiin juhlan yhteydessä näyttely kansalaisopiston illoissa valmistetuista tavaroista. Kylällä saadaan joka vuosi todeta, että kun syntyy Hakojärvelle, syntyy hopealusikka suussa. Kyläyhdistys on jakanut äitienpäiväjuhlan yhteydessä vuodesta 1991 lähtien asianmukaisin kaiveruksin varustetut hopealusikat (kummilusikat) kylään edellisvuonna syntyneille lapsille (A. J. 1991, 19; Hautala 1992; Hautala 1993, 8 - 9; Hautala 1994, 6 - 7; Hautala 1995). Raittiusyhdistys jakaa juhlassa palkinnot kirjoitus- ja piirustuskilpailuissa parhaiten menestyneille koululaisille.

4.4.2 Joulujuhla

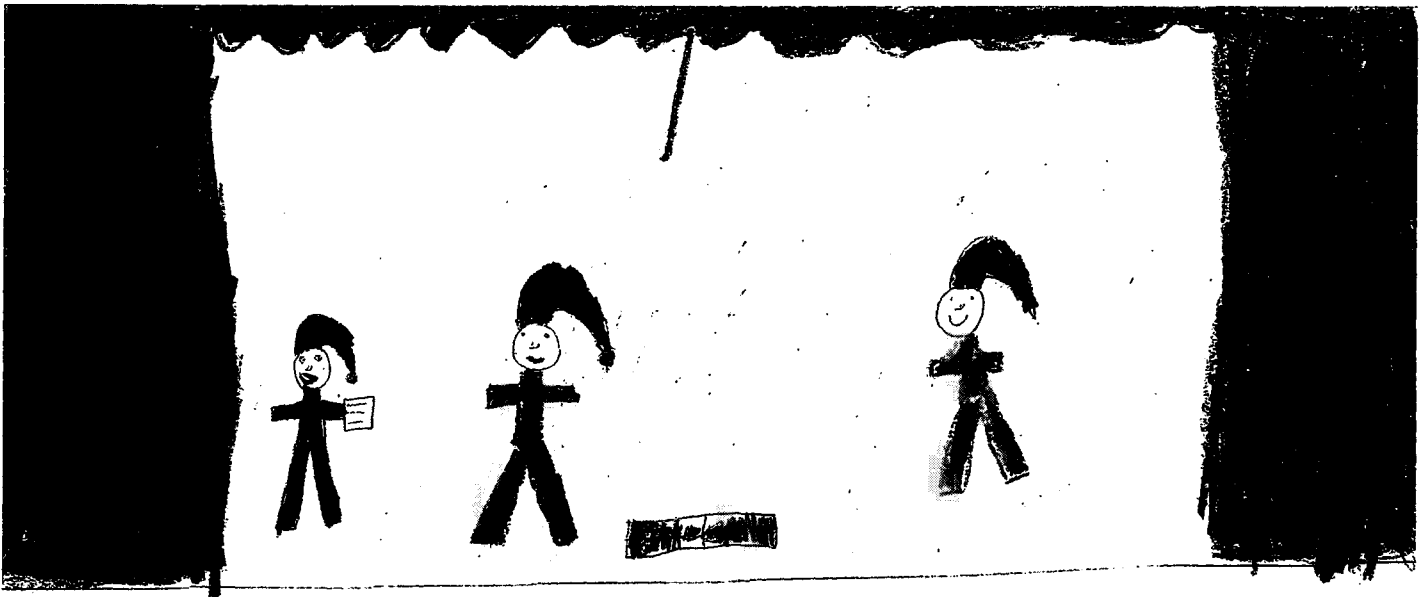


KUVA 4. Joulujuhla kylätalolla (tyttö 4. lk.)

"Meillä täällä Hakojärven koululla on myös oma joulujuhla. Aina joka joulu on jotain oppilaat esittäneet ja opettajat ovat olleet valvomassa omaa luokkaansa. ...Tervetuloa katsomaan tänäkin jouluna meidän koulun joulujuhlaa." (Anni L. 1994, 32).

Kylän yhteistä joulujuhlaa vietetään kylätalolla. Ennen kylätalon valmistumista juhlapaikkana oli koulu. Ohjelmaa juhlassa esittävät sekä koululaiset että kyläläiset. Kaikille kyläläisille esitetään kutsu saapua juhlaan Hakojärven joulu -lehdessä. Ohjelman lisäksi tarjolla on usein ollut puuroa ja joulupukkikin saapuu. Vuonna 1997 koulun kuusijuhla ja kylän joulujuhla yhdistettiin joulukiireitten vuoksi.

Kyläläiset muistelivat joulujuhlia ennen kylätalon valmistumista: *“Koulu oli aina niin täynnä kuin vaan olla ja voi! Etehen oli kauhea ryysis kun pienet tenavat ei nähnyt takaa. Luokka oli perille asti täynnä, porukat istu pulpetilla. Kun lapset rupesivat käymään ylikierroksilla menivät äidit heidän kanssaan jäähdyttelemään käytävälle.”* Kyläläisten mielestä on huomattavaa että vanhemmat ihmiset, joilla ei ole enää kouluikäisiä lapsia tulevat katsomaan koulun juhlia vuodesta toiseen: *“joulujuhla kerää mummoja ja paappoja”*. Kylän vanhuksille joulujuhlan määriteltiin olevan *“henki ja elämä, sillä siitä se joulu alkaa”*.



KUVA 5. Tonttuja näyttämöllä koulun joulujuhlassa (tyttö 1. lk.)

4.4.3 Talvipäivätapahtuma

*“Mikä onkaan laskiainen
 ilman ilon häivää
 Kyllä se on tuskainen
 viettää murkas päivää
 Mut’ vanhemmat sen järjesti
 riehan yhteisesti
 lapsille ja isoisille
 huviksi koko kylälle.
 Koulun mäkeen lykkäsivät
 sukset, pulkat, kelkat
 Lapset siitä tykkäsivät
 mnyt olkoon hiljaa telkat.
 Ajeltihin kelkoillakin
 moottorilla komeasti.
 Ponillakin ratsastettiin,
 - pelottikin hieman.
 Mehu maistui mukavalta,
 pullat poskea pullisti.
 Ilman laskiaista tätä,
 olisi elämä ihan mätä.
 (A. A. Peli 1993, 11)*

Talvipäivätapahtuma, joka ajoittuu usein laskiaisen tienoille, on koko perheen ulkoilupäivä Hakojärven koululla. Tapahtumasta raportoidaan lähes vuosittain Hakojärven joulu - lehdessä (esim. Iita 1992, 10). Ulkoilupäivään saapuu koulun entisiä, nykyisiä ja tulevia oppilaita perheittäin, yksittäin ja kaksittain. Mukavan yhdessäolon merkeissä mm. kisaillaan, lasketellaan koulun mäessä, koulun tiloissa on myyjäiset ja pihalla on mahdollisuus paistaa nuotion ääressä makkaraa. Ohjelmassa on ollut sellaisiakin erikoisuuksia kuin laskuvarjo- hyppyä ja laulava koira Nero.



KUVA 6. Koulun pulkkamäessä kavereiden kanssa (poika 1. lk.)



KUVA 7. Ekaluokkalainen poika lumisotaa ystävien kanssa koulun pihalla.

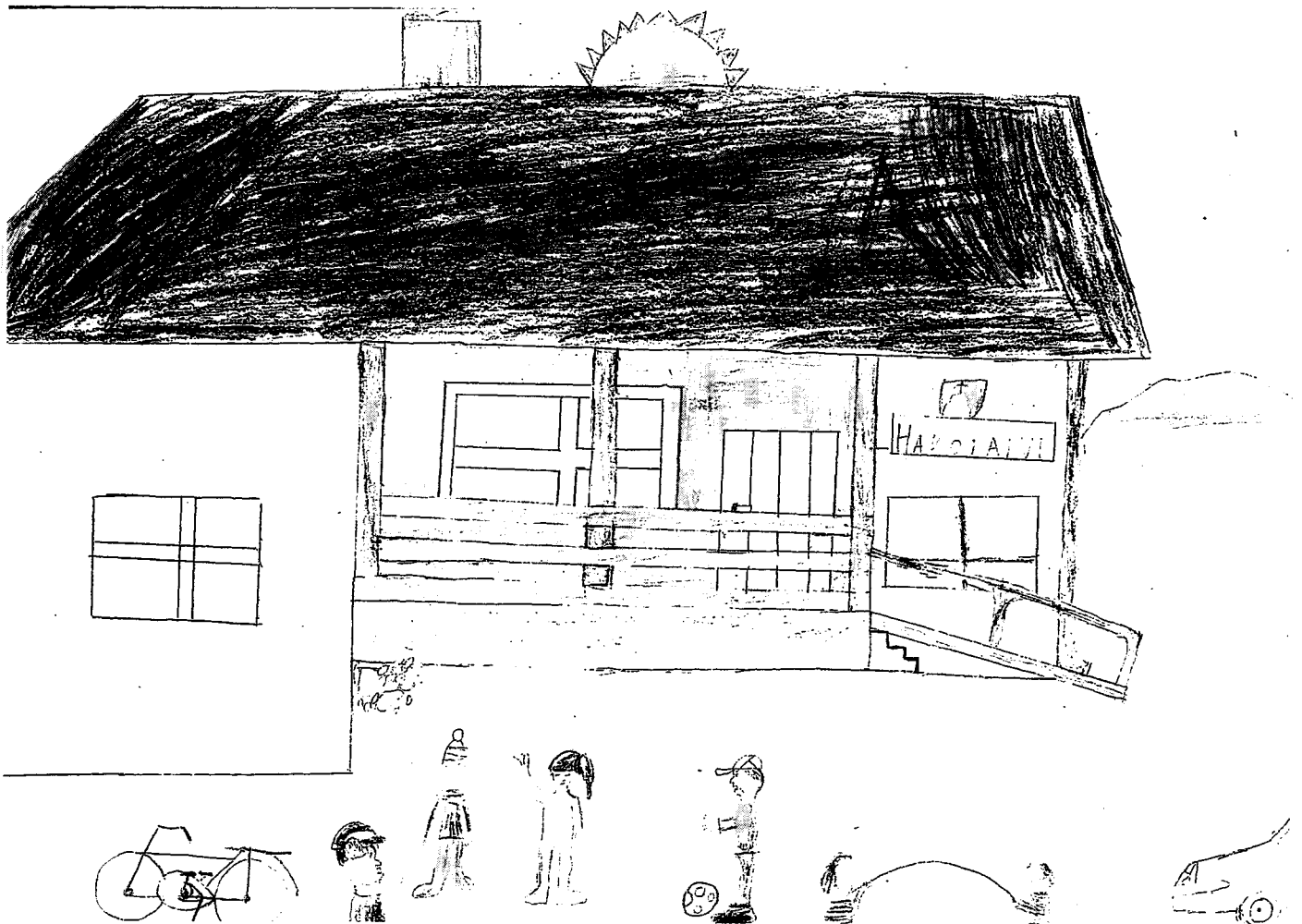
Talvipäivätapahtuman ja paperinkeräyksen avulla lapset vanhempineen keräävät rahaa luokkaretkeä varten (tyttö 6. lk.) Luokkaretkirahaa on kerätty myös myymällä itse piirrettyjä joulukortteja ja lisäksi koululaiset tekevät vuosittain HAAMU-lehden (Hakojärven Alasteen Mullistavat Uutiset), jota muisteltiin painetun myytäväksikin asti. Koko perheen talvitapahtuma sai väen liikkeelle myös tänä vuonna: *“kyllä kaikki mielellään tekee ja tulee”*. Luokkaretkikassaa kartutettiin markkinatarvikkeiden kuten vanhempien valmistamien leivonnaisten myynnillä. Ohjelmassa oli perinteiseen tapaan mm. arpajaiset, ongintaa, hevosaursastusta, moottorikelkkakyytiä ja erilaisia kilpailuja. Oppilailla oli myyntipiste, jossa oli tarjolla mm. makkaraa, kahvia, pullaa ja ropsua. Kyläläisten mukaan tapahtuman muotoutumiseen vaikuttavat etupäässä lapset ja koulu: *“nykyään lapset touhuu ja tekee enemmän”*.

Paperinkeräyksestä piirsi ekaluokkalainen tyttö hienon kuvan. Taiteilija itse pitelee paperinpalaa kädessään. Erityisopettaja katselee ulos koulun ikkunasta. Piirros komeilee myös Kyläkoulun monet kasvot (toim. Korpinen 1998) -julkaisun kannessa.



KUVA 7. Kyläkoulun monet kasvot ekaluokkalaisen näkemänä.

5 HAKOJÄRVEN KOULU



KUVA 8. Kolmasluokkalaisen pojan työn aiheena Kotikyläni, josta kohteeksi valittu koulu ja kylätalo.

Hakojärven koulu on tuloksellinen kyläkoulu, jossa järjestetään myös 6-vuotiaiden esiopetus. Tutkimuskohteessa oltuani koin tarpeelliseksi perehtyä myös koulun historiaan. Tämä auttoi minua hahmottamaan koulun kehityksen menneisyydestä nykypäivään kokonaisvaltaisesti sekä ymmärtämään, mitkä kaikki tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että koulusta on kehittynyt koko kylän keskus. Kylällä on kautta aikojen toimittu yhteisen edun nimissä - toimiva koulu on kyläläisille *"kunnia-asia, josta voidaan olla ylpeitä"*. Koululaiset esittivät koulunsa eduksi sen pienuuden ja monipuolisuuden: kylätalo, kirjasto ja pelikenttä ovat

tärkeitä. Vaikka koululle toivottiin myös lisää oppilaita huomioitiin myös se, että liika on aina liikaa. Viidesluokkalainen tyttö lopettaa kirjoitelmansa seuraavin sanoin:

“Kouluni on ihannekoulu mutta toivon, että se ei paisuisi liian suureksi, että muutkin pääsevät nauttimaan tästä.”

Amerikassa on kouluja, jotka määrittelevät itsensä *yhteisöinstituutioiksi* (community institutions). Nimi viittaa siihen, että nämä koulut toimivat yhteistyössä yhteisön yritysten ja instituuttien kanssa kyetäkseen kohtaamaan lasten ja perheiden monenlaiset tarpeet (Davies, Palanki & Burch 1992). Monille opettajille, päätöksentekijöille, vanhemmille ja yhteisön johtohenkilöille koulun laaja-alaisen kehittämisen tarve on niin suuri, ettei koulun perinteisestä roolista voida puhua. On huomattu, että koulun ja ympäröivän yhteisön yhteistyö on välttämätöntä. Koulun lapsiin kohdistuvan kasvatustehtävän lisäksi korostetaan, että koulun tulisi palvella laajemmin yhteisön tarpeita; koulu on kaiken ikäisten kyläläisten käytössä oleva palvelujen napa. Tämän luvun tarkoituksena on kuvata myös koulun yhteistyökumppaneita.

5.1 Kiertokoulusta peruskouluun



Hakojärven koulun 3. ja 4. luokkien oppilaat luokkakuvassa opettajansa kanssa 1969.

“Kylämme opinahjolla, Hakojärven ala-asteella, on kunniakkaat perinteet. Koulu aloitti toimintansa Töysän Aseman Kansakouluna 1920 Raittiustalossa, vuokratiloissa, koska omaa koulutaltoa ei silloin vielä ollut. ...Uusi talo valmistui 1925 ja siinä oli luokkahuoneet ala- ja yläkoululle.”

Näin palailee sodan jälkeen sijaisopettajanakin toiminut kyläläinen Jalo Hiipakka koulu-
muistoihinsa (1996, 22). Töysän kunnan julkaiseman 'Töysän historia' -kirjan (Laukkanen
1989, 335 - 353) lisäksi Töysän koululaitoksen kehityksestä on kirjoittanut mm. Mäkelä
(1991) ja myös Hakojärven joulu -lehdissä on paljon arvokkaita kirjoituksia oman kyläkou-
lun historiasta (esim. U. H. 1985, 5 - 6; Hautala 1993, 6 - 7). Hakojärven koulun merkitystä
ja asemaa yhteisössään on tarkkailtava kokonaisvaltaisesti, myös historialliset näkökulmat
huomioon ottaen. Menneisyys auttaa hahmottamaan koulun kasvun ja kehityksen kylän
keskukseksi.

*“...Tuli syksy 1936. Koulujen alkaminen oli taas käsillä. Minäkin kymmenvuotias pitkä
pojantorvelo, aloitin pikkukoulun silloin. Olin toki käynyt jo kahtena talvena kierto-
koulua Rajalassa. Sinne oli matkaa ainoastaan neljä kilometriä, kun taas Hakojärven
kouluun tuli kuusi kilometriä. ...Vanhempia tuli lapsia taluttaen. Itse jäin koulun portin
viereen seisomaan. Oli ensimmäinen kerta tässä koulussa, olin tullut yksin ja totiseksi
veti.Koulun rappusilla oli vanhempi nainen kädessään kello, jota helisti. Kokoon-
nuimme rappujen lähelle kuin lammaslauma, joku väänsi itkuakin.”* (Lampimäki 1984,
2 - 3.)

Laukkanen ym. (1986) viittaavat oppivelvollisuuden kehitykseen pienten koulujen lähtö-
kohtana. Kehitys yleisen oppivelvollisuuden aikaansaamiseksi alkoi vasta vuonna 1866,
jolloin kansakoulu syntyi ja alettiin huolehtia kansan opetuksesta (ks. myös Kuikka 1996,
6; Viljanen 1992, 84 - 90; Viljanen 1998, 8 - 10). V:n 1866 Kansakouluasetuksen mukaan
jokaisen lapsen oli saatava omassa kylässään alkeisopetusta sisäluvussa, kirjoituksessa,
laskennossa ja virrenveisuussa. Lampimäen (1984) Hakojärven jouluun kirjoittamassa
muistelmassakin mainitun *Kiertokoulun* ohella Töysässä jatkui v. 1861 aloitettu *sununtai-
koulu*. Kirkkoneuvosto valvoi kiertokoulun toimintaa ja muutoinkin kirkon osuus oli
opetuksessa keskeinen. Vuoden 1866 asetuksen perusteella Töysän kunta jaettiin kuuteen
koulupiiriin. Vasta 1871 tehtiin päätös koulunpidon aloittamisesta. Jokaisessa piirissä

pidettiin viisi viikkoa kiertokoulua. Kiertokoulu toimi Töysässä ensimmäisen *kansakoulun* perustamisen (1893) jälkeen edelleen kuudessa kinkerikunnassa. Virallisesti kiertokoulu lopetettiin Töysässä 31.5.1937. Kiertokoulu siirsi maassamme monin paikoin alakansakoulun perustamisen tarvetta. (Laukkonen 1989, 335 - 353). Myös Laukkasen ym. (1986, 18) mukaan kansakouluverkoston tiheneminen maassamme oli aluksi hidasta, sillä koulun perustaminen oli pitäjäläisten harkinnan varassa ja lasten koulunkäynti vapaaehtoista. Iisalo (1987, 112 - 118) kirjoittaa, että maassamme oli 109 koulutonta kuntaa vielä vuonna 1886. Vuoden 1898 piirijakoasetus merkitsi kunnille koulujen perustamisvelvollisuutta, ja tavoitteeksi asetettiin koulun perustaminen joka kylään. Tavoite oli hyvin perusteltu, sillä maaseudun kylissä oli paljon lapsia, mutta koska tiet olivat huonot ja liikkuminen hankalaa, voitiin lasten koulunkäynti turvata vain kouluja perustamalla. Oppivelvollisuuslaki säädettiin 1921, mutta Laukkanen ym. (1986, 18 - 19) toteavat, että lain täydellinen voimaantulo maan syrjäisimmillä seuduilla toteutui täysin vasta toisen maailmansodan jälkeen.

Töysän ensimmäinen kansakoulu, kirkonkylän koulu vihittiin tarkoitukseensa 3.10.1893, ja se palveli Töysän ainoana kansakouluna 18 vuoden ajan. Pian Kirkonkylän kansakoulun perustamisen jälkeen Töysän asemanseutu alkoi vaatia omaa koulua. Hakojärven-Kaunismaan koulupiirin asukkaiden taistelu oman koulun saamisesta muodostui varsin pitkäksi. Mäkelän (1991, 41) mukaan koulun perustamishanke kaatui Hakojärvellä lähes neljännesvuosisadan ajan milloin mihinkin muotovirheeseen, ja lupa jäi saamatta. Kylälläkin oli erimielisyyttä koulun paikasta ja sen nimestä. Yhdestä ja samasta koulusta käytettiin nimiä Kaunismaan, Vuorisalmen, Aseman ja Hakojärven koulu.

Neljännesvuosisatainen kouluriita saatiin ratkaistuksi 1919 kun kunnanvaltuusto päätti, että koulutyö alkaa tammikuussa 1920 raittiusseuran talossa. Koulua kutsuttiin *Aseman kouluksi* ja uusi kaksiopeettajainen koulurakennus valmistui Matti Inhan luovuttamalle maalle Suojastonmäelle v. 1925. Sotien jälkeen siirtoväkeä saapui pitäjään ja koulun oppilasmäärä lisääntyi tuntuvasti. Opettajien määrä nousi neljään ja koulutilaa vuokrattiin Suojaston talosta. 1960-luvun puolivälin jälkeen koulu muuttui kolmiopettajaiseksi. Nykyään koulussa on kolme opettajanvirkaa. Viranhaltijat asuvat kodeissaan Hakojärvellä ja kylän ulkopuolella. V:n 1972 syksyllä Hakojärven koulu siirtyi peruskoulujärjestelmään. Taulukossa 1 sivulla 45 on esitettyä oppilasmäärän kehitys viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Koulutaloa on korjailtu ja laajennettu tarpeen mukaan. Mm. opettajien asunnot on otettu koulun ja kirjaston tarpeisiin. Vuonna 1995 valmistui koulun yhteyteen talkoovoiv-

min Kylätalo, joka toimii koulun liikuntasalina ja kylän sekä koulun juhlien viettopaikkana. Lisäksi siellä on monenlaista harrastustoimintaa. Rakennuksen ulkonäkö on samaa tyyliä koulun kanssa. Se sulautuu hyvin maisemaan ja on näkyvällä paikalla kyläkuvassa. Kylätalon rakennustyön yhteydessä tehtiin myös koulun lämpökattilan vaihto ja likakaivon muutostyöt. Koulutyö ja rakentaminen lomittuivat hyvässä yhteisymmärryksessä koko rakentamisen ajan. (Hakojärven jouluku 1995, 11; Hautala 1995). Yli 70-vuotias koulurakennus on hyväkuntoinen.

LUKUVUOSI	MÄÄRÄ
1988 - 89	27
1989 - 90	34
1990 - 91	33
1991 - 92	35
1992 - 93	39
1993 - 94	44
1994 - 95	46
1995 - 96	43
1996 - 97	49
1997 - 98	44
1998 - 99	55

TAULUKKO 1. Aseman eli Hakojärven koulun oppilasmäärän kehitys vuosien 1988 - 1998 valossa (lähde: vuosittaiset oppilastilastot).

Myös koululaiset osoittavat kirjoitelmissaan tietämystä koulunsa historiasta. Osa oppilaista ammensi tietämystään kirjallisista lähteistä, toiset kysyivät vanhemmiltaan ja isovanhemmiltaan koulun ja kylän historiaan liittyviä seikkoja, muutamilla oli tietoa jo entuudestaan.

“Kouluni on 1925 vuonna tehty. Ennen vanhaan kouluun mentiin pyörällä tai kävellen.

Talvella mentiin yleensä kelkalla. Nykyään kouluun mennään pyörällä tai taxilla.”

(tyttö 3. lk.)

“Kouluni on ollut aikaisemmin vastapäätä asemarakennusta. Vielä aikaisemmin, 1920, oli Hakojärven koulu raittiusseuran talossa.” (tyttö 5. lk.)

5.2 Koulun tehtävät

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa 1994 määritellään peruskoulun tehtävät, jonka mukaan koulussa tapahtuvan kasvatus- ja opetustyön päämääränä on edistää oppilaitten persoonallisuuden kehittymistä, tukea jatko-opintojen ja ammatinvalinnan kannalta tarpeellisten valmiuksien saavuttamista sekä luoda edellytykset sosiaaliselle kasvulle ja yhteistyössä toimimiselle.

Opetus- ja kasvatustyön lisäksi maaseudun kouluilla on tärkeä merkitys ympäröivälle yhteisölle. Kalaoja (1988a) määrittelee toiseksi maaseutukoulujen tehtäväalueeksi koulutilojen käytön ympäröivän yhteisön kehittämiseen. Koulu ja lähiyhteisö on saatava kiinteämpään kosketukseen keskenään (ks. myös Laukkanen ym. 1986, 70; Pirhonen 1993). Myös koulu kylän keskuksena- eli KOKKE-projektissa painotettiin koulutilojen käyttöä monitoimikeskuksena ympäröivän yhteisön kehittämiseen (Hult ym. 1982). KOKKE-projekti toteutettiin vuosien 1978 ja 1982 välisenä aikana. Tavoitteena oli koulun ja kylän muodostaman kokonaisuuden kehittäminen niin, että koulu toimisi monipuolisena kylän keskuksena kaikille ikä- ja sosiaaliryhmille. Projektissa pyrittiin myös kehittämään keinoja koulun toimintaedellytysten parantamiseksi ja lakkauttamisuhan välttämiseksi. Keskeistä oli kylätoiminnan ja kyläläisten aktiivisuuden sekä omatoimisuuden korostaminen. Hultin ym. (1982) lisäksi projektin tavoitteita ja tuloksia on kuvannut myös Strömberg (1984).

*“Varsinaisen koulutuksen lisäksi kasvatus kattaa myös kasvatuksen pienyhteisöön, niiden erilaisuuden, omaleimaisuuden ja omaehtoisuuden tajuamiseen ja samalla erilais-
ten käsitysten ja ihmisten hyväksymiseen, joka kasvuikäisessä johtaa yhteiskuntakoko-
naisuuden ja kansainvälisyyden ymmärtämiseen. Samalla se kasvattaa vastuuseen yhteis-
sön suhteen ja oman toiminnan yksilöä itseään sekä yhteisöä edistävän merkityksen
tajuamiseen.” (Hult, ym. 1982, 27.)*

Forsythe on tutkinut Skotlannissa maaseutukoulun suhdetta ympäröivään yhteisöön sekä yhteisön suhtautumista koulun lakkauttamiseen. Tutkimustulosten mukaan paikallinen yhteisö pitää tärkeänä koulun kasvatus- ja opetustehtävää, mutta varsinkin lakkautusuhana aikana koulun sosiaalinen tehtäväalue korostuu. Maaseutukoulun sosiaaliset tehtävät voidaan jakaa viiteen päätehtäväalueeseen (Forsythe 1984, 213). Nämä koettiin myös Hakojarvellä keskeisiksi koulun tehtäviksi.

1. koulu auttaa kylän asuttuna säilymistä
2. koulu tarjoaa yhteisölle johtamistaitoisia opettajia, jotka myös asuvat yhteisössä
3. koulu tarjoaa paikalliselle väestölle kokoontumispaikan
4. koulu edistää sosiaalista kanssakäymistä kokoamalla ihmiset yhteen
5. koulu vahvistaa yhteisön identiteettiä.

Keskustellessani kyläläisten kanssa koulujen lakkauttamisista totesivat he yksituumaisesti, että *“aivan tuntuis hirveältä ajatella. Täälläkin puhuttiin joskus uhkakuvasta, että jos ei oppilasmäärä nouse, niin yksi opettajan virka lakkautetaan”*. Eräs kyläläinen totesi koulun olevan ainoa todellinen kylään sitova asia *“kun asutaan niin laitamilla”*. Koulun tehtäviksi katsottiin ensisijaisesti kodin kasvatuksen tukeminen ja opetussuunnitelman toteuttaminen luovalla tavalla: *“koulun tulee tukea ja opettaa lapsille perusarvoja”*. Koulu luo kylälle yhteishenkeä ja lisää yhteenkuuluvuudentunnetta: *“meidän luokka - meidän koulu - olemme hakojarveläisiä”*. Tämän kaiken katsotaan luovan edelleen myönteistä kuvaa koko kylästä, *“on etuoikeus olla hakojarveläinen”*. Kyläläiset, joilla on kouluikäisiä lapsia kokivat tärkeäksi koulun tehtävän saada vanhemmat mukaan koulun toimintaan. Vanhemmat totesivat keskusteluissa, että koulun ja kodin välillä on vahva *“me yhdessä -henki”*.

5.3 Raittiusyhdistys - koulun yhteistyökumppani

Kyläyhdistys on koulun toiminnan kannalta ehkä tärkein linkki yhteisöön, mutta erityinen asema on myös raittiusyhdistyksellä, jonka kanssa koulu järjesti tänä vuonna äitienpäiväjuhlan kylätalolle. Töysän Raittiusyhdistyksellä on pitkät perinteet toiminnassaan, sillä yhdistys on perustettu vuonna 1903. Yhdistyksen toiminta on keskittynyt Hakojarveläisten harteille. (Hautala 1993, 4). Hakojarvellä sijaitsee myös oma toimitalo. Urho Haavisto

kertoo Raittiusyhdistyksen historiasta seuraavaa (1994, 3 - 4):

“Raittiusseura oli Töysään perustettu 3/5/1903. Se toimi silloin ensin kirkonkylässä, mutta kun toiminta siellä alkoi laimentua ja ahdistua muun seuratoiminnan vuoksi, niin se siirtyi Hakojärven kylälle n. vuosina 1913 - 14. Sitten se onkin sijainnut täällä meidän kylässämme, johon rakensi oman talon v. 1916. Se kuitenkin paloi v. 1927, mutta rakennettiin uudeksi seuraavana vuonna. Raittiusseura on yhä toiminnassa kylällä.”

Raittiusyhdistys on virittänyt takavuosina yleisenä käytäntönä olleen raittiuskirjoitustoiminnan uudestaan alkuun Hakojärven koululla. Yhdistys on järjestänyt vuodesta 1994 lähtien Hakojärven koululaisille raittiusaiheisia kirjoitus- ja piirustuskilpailuja, joista palkinnot jaetaan äitienpäiväjuhlan yhteydessä. Koululaiset mainitsivat raittiustalon ja -seuran useissa kirjoitelmissa. Kirjoitelmissa muistellaan raittiustalolla järjestettyjä juhlia ja siellä vietettyjä koulun liikuntatunteja. Myös kerhot kokoontuivat raittiustalolla tai koulun tiloissa ennen kylätalon valmistumista.

“Raittiustalo on vanha esiintymispaikka ja se oli ennen kuin kylätalo rakennettiin sählypaikka ja muu pelipaikka.” (poika 3. lk.)

“Nyt kylätalolla pidetään juhlia. Ennen juhlat pidettiin Kettumäentien vieressä sijaitsevalla raittiustalolla. Siellä myös pelattiin. Koululta raittiustalolle on n. kilometrin matka.” (tyttö 5. lk.)

“Raittiustalo on vanha rakennus. Siellä pidettiin ennen kylätaloa kaikki juhlat ja kerhot. Joskus koululaiset juoksivat sinne pelaamaan esim. sählyä.” (tyttö 6. lk.)

Raittiusyhdistys järjestää toimintaa koululla ja kylätalolla eri-ikäisille kyläläisille. Kesällä 1998 järjestettiin koululla lapsille *“leirin omainen tapahtuma, jossa mm. askarrettiin ja leikittiin”*. Kyläläiset muistelivat raittiusyhdistyksen järjestämiä kokoontumisia kylätalolla, joihin erityisesti kylän naiset ovat osallistuneet.

5.4 Jouttila - koulun retkipaikka

“Hakojärven kyläyhdistys (entinen kylätoimikunta) omistaa Jouttilammin rannalla olevan huvilan, joka on saanut nimekseen kilpailun avulla nimen Jouttila.”

(U. H. 1994, 3 - 4).

Jouttila valmistui vuonna 1985. Huvila, puuvaja ja vessa rakennettiin kylälaisten kökkätyönä. Jouttilan tontilla on lammen rannassa yleinen uimaranta ja Hakojärven kyläyhdistys on rakentanut uimarannalle uimakopin, joka tehtiin kylän entisestä puhelinkeskuksesta.

Jouttilan vuokraaminen kesäisin tuo kyläyhdistykselle varoja. Myös koulu hyödyntää kyläyhdistyksen kiinteistöä; mm. MT-kerho on pitänyt leirin Jouttilassa 1995 ja suorittaessani päättöharjoittelua koululla teimme 5 - 6 luokkien kanssa patikkaretken hankia pitkin mökille. Talvinen iltapäivä kului makkaraa paistettaessa ja luontoa ihastellessa. Koulun kentällä on nykyään jääkiekkokaukalo, mutta aiemmin koululaiset kävivät luistelemassa Jouttilan jäällä. Varsinkin nuorimmille koululaisille Jouttila on tärkeä ja pidetty paikka:

“Jouttila on kans aika yleinen paikka, koska siellä pidetään suurimmat juhlat, esim. pääsiäinen, juhannus ja muita juhlia.” (poika 3. lk.)

Nykyään koulu käyttää Jouttilaa retkipaikkana. Koulun läheinen sijainti Jouttilaan näiden mahdollistaa patikoinnin huvilamaastoon sään salliessa. Retket tuovat vaihtelua koulutyöhön.

“Ja me kolmas- ja neljäshuokkalaiset pidimme syysretken Jouttilassa. Paistoimme makkaraa, olimme aarteen etsintää. Kävimme liikuntatunneilla siellä luistelemassa.” (tyttö 3. lk.)

6 SUUNNITTELUSTA TOTEUTUKSEEN - MIKSI KOULUTILOJA KANNATTAA HYÖDYNTÄÄ?

Maaseutukoulut ja yhteisöt eroavat toisistaan monella tavalla, mutta *monille* maaseutukouluille ja *kaikille* maaseutuyhteisöille on yksi asia yhteistä: ne ovat pieniä (Howley & Eckman 1997). Pienuus tulee nähdä hyvänä asiana, etuna. Maaseutuyhteisön elinvoimaisena säilyminen vaatii paikallisia kouluja. Koulu ja yhteisö tulee nähdä saman kolikon eri puolina, ne ovat osa toinen toistaan. Koulun sulkeminen tarkoittaa elintärkeän osan poistamista yhteisöltä. Koulu vaikuttaa jokaisen kyläläisen elämään riippumatta siitä, onko perheellä kouluikäisiä lapsia. Koulun ja yhteisön suhde virtaa molempiin suuntiin: molemmat voivat oppia toisiltaan.

Manning, Green, Andrisek, Day ja Leggett (1983, 10 - 13) pitivät jo 1980-luvun alussa keskeisenä pitkän tähtäyksen suunnittelua ja sitä, että rakennettavissa kouluissa huomioidaan joustavuus - se, että niitä voidaan tarvittaessa käyttää muuhunkin kuin lasten opetukseen ja kasvatukseen. Koululla täytyy olla useita eri käyttötarkoituksia, erityisesti yhteisön käyttömahdollisuudet on huomioitava. Usein alueilla, joilta puuttuvat yhteiset kokoontumistilat, on koulut suunniteltu toimimaan kyläkeskuksina (community centers). Tulevaisuudessa koulut tulevat toimimaan entistä enemmän monitoimitiloina, joissa on erilaisia kokoontumis- ja virkistystiloja ja johon eri-ikäiset kyläläiset voivat kokoontua koulun jälkeen harrastamaan.

Decker ja Boo (1995) määrittelevät *yhteisökoulutuksen* (community education) yhteisön aktiiviseksi osallistumiseksi lasten koulutukseen. Deckerin ym. mukaan yhteisön jäsenet täytyy ottaa mukaan yhteisökoulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen. He perustelevat yhteisökoulutusta kolmesta lähtökohdasta:

1. vanhempien, ympäröivän yhteisön ja koulun välinen yhteistyö on elinehto koulujen säilymiselle ja menestymiselle
2. perheet tarvitsevat tukea tullakseen ja pysyäkseen toimivina
3. yhteisöllä on vastuu lasten kasvatuksellisen ja koulutuksellisten tarpeiden tyydyttämisestä.

Koulut eivät ole paikkoja, joissa vain lapsia opetetaan vaan koko yhteisön oppimiskeskus, sillä oppiminen jatkuu läpi elämän. Kylän keskuksena toimivat (yhteisö)koulut ovat avoinna varsinaisen koulupäivän jälkeen, joten koulun resursseja käytetään tehokkaasti. Kouluissa on akateemisia-, vapaa-ajan-, virkistys-, terveys-, sosiaali- ja työelämänvalmistautumispalveluita kaiken ikäisille. Urheilu-, perhe- ja kulttuuritapahtumat kokoavat ihmisiä yhteen. Kouluista tulee paikkoja, jonne ihmiset kokoontuvat oppimaan, nauttimaan olostaan yksin ja yhdessä sekä osallistumaan yhteisöä koskevaan ongelmanratkaisuun. Yhteisökoulutus käyttää kaikkia mahdollisia yhteisön resursseja - mukaan lukien koulun resursseja - kohdatakseen yhteisön jäsenten tarpeet. Se tarjoaa ihmisille mahdollisuuden työskennellä yhdessä parantaakseen sekä omaa että yhteisön elämänlaatua.

Koulun on usein katsottu olevan suoraan yhteydessä siihen, mitä yhteisö ajattelee itsestään. Sitä voidaan oikeutetusti kutsua yhteisön peiliksi. Varhaisia yksi- ja kaksiluokkaisia koulurakennuksia käytettiin ahkerasti koulupäivän jälkeen ja viikonloppuisin erilaisiin yhteisön kokoontumisiin ja muihin tarkoituksiin. Pienet yhteisöt olivat sitä mieltä, että sekä koulun että ympäröivän yhteisön hyvinvointia voidaan parantaa käyttämällä koulun resursseja mahdollisimman monipuolisesti. Ringers ja Decker (1996) toteavat, että tänään koulut ovat palaamassa historialliseen rooliinsa eli yhteisön palvelukeskukseksi (as centers for community services). Myös Numminen (1997, 30) ja Pirhonen (1993, 51 - 61) esittävät ideoita koulujen monikäytöstä. Koulua voidaan käyttää harrastustoiminnan lisäksi mm. esiopetukseen ja päivähoidon sekä vanhustenhuoltoon, perhejuhliin, näyttelyihin ja kylätöimintaan.

Decker ja Boo (1995) esittävät seuraavia syitä, miksi yhteisön kannattaa hyödyntää koulutilojaan:

- koulurakennukset sijaitsevat yleensä keskeisellä paikalla kylässä
- koulut ovat julkisia rakennuksia
- kouluilla on hyvät resurssit
- varsinaisen koulujan jälkeen jää runsaasti aikaa muihin käyttötarkoituksiin

Taulukko 2 mukaillee Deckerin ja Boon (1995) määrittelyjä perinteisen ja kylän keskuksena toimivan yhteisökoulun roolista. Taulukko on laadittu kuvaamaan Hakojärven koulua - kylän keskusta - josta todettiin, että *“se on ollut kylän tärkein kokoontumistila jo ennen kylätaloa”*.

PERINTEINEN KOULU	KOULU KYLÄN KESKUKSENA
palvelee kouluikäisiä	palvelee kaiken ikäisiä
on avoinna: lukuvuoden 6 - 7 tuntia päivässä 5 päivää viikossa	on avoinna: ympäri vuoden 12 - 18 tuntia päivässä 7 päivää viikossa

TAULUKKO 2. Perinteinen koulu vs. kylän keskuksena toimiva koulu.

Kyläkouluja on perinteisesti käytetty erilaisiin koulun ulkopuolisiin toimintoihin. Niiden katsotaan edistävän sosiaalista yhteenkuuluvuutta, yhteisötunteen muodostumista ja toimivan kylän elinkelpoisuuden merkinä. Koulun merkitys on tunnustettava laajemmin koko ympäröivän yhteisön kannalta (Laukkanen ym. 1986, 101; Numminen 1980, 14; Numminen 1997, 30; Selman 1984, 13 - 16). Pienten ala-asteen koulujen säilyttämistä on usein perusteltu näillä seikoilla oppilasmäärien pienenemisestä huolimatta. Koulun lakkaaminen merkitsee usein uskon loppumista kylän tulevaisuuteen, sillä koulu *on* kylä. Parhaimmillaan koulusta voi muotoutua merkittävä kylän keskus, jossa ihmiset voivat tavata toisiaan ja opiskella vaihtoehtoisella tavalla. Koulu voi toimia alueensa äänenä.

Luvussa 6.1 luodaan lyhyt katsaus maamme rajojen ulkopuolella toteutettuihin kylätaloprojekteihin ja koulun kehittämiseen monitoimikeskuksen suuntaan. Hakojärven kylätalohanketta kuvataan seikkaperäisesti ideoinnista ja suunnittelusta rakennusvaiheen kautta aina nykyhetkeen saakka.

6.1 Koulu kylän keskuksena

Palvelukeskuksena toimivilla kouluilla on useita eri nimiä: kylän keskus (community center), täydenpalvelun koulut (full-service schools), yhteisön palvelukeskukset (community service centers) jne. Ei ole olemassa yhtä ainoaa kutsumanimeä eikä liioin yhtä ainoaa mallia sillä jokainen koulu suunnitellaan siten, että se pystyy vastaamaan juuri sen yhteisön tarpeisiin (Ringers & Decker 1996). Yhteistä kaikille 'keskuksille' on, että ne tarjoavat paikan, jossa varsinaisen lasten ja nuorten opetuksen lisäksi on koulutusmahdollisuuksia kaiken ikäisille sekä monenlaista palvelutarjontaa.

Oppimiskeskus on kaikkien kyläläisten käyttöön tarkoitettu palvelupiste, jossa ihmiset voivat kouluttautua ja tavata toisiaan. (Selman 1984, 13 - 16.) Oppimiskeskus tarjoaa erilaisia palveluita, tietoa, ohjausta ja neuvontaa sekä koulutusohjelmia. Tarkoituksena on kehittää yksilön tietoisuutta ympäristöstään ja omasta itsestään tulevaisuuden näkymät mukaan lukien. Taustalla on oppilaslähtöinen ajattelutapa, joka toteutuu erityisen hyvin, jos oppimiskeskus sijaitsee keskeisellä paikalla kylässä ja toiminnasta sekä sen suunnittelusta vastaavat käyttäjät itse.

Nash (1980, 69) toteaa, että Suomessa ja Norjassa on otettu useita 1960-luvulla lakkautettuja kouluja käyttöön uudestaan. Tosin nyt 1990-luvulla pieniä kouluja on lakkautettu maassamme ennätysmäärä. Ringers ja Decker (1996, 26 - 27) kirjoittavat, että 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa alettiin kehittää uudentyyppisiä kouluja, ns. *yhteisökouluja* (community schools), joissa tarjotaan erilaisia palveluja kaiken ikäisille. Nämä koulut kehittävät mm. koulutus- ja virkistyspalveluita nuorille ja aikuisille, tarjoavat sosiaali- ja terveystyöpalveluja sekä tarjoavat tilat erilaisille kokoontumisille ja tapahtumille. Myös muualla maailmassa on toteutettu Suomen tavoin erilaisia kylätalo -hankkeita. Kouluviranomaiset saavat usein pyyntöjä yhteisön jäseniltä ja ryhmiltä voidakseen käyttää koulurakennusta muuhunkin kuin koulutuksellisiin tarpeisiin. Koulun välineistöä ja varusteita halutaan käyttää laajemmin koko yhteisön hyödyksi. (Akers 1984).

Avonissa (Indiana, Washington Township) on rakennettu koulu silmällä pitäen yhteisön käyttötarkoitukset ja -mahdollisuudet. Koulussa voivat nyt harrastaa kaiken ikäiset akateemisia-, kulttuurisia- ja virkistystoimintoja. Voimistelusalali palvelee konsertti- ja juhlasalina sekä julkisena kokoustilana. (American School board journal 1982, 38 - 39.)

Elliot (1996, 54 - 58) kirjoittaa erään koulun (Clinton Kelly School Portlandissa, Oregonissa) toiminnasta opetussuunnitelman, varsinaisen koulutyön ja koulun sekä

yhteisön välisen kanssakäymisen näkökulmasta. Koulussa on toimintaa lapsille, opettajille, vanhemmille ja koulun ulkopuoliselle yhteisölle. Vajaassa vuosikymmenessä koulu on kehittynyt avoimeksi oppimiskeskukseksi kapteeninaan koulun idearikas johtaja. Oppilaat ja opettajat, vanhemmat, koulutuksen ulkopuoliset järjestäjät ja ympäröivä yhteisö toimivat monipuolisessa yhteistyössä. Yksityiset yhteisön jäsenet sekä organisaatiot ovat tukeneet koulun toimintaa rahallisesti ja materiaalilahjoituksin. Vanhemmat ovat osallistuneet koulun taidekasvatusprojektiin ja koulussa työskentelee myös vapaaehtoisia kyläläisiä, mikä on merkki vahvasta yhteisöhengestä. Yhteistyön tuloksena koulu on saanut mm. lukunurkkauksen, ympäristökasvatustilat ja tapahtumapaikan juhlille yms. tapahtumille. Portlandin yritykset tukevat vapaaehtoistyöhön perustuvaa SMART -ohjelmaa, jonka tarkoituksena on kehittää lukutaitoa ja lasten innostusta lukemiseen. Vapaaehtoiset lukevat lapsille ja lasten kanssa. Varsinaisen koulupäivän päätteeksi koulu tarjoaa ohjattua toimintaa (esim. balettia, näyttelemistä, videotyöskentelyä) oppilailleen. Lisäksi joukko paikallisten yritysten johtajia päätti vuokrata ja entisöidä vapaan, tyhjän talon koulua vastapäätä. Talosta on tarkoitus tehdä kylän keskus koulun tuella, jossa yhteisön jäsenet voivat tehdä ja harrastaa erilaisia asioita.

Myös Dublinissa, Ohiossa puistoalueella sijaitseva koulu on sekä yhteisön jäsenten että koulun käytössä (Ficklen 1988, 34 - 35). Iltaisin ja viikonloppuisin koulun länsisiipi voidaan erottaa koulun itäisestä siivestä alueen asukkaiden käyttöön. Metalliportin avulla muodostuu itsenäinen *community center*, joka on erillään luokkahuoneista ja koulun tarviketiloista. Kulttuuriharrastusten- ja esitysten lisäksi tiloissa pidetään kokouksia ja tapaamisia sekä erilaisia kursseja. Koulua rakennettaessa päätavoitteena oli lisätä tarjontaa sekä koululle että ympäröivälle yhteisölle ja tavoite on saavutettu hyvin, sillä koulu on kaikkien asukkaiden ahkerassa käytössä.

Davies ym. (1992) kuvailevat neljää Amerikassa yleisimmin käytettyä strategiaa eri palvelujen yhdistämisestä saman katon alle: *Case Management*, *Networking*, *“One-Stop“ Services* ja *Administrative Consolidation*. Näistä *“One-Stop“* -mallin tarkoituksena on nimensä mukaisesti saattaa terveyspalvelut, neuvontapalvelut, koulutus ja perhepalvelut yhteen paikkaan - kylän kouluun. Tavoitteena on helpottaa erilaisten palvelujen saatavuutta keskittämällä ne. *“One-Stop“ Services* -mallia on kuvailtu palveluiden kauppakeskuksena (a shopping mall of services), joka mahdollistaa sen, että vanhemmat ja oppilaat voivat valita juuri ne palvelut, joita he tarvitsevat. Malli vaatii laajamittaisia yhteistyösopimuksia koulun ja muiden palvelujen tarjoajien välillä. Davies ym. (1992, 27) esittävät konkreetteja vinkkejä

koulun väelle, vanhemmille, yhteisön organisaatioille, sosiaalisten palvelujen tarjoajille ja päätöksentekijöille siitä, miten koulusta voidaan kehittää palvelukeskus. Hakojärven kylätaloprojektin vaiheita voidaan kuvailla tämän mallin avulla.

Kannatus (advocacy). Palvelujen keskittäminen kouluun tai muuhun keskeiseen paikkaan voi lähteä vanhempien, koulun väen, yhteisöaktivistien tms. aloitteesta. Hakojärvellä oli yleinen tarve yhteiseen kokoontumis-, harrastus- ja juhlapaikkaan. Kyläläiset korostavat, että koulu kaipasi eritoten liikuntatiloja: *“Idea lähti koulun liikuntatilojen puutteesta. Kaikki lämpeni ajatukselle, kun se sanottiin ääneen”*. (ks. myös Hakojärven kylätoimikunta 1993; Hakola 1993, 4; Peltola 1993, 3; Hakola 1994, 11; Pohjonen 1995, 22 - 23). Varsinainen aloite projektiin tuli koulun puolelta.

Kylätalon rakentamisesta päätettiin lopullisesti kyläkokouksessa 27.1.1995. *“Koulu oli ihan täynnä porukkaa, enemmän kuin joulujuhlassa!”* (ks. myös Hakola 1995, 3 - 4.) Paikalla olleet kyläläiset päättivät, että kylätaloa alettaisiin rakentaa. Keskusteluissa kyläläisten kanssa kävi ilmi, että projektia suunniteltaessa ja hankkeen toteutumisen kannalta oli tärkeää painottaa sitä, että kylätalosta tulee olemaan hyötyä kaikille kyläläisille. Myös projektin kyseenalaistajia oli alun alkaen, mutta sen kyläläiset kokivat enemmänkin myönteisenä kuin kielteisenä asiana: *“Tulipahan pohdittua loppuun asti hankkeen tarpeellisuus ja toteutus”*.

Johtaminen (leadership). Koulun johtokunnat, vanhempien yhdistykset ja rehtorit voivat toimia johtajan roolissa suunniteltaessa koulun ja muiden yhteisön instituutioiden yhteistyötä. Hakojärvellä perustettiin projektin puitteissa toimikuntaa kuten suunnittelu-, rakennus- ja taloustoimikunta. Vastuuhenkilöitä valittiin kyläläisten joukosta: *“kyläyhdistyksen ja koulun välillä oli suuri rooli”*. Suunnitteluun apua saatiin vieraillemalla kyliin, joissa oli jo toteutettu vastaavanlainen hanke. Kyläyhdistykseltä voi varata kylätaloa käyttöönsä. Kylätalolla oleviin ajanvarauslistoihin voi myös merkitä käyttövuoroja.

Osallistuminen (participation). Palvelujen suunnitteluun, tuottamiseen ja arviointiin liittyviin päätöksentekoprosesseihin tulisi saada mukaan perheitä. Kun palveluja käyttävät ihmiset saavat itse vaikuttaa palvelujen muotoutumiseen on lopputulos parempi. Hakojärven kylätalon rakentaminen lähti kyläläisten tarpeesta - jo suunnitteluvaiheessa otettiin huomioon asukkaiden ja koulun väen toiveet. Tutkimukseen osallistuneet kyläläiset kertoivat, että myös vanhemmat ihmiset, joilla ei ole enää kouluikäisiä lapsia, olivat mukana projektissa. Kyläläiset totesivat, että kun koko kylä osallistui jollain tavalla rakentamiseen tuli *“koko juttu niin kuin henkilökohtaisemmaksi; kylätalo on 'oma' kaikille”*. Rakennus-

vaiheessa Pohjonen (1995, 22 - 23) toteaa:

“Tänään emme tiedä tarkkaan, millaisia palveluja Kylätalosta saamme, mutta suunnitelmia ei puutu! Varsinainen sali palvelee koulua liikunta- ja juhlatilana, atk-luokkana. Yläkertaan saa mm. MT-kerho oman tilan, samoin naisten käsityötila on yläkerrassa. Alakerran etusiipeen tulee vanhustenpalvelutila, joka on myös kokous- ja kerhohuone sekä Kyläyhdistyksen toimisto. Talo on hyvä juhla- ja kokouspaikka kenelle tahansa 12x25 metriä lattiaa tarvitsevalle vuokraajalle.”

Rahoitus (funding). Palvelukeskuksen toteuttaminen vaatii rahaa. Palvelujen ylläpidon ja laajenemisen kannalta on tärkeää, että saadaan järjestetyksi asianmukainen rahoitus. Monitorimihallisuunnitelman toteuttamiseksi kiersi Hakola 1994 Hakojärvellä talosta taloon. Tarkoituksena oli aluksi koota ja kartoittaa kyläläisten oma panos hankkeeseen. Kyläläiset totesivat, että *“se oli tavallaan sellainen sitoumus kun otettiin selvää, mihin kyläläiset ovat valmiita”*. Kyläläiset olivat valmiit venymään hankkeen puolesta: rahan lisäksi lahjoituksina kertyi rakennusmateriaalia ja kökkätunteja (Hakola 1993, 4; Hakola 1995, 3 - 4; Heikkola 1995, 5 - 6; Kleimola 1995, 10 - 11, 27 - 28; Pohjonen 1995, 22 - 23). Kylätalon rahoitukseen osallistuivat RAY, Töysän Seurakunta, Töysän kunta ja Veikkaus.

Koulutuksen laadun parantaminen mahdollistuu, kun koti ja koulu sekä laajemmin koko koulua ympäröivä yhteisö toimivat yhteistyössä. Hakojärven kylätalon rakentaminen pääsi alkuun toukokuun 1995 alussa. Hankkeen toteutuminen vaati tuhansia tunteja talkootyötä. Rakentamisesta kertoo eräs kuudesluokkalainen poika kirjoitelmassaan seuraavaa: *“Kylätalo tehtiin 1995 keväällä. Sinne ajoivat hiekkaa melkein kaikki miehet. Naiset tekivät ruokaa ja miehet kylätaloa. Kylätalo tehtiin talkootyöllä.”* Hakola (1995, 3 - 4) kuvaa projektia osuvasti *“kestokökäksi”*, johon on osallistunut koko Hakojärven kylän väki tavalla tai toisella ja päätyy toteamukseen *“Me olemme talomme ansainneet.”* Kyläläiset pohtivat, että kylätalon kokee vielä enemmän omakseen kuin koulun aikanaan. Se on *“yhteistyön näkyvä tulos, yhteishengen luoja ja kylähengen nostattaja”*.

6.2 Valmiin työn hedelmä

Kylätalon valmistuttua mielenkiinto taloon ja Hakojärven kylän toimintaan on ollut melkoista. Eri paikkakunnilta on tehty vierailuja ja myös kansainvälisiä kävijöitä on käynyt tutustumassa työhön, joka kelpaa malliksi. Erityisesti kylätalohankkeen myötä Hakojärvi on ollut esillä niin maakunnallisissa kuin valtakunnallisissakin lehdissä, ja sekä kylätalohanke että kylä on tullut tunnetuksi laajalti maassamme. Kylätoiminta -lehdessä (2/1997) todetaan, että kylän monipuolinen toiminta ja kylätalo ovat houkutelleet kylälle paljon uusia asukkaita, ja että tämä puolestaan on saanut koulun oppilasmäärän nousemaan nykyisiin lukemiin.

Kylätalo on kovassa käytössä ja kaikenikäiset kyläläiset ovat tyytyväisiä rakennukseen. Keväällä 1996 postittivat Juha Pohjonen ja Jukka Peltola jokaiseen talouteen Hakojärvellä kaksi kyselykaavaketta, joiden avulla pyrittiin selvittämään kyläavustajan tarvetta ja toimenkuvaa sekä hakojärveläisten yleisiä näkemyksiä kylästään, kylätalosta sekä kylän kehityksestä. Peltola raportoi kyselyn tuloksia Hakojärven joulu -lehdessä 1996 (10 - 11).

Kylätalo koettiin todella erittäin tärkeäksi kyläläisten keskuudessa, sillä 88 % vastaajista piti kylätaloa erittäin tai melko tarpeellisenä. 12 %:lla vastaajista ei ollut asian suhteen mielipidettä. Kukaan ei pitänyt kylätaloa tarpeettomana. Kylätaloa pidettiin tärkeänä ennen kaikkea siksi, koska se tarjoaa tilat koulun liikuntatunneille sekä nuorison harrastuksille. Myös kylän juhlien pitopaikkana kylätalo koettiin tärkeäksi. Peltola kiteyttää kyselyn tulokset kylätalon osalta todeten, että kyläläiset rakensivat talon *nuorionsa parhaaksi*.

Kyselyä tehdessä kylällä toimi vielä kauppa, jossa myös postipalvelut olivat saatavilla. Tutkimuksen mukaan selkeästi tärkeimmiksi palveluiksi koettiin tasavertaisesti koulun ja kaupan tarjoamat palvelut. Muita palveluita olivat postipalvelu, kirjasto ja linja-autoyhteydet. Kyläavustaja, jonka kyselyn tulos osoitti olevan erittäin tarpeellinen, huolehtii nykyään mm. kylän vanhusväestön kauppatarpeista ja auttaa muissakin päivittäisissä toiminnoissa.

6.3 Kylätalo koko kylän parhaaksi

“Kylätalo on valmis kahden ja puolen kuukauden päästä. Olisi hyvä, jos sinne pääsisi iltaisin pelaamaan sählyä, kun Iivarissa pelaaminen maksaa viisitoista markkaa tunti. Ja onhan se kivaa, kun hakojärvelle tulee oma liikuntahalli. Ja tuleehan kylätalolle kioskiin, niin saa käydä ostamassa karkkia. Olisi hyvä, jos sinne tulisi uudet ja isommat sählymaalit, kun Raittiusseuran talolla olevat maalit ovat niin pienet, ettei edes maalin sisään mahdu. Ja uudet sählymailat olisivat hyvät, koska vanhat ovat aika lyhkäisiä. Ja lavat taipuvat aika helposti. Nuorisotilat saisivat olla vähän samanlaiset kuin Iivarissa, että siellä pystyisi pitämään diskoja. Koripallotelineet saisivat olla säädettävät, että siellä pystyisi pelaamaan aikuiset ja lapset. Koulun sisältä tuleva reitti olisi sellainen, että liikuntavammaiset pääsevät siitä sisälle. Muuten kylätalo on melkein täydellinen. Eipä sinne paljon muuta edes tarvitse. Ja kun kylätalo on valmis, ei tarvitse käydä Iivarissa liikuntahallissa, vaan voi käydä Hakojärvellä.” (Vittinki 1995, 19.)

“Minä haluaisin kylätalolle tulevan kunnon urheilumahdollisuudet ja kaiken ikäisille kerhoja ja peli-illoja. Olisi hyvä, jos vanhuksille tulisi myös ohjelmaa. Koulu tulee varmasti käyttämään kylätalon urheilutiloja aktiivisesti. ...Toivoisin, että kyläläiset jatkaisivat yhtä innostunutta kökkätyötä, että kylätalo valmistuisi mahdollisimman nopeasti.

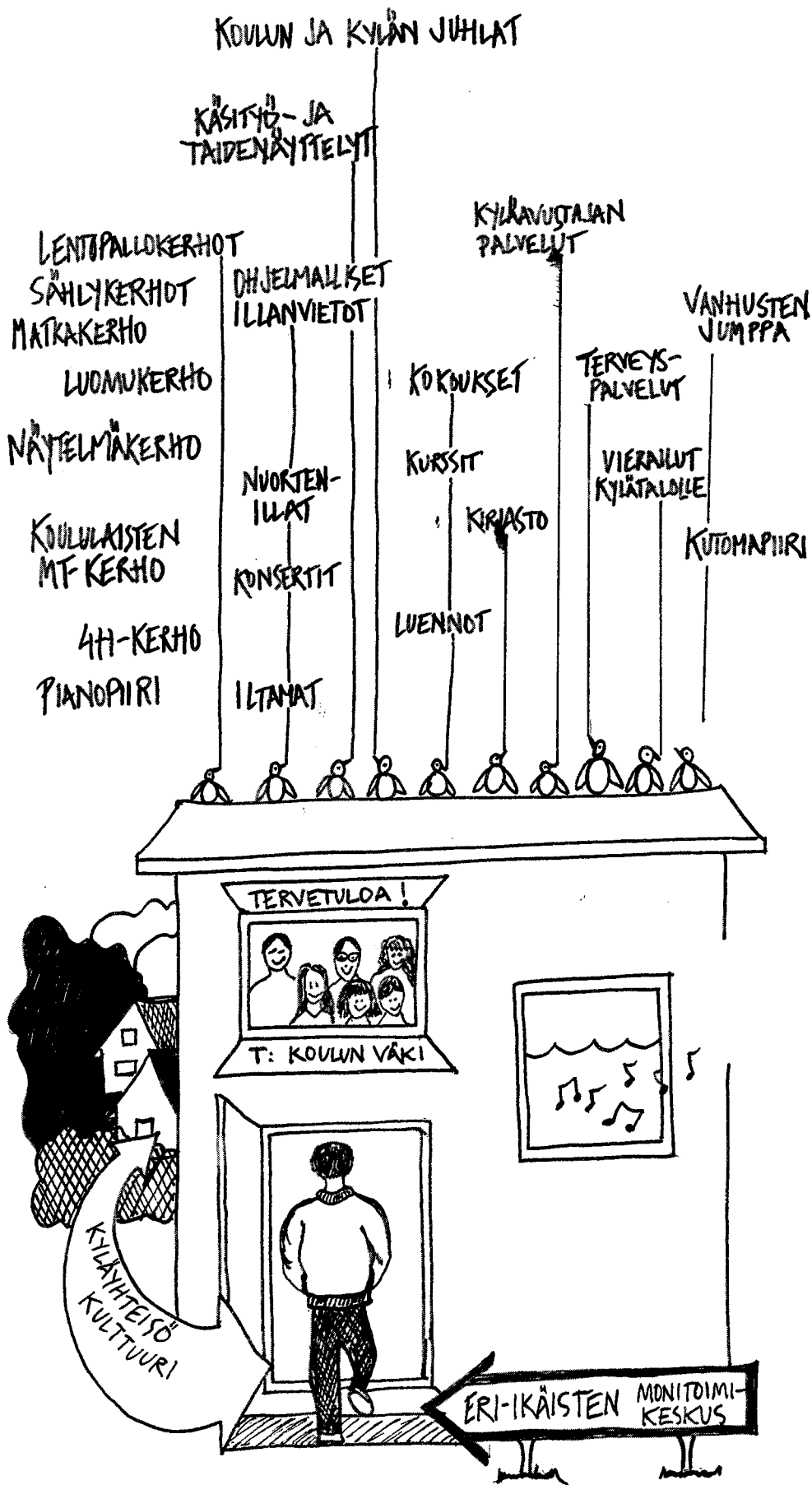
MT-kerho varmasti käy pelaamassa sählyä.” (Seppo P. 1995, 20.)

Tässä muutama esimerkki koululaisten toiveista ja odotuksista kylätalon rakennusvaiheessa, joita he esittävät Hakojärven joulussa 1995 (18 - 21). Toiveet ovat toteutuneet, sillä kirjoitelmissa koululaiset kertovat varsin tarkkaan, millaista ohjelmaa kylätalolla on eri-ikäisille kyläläisille. Kylätalon toimintaan sain myös tutustua paikan päällä opettajaharjoittelujen aikana, keskustellessani kyläläisten kanssa sekä saadessani käyttöni kylätalon ajanvarauslistat.

Oman koulun yhteydessä tapahtuvaa esiopetusta kyläläiset pitivät erittäin tärkeänä, sillä sen myötä pienet lapset saavat seurata koulunkäyntiä ja isot oppilaat oppivat huomioimaan pienet. *“Ei tartte pelätä yläluokkalaisia niin kuin ennen pissat housuis!”* Esikoulu kokoontuu kylätalolla kolmesti viikossa ja koululaiset käyttävät salia erityisesti liikuntatunneilla. Koulun ja kylän juhlat järjestetään lähes poikkeuksetta kylätalolla ja *“kylätalolla voi myös pitää kokouksia”* (poika 5. lk). *“Kylätalolla järjestävät eri järjestöt*

kerhoja“ (tyttö 5. lk). Kerhotoimintaa on kaiken ikäisille, joista esimerkkeinä mainittakoon matkakerho, luomukerho, koululaisten MT-kerho, 4H-kerho, pyhäkoulu, seurakunnan kerho, kutomapiiri, sählykerho, lentopallokerhot, näytelmäkerho ja vanhusten jumppa. Kylätalolla ja koululla järjestetään myös kansalaisopiston ja Töysän nuorisotoimen kerhoja ja opintopiirejä, kuten liikunta- ja musiikkikerhoja. Aiemminhan ne järjestettiin koulun tiloissa. Viidesluokkalainen tyttö kirjoittaa, että *“sählyn, lentopallon ym. sisäurheilulajien harrastajalle paikka on paratiisi.*“ Koululla ja kylätalolla on ollut myös satutunteja, joihin ovat *“osallistuneet pääasiassa äidit ja lapset*“. Kesällä kylätalolla järjestettiin raittiusyhdistyksen toimesta puuhapäivät lapsille. Tuttuja tapahtumia kylätalolla ovat myös konsertit, luennot, iltamat ja taidenäyttelyt. Kyläavustaja päivystää kylätalolla ja hän on koululaisillekin tuttu - samassa pihapiirissä kun ollaan. Kylätalolla järjestetään myös terveyspalveluita. Onpa kylätalolla vietetty lapsen kastejuhlaakin ja muita kyläläisten juhlia. Nuoret ovat yöpyneet siellä kerhotoiminnan alaisuudessa sekä pitäneet diskoja ja nuorteniltoja. Häitä ei salissa ole vielä hypelty, mutta siihenkin tarkoitukseen kylätaloo saa vuokrata. Kylätalolle voi ’piipah-
taa’ myös ohikulkiessaan niin kuin viidesluokkalainen tyttö toteaa kirjoitelmassaan: *“Kyläläiset pitävät kylätaloo kokoontumispaikkana, siellä on kiva viettää iltoja*“.

Kalaojan (1988a) tutkimuksen tuloksista ilmenee, että maaseutukouluilla järjestetystä opetuksen ulkopuolisesta toiminnasta vastaa koulun lisäksi kunta ja seurakunta, kansalais- ja työväenopisto sekä muut järjestöt. Tutkimukseen osallistuneiden pienten koulujen opettajien mukaan erilaisten kerhojen osuus koululla järjestettävästä vapaa-ajan toiminnasta on yli 2/3. Kunnan, seurakunnan ja kansalaisopiston kerhot, joita ovat mm. nuorisotoimiston ja nuorisolautakunnan kerhot sekä liikunta- ja musiikkipiirit, ylittävät huomattavasti koulujen järjestämän kerhotoiminnan. Kouluilla järjestetään juhlia, vanhempainiltoja, kilpailuja ja urheilutapahtumia sekä muita tapahtumia, kuten myyjäisiä ja kevätretkiä. Eri järjestöjen tilaisuuksia kouluilla olivat 4H-toiminta, kunnan ja seurakunnan järjestämät tilaisuudet, kuten partio, kesäleiri ja seurat, kokoukset ja kurssit, urheiluseurojen järjestämät liikunta- ja peli-illat, kylätoimikunnan järjestämät tilaisuudet, maamiesseuran, maatalousnaisten ja metsästysseuran järjestämät tilaisuudet sekä kunnan kirjastopalvelut. Lisäksi kouluilla järjestettiin myös muunlaista kerhotoimintaa ja erilaisia kylän juhlia, illanviettoja, tupailtoja ja myyjäisiä. (ks. myös Pirhonen 1993; Purokuru 1997). Kuvioon 3 olen koonnut keskeisiä koululla ja kylätalolla järjestettäviä tapahtumia ja toimintoja.



KUVIO 3. Tutkijan kartoittamia toimintoja koululla ja kylätalolla.

6.4 Kylätalo - tärkeä osa koulua

Kirjoitelmissa suosittu aihe oli 'Kylätalomme'. Myös ne oppilaat, jotka otsikoivat kirjoitelmansa 'Meidän koulu - ihannekouluko?' tai 'Kotikyläni' kirjoittivat lähes poikkeuksetta kylätalosta. Lapset ja nuoret kokevat kylätalon tärkeäksi niin harrastamisen, koulun liikuntatuntien ja juhlien kuin myös vapaamuotoisemman yhdessäolon ja kokoontumisen kannalta. Kirjoitelmissaan oppilaat muistelevat aikaa, jolloin kylätaloa ei vielä ollut. He kertovat, millaista harrastustoimintaa kylällä oli silloin ja miten mm. koulun juhlat ja liikuntatunnit järjestettiin.

"Kylätalo vaikuttaa paljon koulunkäyntiin kun muistelee niitä aikoja jolloin sitä ei vielä ollut. Nykyään se antaa meille mahdollisuuden olla huonolla kelillä liikuntatunnit sisällä." (tyttö 4. lk.)

"Kylätalo on tärkeänä osana koulua, koska siellä voi pitää liikuntatunteja ja koulun juhlia." (tyttö 6. lk.)

Paitsi että oppilaat kirjoittavat, millaisiin kylätalolla järjestettäviin toimintoihin koululaiset osallistuvat, kertovat he myös aikuisten ja vanhusten sekä alle kouluikäisten harrastusmahdollisuuksista. Kirjoitelmat tukevat kylätalon rakentamisen tarpeellisuutta ja koululaiset tuntuvat olevan tyytyväisiä kylätaloonsa. *"Kylätalo on samanvärinen kuin koulukin. Se on ollut suureksi hyödyksi koululaisten liikuntatunneille, esiopetukselle, juhlille ja kaikille kyläläisille vanhoista lapsiin."* (tyttö 6. lk.)

Eräs nuori kirjoittaja luettelee kirjoitelmassaan kylän rakennuksia ja kuvailee kylän toimintaa päätyen seuraavaan toteamukseen:

"Kylätalo on kaikista eniten käytetty. Siellä on yleensä iltaisin touhua ja tohinaa, ehkä jokin peli tai jotain muuta, en tiedä koska en ole ollut mukana." (poika 3. lk.)

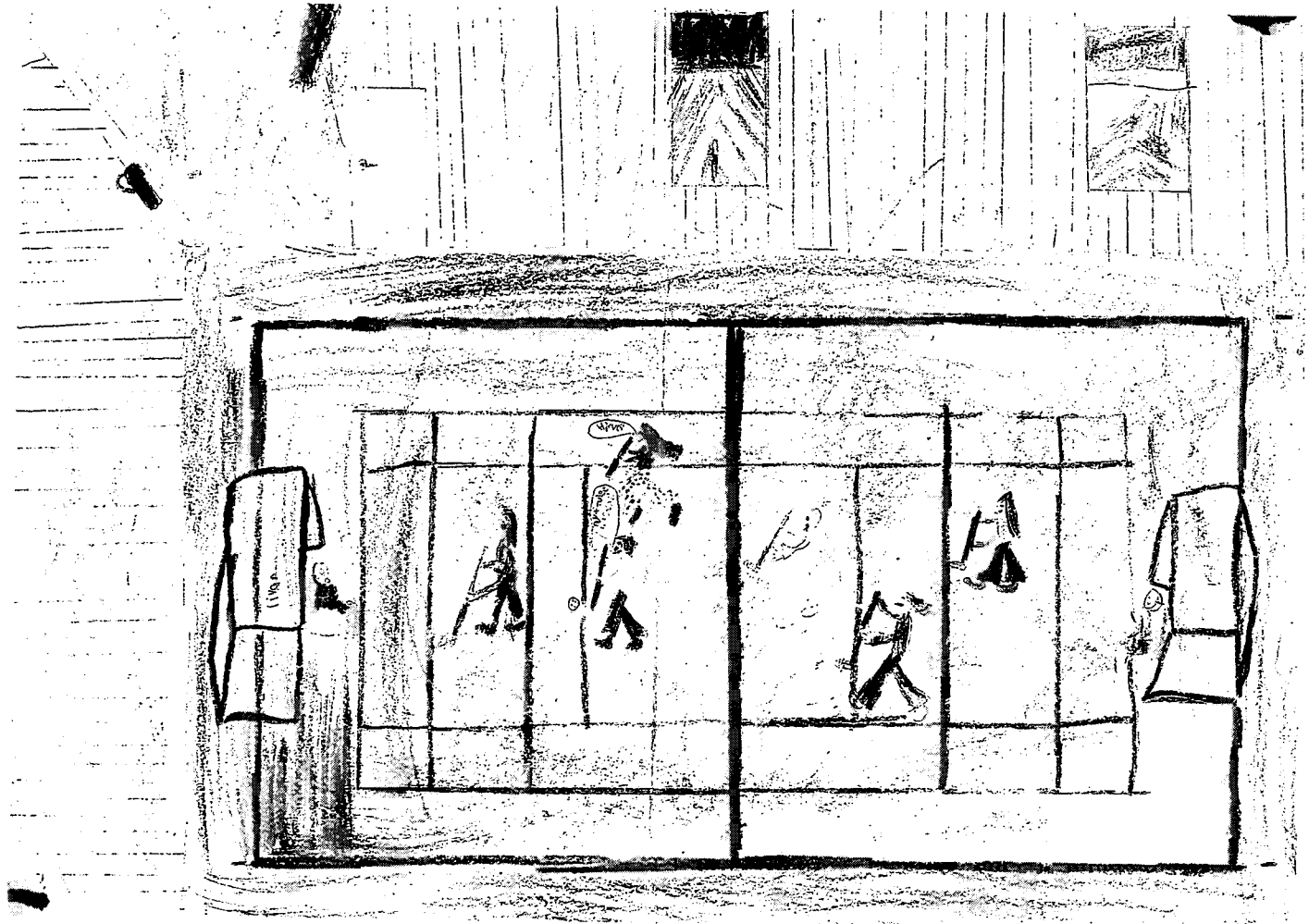
Koulu ja kylätalo ovat keskeisellä paikalla kyläkuvassa. Tämän ansiosta toiminta näkyy ja kuuluu kauas, vaikkei itse olisikaan paikan päällä. Suuri ongelma sekä maamme kaupungeissa että maaseuduilla on nykyään nuorille varattujen kokoontumispaikkojen vähäisyys. Nuoret vaeltavat kaduilla yömyöhään. Hakojärven kylätalolla on lähes aina

avoimet ovet, ja eräs oppilas kommentoi lyhyesti ja ytimekkäästi kylätalon etuja:

"Kylätalo on siitä hyvä, että pojat ei aja pyörillä tiellä ja siellä on kivoja kerhoja."

(poika 5. lk.)

Lapset kunnioittavat rakennusta ja ovat ylpeitä siitä. Tämä näkyy siinä, että seiniä ei ole tuhrittu eikä tavaroita varastella. Kylätalon seinälle on laadittu järjestyssäännöt joiden noudattamisesta pidetään kiinni. Tilojen arvostukseen vaikuttaa myös kylätalon eteen tehty työ.



KUVA 8. Kylätalon merkitys koulun kannalta korostuu liikuntatunneilla. "Sählyturnaus" (tyttö 2. lk.)

6.5 Koulu menestyvänä kylän palvelukeskuksena

Kun kyläkeskus (center) on osa koulua, valvonnasta vastaa yleensä koulun johtajaopettaja tai rehtori. Onnistunut toiminta edellyttää, että jonkun vastuulla on 'lukujärjestyksen' teko. Ringersin ja Deckerin (1996, 26 - 27) mukaan vastuuhenkilön (building manager) tehtäviin kuuluu mm.:

- laatia työjärjestys käyttövuoroista, ylläpitää toimintakalenteria
- pitää huolta varusteista ja tiloista
- vastata tilojen ja käyttäjien turvallisuudesta
- hoitaa tilojen vuokraus

Hakojärven kylätalolla periaatteena on, että käyttäjät vastaavat tilojen kunnosta - sali ja muut tilat on jätettävä siihen kuntoon kuin ne olivat tullessakin. Matkailukerho on lisäksi huolehtinut salin suursiivouksesta kerran viikossa. Kyläavustaja huolehtii muista tiloista. Lukujärjestys, josta ilmenevät käyttövuorot, laaditaan kahdeksi viikoksi kerrallaan. Tilojen vuokrauksessa voi ottaa yhteyttä kyläyhdistyksen puheenjohtajaan eli koulun johtajaopettajaan tai muihin kyläyhdistyksen jäseniin.

Stake (1994, 240) toteaa, että tutkija itse päättää mitä ja miten tapauksesta kertoo. Tutkimuksen tarkoituksena on, että lukijalle on raportin tässä vaiheessa piirtynyt kuva Hakojärven kylästä kouluineen ja kylätaloineen - monitoimikeskuksena toimivan koulun merkityksestä eri-ikäisille kyläläisille. Menestyvään kylän palvelukeskuksena toimivaan kouluun voidaan liittää tiettyjä ominaisuuksia. Ringersiä ja Deckeriä (1996, 26 - 27) mukaillen esitän viisi tärkeää piirrettä, jotka mahdollistavat koulun tuloksellisen toiminnan kylän keskuksena.

1. sekä suunnitteluun että toimintaan osallistuu paljon erilaisia yhteisön jäseniä
2. toiminnan järjestämisessä on mukana useita eri tahoja, yleensä johtava organisaattori on koulu
3. rahoitus hoidetaan erillisen budjetin kautta, jota mukana olevat tahot tarkkailevat jatkuvasti
4. ohjelmasta päättävät toimintaan ja suunnitteluun osallistuvat tahot, myös yhteisö edustettuna

5. hallintoasioista ja johdosta vastaa yksi henkilö, joka toimii kuitenkin tiiviissä yhteistyössä osallistuvien tahojen kanssa.

7 KYLÄKOULUJEN UUDET MAHDOLLISUUDET

Maamme pienet kyläkoulut ovat paikkoja, joissa oppiminen ja eläminen kohtaavat. Nuoret oppivat yhteisön vanhemmilta jäseniltä ja vastavuoroisesti kyläläiset oppivat lapsiltaan. Koulujen tulisi palvella sekä lasten, vanhempien että laajemmin koko kylän tarpeita. Koulusta on iloa moneksi ja monelle ja parhaimmillaan kyläkoulut ovat elinikäisen oppimisen tyyssijoja. Kyläkoulut voivat toimia maaseutukuntien ja -kaupunkien vetovoimatekijöinä ja kestäväen kehityksen takaajina.

Kuluva vuosikymmen on ollut todellinen ala-asteiden tuho. Koulut ovat kuntien säästölistoilla myös tulevaisuudessa. Aina kun kyläkouluja lakkautetaan, menetetään kylän identiteetistä jotain sellaista, joka ei ole rahalla korvattavissa. Jos kunnan viranomaiset ymmärtävät muitakin, kuin 'kiliseviä' arvoja, on se eduksi koko väestölle ja koituu koko yhteisön hyväksi, kuten Aro pohtii Viiskunnan yleisöosastolla 8.12.1997 kirjoituksessaan 'Tuloo niin ikävä sua...'. Samassa lehdessä on myös toinen kyläkoulujen puolestapuhuja, joka vetoaa laajemminkin kyläelämän säilymiseen. Asukkaiden lisääntymistä ja pysymistä kylissä on tuettava, sillä kyläelämän elinvoimaisuuden takaavat asukkaat, erityisesti lapsiperheet. *"On perheitä, jotka rakentavat kotinsa sivukylään saadakseen lapsensa rauhalliseen ja pieneen kouluun. ...Peruskoulujen säilyttäminen kylillä on peruspalveluita, joiden mukana elämä kehittyy kaikille myönteiseen suuntaan"*, toteaa kirjoittaja. (Viiskunta 8.12.1997 Kyläkoulujen säilyttäminen - myönteisempää kehitystä).

Koulun merkitys ympäröivän yhteisön kannalta on tunnustettu ympäri maailmaa. Tutkimusten mukaan kyläkoululla on suuri sosiaalinen merkitys kyläyhteisölleen (esim. Ahava 1994; Forsythe 1984; Kalaoja 1988a). Maaseudulla koulun lakkauttaminen on usein heikentänyt yhteisön identiteettiä. Maaseutuyhteisöt ovat erityisen haavoittuvaisia lakkautusuhana ja itse lakkautuksen tapahtuessa. Kyläkouluja lakkautettaessa jätetään huomiotta paikallisen yhteisön ja oppilaiden todelliset tarpeet. Howley, DeYoung ja Theobald (1996, 42 - 44), jotka ovat tutkineet koulujen yhdistämistä ja lakkauttamista Yhdysvalloissa toteavat, että koulujen lakkauttaminen syövyttää ja murentaa paikallisia maaseutuyhteisöjä ja vaikuttaa suoraan kotiseutuidentiteettiin. Miten lapset kokevat kotikylänsä, josta lakkaute-

taan koulu vanhempien ja kyläläisten vastustuksista huolimatta? Howley ym. (1996) esittävät pelottavan tulevaisuudenvision siitä, milloin saamme sanoa ettemme ole kotoisin mistään.

Entisaikojen punaista pientä koulurakennusta käytettiin moniin eri tarkoituksiin. Kaiken ikäiset kyläläiset kokoontuivat koululle musiikin, juhlien, tapaamisten, pelien, myyjäisten, kilpailujen ja muiden tapahtumien siivittämistä. Asukkaat mielsivät koulurakennuksen omakseen, mukavaksi ja miellyttäväksi kokoontumispaikaksi. Decker ja Boo (1995) toteavat, että useat koulut ovat tänään eristäytyneitä pieniä saaria erillään ympäröivästä yhteisöstä ja että niitä käytetään vähemmän kuin kolmasosa niiden potentiaalista. Howley ja Eckman (1997) toteavat, että kouluja ei hyödynnetä Amerikassa niin paljon kuin olisi mahdollista. Suomessa koulujen lakkauttaminen on synnyttänyt tilanteen, jossa kouluja pyritään kehittämään monitoimikeskuksien suuntaan (esim. Pirhonen 1993). Näin saadaan koko kylän väelle avoin oppimis- ja harrastuskeskus ja koulu ansaitsee olemassaolonsa pienistä oppilasmääristä huolimatta. Hakojärvellä kylätaloprojekti - koulun kehittäminen monitoimikeskukseksi merkitsi kaikille kyläläisille suurta panostusta eri-ikäisten kyläläisten hyvinvointiin nyt ja tulevaisuudessa. Kyläläisten intoa projektin eri vaiheissa voitaisiin verrata jopa isänmaallisuuteen tai kansallistunteeseen. Afrikkalaisen sananlaskun mukaisesti koko Hakojärven kylä toimii lasten kasvattajana.

Howley ym. (1996) toteavat, että ihmiset jotka työskentelevät maaseutukoulutuksen parissa ovat sitä mieltä, että *koulu on yhteisö*. Koulu luo yhteisön olemassaolollaan. Maaseutukoulu on yhteisön näkyvä, kunnioitetun menneisyyden symboli ja samalla se antaa osaltaan toivoa tulevaisuudelle. Maaseudun ihmiset ovat kiinnittyneet yhtä määrätietoisesti ja lujasti niin kouluhinsa kuin asuinpaikkaansaakin. Koulu lisää uskoa ja luottamusta kyläyhteisöön. Myös Bowien (1995) Australiassa toteuttama tutkimus koulun ja yhteisön välisestä suhteesta tukee tämän tutkimuksen tuloksia: koulu on yhteisön sydän ja sen lakkauttamisen pelätään johtavan yhteisön hajoamiseen.

Koulu ei ole vain abstrakti peruspalvelu muiden joukossa tai mikä tahansa rakennus kylässä. Se on keskeisimpien elämysten tyysija, kodista seuraavaksi tärkein rakennus (Korpinen 1998, 10). Paitsi että yhdysluokkaopetuksessa ja kyläkoulukontekstissa muutenkin tarjoutuu paljon tilaisuuksia monenikäisten vuorovaikutukseen, on huomioitava vuorovaikutussuhde laajemmin koulun ja kyläläisten välillä. Korpinen, joka on tutkinut paljon minäkäsitystä ja itsetuntoa, toteaa vuorovaikutuksen eri-ikäisten ihmisten kesken laajentavan yksilön minäkäsitystä menneisyyden ja tulevaisuuden suuntaan: miten minä olen

kehittynyt tällaiseksi ja millainen olen tulevaisuudessa? Kyläkouluympäristössä ehyen elämän perusta saa vahvat juuret. (Korpinen 1998, 13.)

Kansanedustaja, eduskunnan sivistys- ja tulevaisuusvaliokunnan jäsen Aino Suholan ajatuksia esitellään Keskisuomalaisessa (18.12.1997). Suhola katsoo, että kyläkoulujen kohtalo on tärkeä ja ajankohtainen asia niin kansansivistyksen, lasten oikeuksien kuin koko maaseudun tulevaisuudenkin kannalta. Kuntien säästöpainesta huolimatta maaseudun pienet koulut olisi pyrittävä säilyttämään. Parhaimmillaan kyläkoulu voi olla paitsi huomattavan sosiaalinen ja turvallinen oppimisympäristö myös koko kylän elävä ja matalakynnyksinen kohtauspaikka. Suhola tukee Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen kyläkouluprojektia, jonka yksi tutkimushanke tämäkin on.

Töysän kunnan talousarviossa ja kuntasuunnitelmissa on hyvin tärkeä lähtökohta palveluiden turvaamisella. Lähtökohtana pidetään kaikkien peruspalveluiden säilyttämistä, esiopetuksen ja päivähoiton tarjoamista kaikille sekä vammaispalveluiden tarjoamista kotikunnassa (Hautala 1997). Tulvivat joet syntyvät pienistä puroista. Jokaisen ihmisen panos on tärkeä. Töysässä ja tutkimuskohteessa Hakojärvellä puhalletaan saman yhteisen edun hiileen. Tästä tutkimuksesta, kuten laadullisesta tutkimuksesta yleensäkin saatua tietoa ei sellaisenaan voi siirtää muualle, mutta se voi auttaa ymmärtämään vastaavia tapauksia. Stake (1994, 236) toteaa, että on tärkeämpää ymmärtää syvällisesti yhtä tapausta kuin yrittää yleistää teorioita koko maailmaan.

Ilman yhteisötunnetta sekä perheet että yksittäiset ihmiset ovat kuin heikoilla jäillä. Yhteisötunne toimii yhdistävänä tekijänä, se sitoo ihmisiä yhteen puhaltaen elinvoimaa. Kuten Numminen (1997, 30) toteaa, on koulu eräänlainen kylän kiintopiste, joka antaa kylälle aseman ja statuksen alueiden hierarkiassa. Vaikka useat koulut ovat toimineet palvelukeskuksen roolissa jo useiden vuosien ajan, tarjoaa jokainen uusi keskus haasteen parantaa yhteisön elämänlaatua ja tulla yhteisönsä ylpeydenaiheeksi.

LÄHTEET

- Ahava, K. 1994. Rakas vainaja. Tapaustutkimus kyläläisten surutyöstä koulun kuollessa. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu -tutkielma.
- Adler, P. & P. 1994. Observational techniques. Teoksessa L. Denzin, 377 – 392.
- Akers, J. T. 1984. Good policy tips for public use of school facilities. Saatavilla ERIC -muodossa ED 246550.
- Alasuutari, P. 1989. Erinomaista, rakas Watson. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Helsinki: Otava.
- Altrichter, H., Posch, P. & Somekh, B. 1993. Teachers investigate their work. An introduction to the methods of action research. London: Routledge.
- American School Board Journal 169, 9, 38 - 39. This school is for kids and community 1982.
- Andersson, H. 1980. Kylän suhde ympärisöönsä. Teoksessa P. Tommila & I. Heervä (toim.), 163 - 187.
- Bowie, B. 1995. Small rural schools and their communities and the impact of rapid change. Education in Rural Australia 5, 2, 35 - 40.
- Bradley, T. & Lowe, P. (toim.) 1984. Locality and rurality. Economy and society in rural regions. UK: Geo Books.
- Davies, D., Palanki, A. & Burch, P. 1992. On the track of comprehensive reform... The whole school for the whole child. Strategies for coordinating health and human services at the schools. Equity and Choice 8, 2, 24 - 27.
- Decker, L. E. & Boo, M. R. 1995. Creating learning communities: an introduction to community education. Saatavilla ERIC -muodossa ED 389426.
- Denzin, L. 1994. Handbook of qualitative research. Thousand Oaks. Sage Publications.
- Eisner, E. W. 1991. The enlightened eye. Qualitative inquiry and the enhancement of educational practice. New York: Macmillan Publishing.
- Eisner, E. W. 1992. Kasvatustieteellisen tutkimuksen uudet paradigmat ja taidekasvatus. Kasvatus 23, 5, 461 – 468.
- Elliot, I. 1996. "We are a family of learners." Teaching Prek-8 27, 1, 54 - 58.
- Ficklen, E. 1988. Together, school and city planners devised this versatile school-in-a-park. American School Board Journal 175, 10, 34 - 35.
- Forsythe, D. 1984. The social effects of primary school closure. Teoksessa T. Bradley & P. Lowe (toim.), 209 - 224.

- Gall, M. D., Borg, W. R. & Gall, J. P. 1996. Educational research. An introduction. 6. painos. New York: Longman.
- Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Porvoo: WSOY.
- Haavisto, H., Jutikkala, E., Lyytinen, E., Numminen, J. Määttä, V. S., Saksa, J., Sipponen, K., Särkiö, H., Tiusanen, P., Yuomi, T. & Väänänen, M. 1997. Maaseutu - yhteinen asia. Talonpoikaiskulttuurisäätiö. Saarijärvi: Gummerus.
- Harjunpää, N. 1992. Hyvinvointia kylien asukkaille. Yhteistyöllä uudenslaisia palveluja maaseudulle. Helsingin yliopisto. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Julkaisusarja B: 8.
- Hautamäki, L. 1979. Elävä kylä. Kylätoiminnan opas. Jyväskylä: Gummerus.
- Hautamäki, L. 1989. Elävä kylä - elävä kotiseutu - elävä Suomi. Kylätoiminnan tausta, synty ja laajeneminen kansanliikkeeksi. Helsinki: Kyläasiain neuvottelukunta.
- Honkala, K. 1980. Kyläyhteisön sosiaalinen kiinteys. Teoksessa P. Tommila & I. Heervä (toim.), 215 - 249.
- Howley, C., DeYoung, A. & Theobald, P. 1996. Rural blues. How middle schools threaten rural communities. American School Board Journal 183, 8, 42 - 44.
- Howley, C. B. & Eckman, J. M. (toim.) 1997. Sustainable small schools: a handbook for rural communities. Charleston: Clearinghouse on Rural Education and Small School. Saatavilla ERIC -muodossa ED 402136.
- Hult, J., Koliseva, E., Paakkinen, R. & Solala, E. 1982. Koulu, kylätoiminta ja yhteiskunta. Koulu kylän keskuksena -projekti. Pohjois-Karjalan osaprojektin loppuraportti. Joensuun korkeakoulu. Historian, maantieteen ja muiden aluetieteiden osaston julkaisuja, 31.
- Hytönen, T. & Rovasalo, A. 1998. Kyläkoulun oppilaan tulevaisuudenkuvat. Tutkiva opettaja. Journal of Teacher Research 8.
- Hämäläinen, K. & Sava, I. 1989. Koulun ihmissuhteet ja niiden kehittäminen. Helsinki: Suomen kaupunkiliitto.
- Iisalo, T. 1987. Kouluopetuksen vaiheita. Keskiajan katedraaliskouluista nykyisiin kouluihin. Helsinki: Otava.
- Kalaoja, E. 1988a. Maaseudun pienten koulujen kehittämistutkimus. Osa I. Koulu kyläyhteisössä. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 52.
- Kalaoja, E. 1988b. Maaseudun pienten koulujen kehittämistutkimus. Osa II. Opettajana kyläkoululla. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 56.

- Kalaoja, E. 1988c. Maaseudun pienten koulujen kehittämistutkimus. Osa III. Pienten koulujen ja niiden opetuksen evaluointia. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 63.
- Kalaoja, E. 1990a. Maaseudun pienten koulujen kehittämistutkimus. Osa IV. Maaseudun pienten koulujen opetuksen ideointia. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja 64.
- Kalaoja, E. 1990b. Maaseudun pienten koulujen kehittämistutkimus. Osa V. Opetuksen integroimisesta ympäröivään yhteisöön. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 65.
- Kalaoja, E. 1991. Maaseudun pienten koulujen kehittämistutkimus. Osa VI. Opettajankoulutuksen kehittäminen maaseudun näkökulmasta. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 76.
- Korpinen, E. (toim.) 1996. Kyläkoulu nyt! Teemanumero. Tutkiva opettaja. Journal of Teacher Researcher 2.
- Korpinen, E. 1998. Kyläkoulu oppilaan itsetunnon kehitysympäristönä. Teoksessa E. Korpinen (toim.), 5 - 20.
- Korpinen, E. (toim.) 1998. Kyläkoulun monet kasvot. Tutkiva opettaja. Journal of Teacher Researcher 1.
- Korpinen, E. (toim.) 1998. Kehittyvä kyläkoulu. Tutkiva opettaja. Journal of Teacher Researcher 6.
- Kuikka, M. T. 1996. Piirteitä suomalaisen kyläkoulun historiasta. Julkaisussa E. Korpinen (toim.), 6 - 8.
- Lahtinen, E. 1997. Kylätoiminnan menestystekijät. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Mikkeli.
- Laukkanen, R., Muhonen, L., Ruuhijärvi, P., Similä, K. & Toivonen, E. 1986. Pieni koulu. Kunnallisen koulutoimen kehitys ja opetus pienissä kouluissa. Vantaa: Kunnallispaino.
- Laukkonen, I. 1989. Töysän historia. Töysän kunta.
- Lehtipuro, O. 1980. Hauhon Hyömäki. Teoksessa P. Tommila & I. Heervä (toim.), 43 - 63.
- Linnakylä, P., Mattinen, E. & Olkinuora, A. 1992. Prosessikirjoittamisen opas. 1. - 3. painos. Helsinki: Otava.
- Lonsdale, R. E. & Enyedi, G. (toim.) 1984. Rural public services: International comparisons. Boulder & London: Rural Sociological Society.

- Manning, E., Green, A. C., Andrisek, J., Day, C. W. & Leggett, S. 1983. History repeats itself. *American School and University* 55, 8, 10 - 13.
- Mäkelä, T. 1991. Sata vuotta koulua Töysässä 1891 - 1991. Töysän kunta.
- Nash, R. 1980. Contemporary sociology of the school: Schooling in rural societies. USA.
- Numminen, J. 1980. Koulu kylän selkäranka. Teoksessa S. Siirilä, L. Hautamäki, S. Rouhinen & E. Tervamäki (toim.), 166 - 172.
- Numminen, J. 1997. Koulu - kylän henkinen selkäranka. Teoksessa H. Haavisto, E. Jutikkala, E. Lyytinen, J. Numminen, V. S. Määttä, J. Saksa, K. Sipponen, H. Särkiö, P. Tiusanen, T. Tuomi & M. Väänänen, 24 - 35.
- Nurminen, E. 1980. Ala-asteen koulujen verkoston muutokset kyläyhteisössä tapahtuneiden muutosten kuvaajina. Teoksessa S. Siirilä, L. Hautamäki, S. Rouhinen & E. Tervamäki (toim.), 166 - 172.
- Nykänen, N. & Väkeväinen, T. 1998. Kyläkoulut - mahdollisuuksien meri. Luokanopettajan työ 2-3 -opettajaisella koululla. Tutkiva opettaja. *Journal of Teacher Researcher* 7.
- Patton, M. Q. 1990. *Qualitative evaluation and research methods*. 2. painos. Newbury Park: SAGE.
- Peltonen, T. 1998. Esioppilaat kyläkoulussa. Tutkiva opettaja. *Journal of Teacher Researcher* 4.
- Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1994. Opetushallitus. Helsinki: Painatuskeskus.
- Pirhonen, S. 1993. Koulu kyläyhteisössä. Maaseudun palveluprojekti. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Purokuru, V. 1997. Aktiivinen kyläkoulu. Pienen koulun selviytymisstrategioita. Meidän koulun strategiat ja toimintasuunnitelmia. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 7.
- Ringers, J. Jr. & Decker, L. E. 1996. Creating school community centers. *Principal* 76, 2, 26 - 27.
- Ruotsalainen, M. 1997. Kylän tilaisuus. Kylän kehittäjän virikekirja. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio.
- Selman, G. 1984. Local learning centres. *Learning (Canada)* 4, 1, 13 - 16.

- Siirilä, S., Hautamäki, L., Rouhinen, S. & Tervämäki, E. (toim.) 1980. Kylät ja kaupunginosat yhteiskunnan alueellisina perusyksikköinä. Tampereen yliopisto. Aluetiede, tutkimuksia sarja A: 2.
- Siuruainen, E. 1984. The supply of public services in Finnish Lapland. Teoksessa R. E. Lonsdale & G. Enyedi (toim.), 121 - 132.
- Stake, R. 1994. Case studies. Teoksessa L. Denzin, 236 – 247.
- Strömberg, A. 1984. Byskola och bymiljö. Uppföljning och utvärdering av byskolprojektet. Esbo Tekniska Högskolan. Institut för samhällsplanering. Arkitektavdelningen. Publ. A: 28.
- Syrjälä, L. 1995. Tapaustutkimus opettajan ja tutkijan työvälteenä. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari, 9 - 66.
- Syrjälä, L. & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 51.
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1995. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. 1. - 2. painos. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Syrjäläinen, E. 1995. Etnografinen opetuksen tutkimus: kouluetnografia. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari, 68 - 112.
- Tommila, P. & Heervä, I. (toim.) 1980. Muuttuva kylä. Turun yliopiston kylätutkimusryhmän loppuraportti. Helsinki: SKS.
- Tynjälä, P. 1991. Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien luotettavuudesta. Kasvatus 22, 5 - 6, 387 - 398.
- Töysän kunta. Yritysluettelo 4/1998.
- Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY.
- Viljanen, E. 1992. Koulumestarin koulutus. Opettajankasvatuksen perusteita. Jyväskylä: Gummerus.
- Viljanen, E. 1998. Kyläkoulu kunnan kouluverkossa. Teoksessa E. Korpinen (toim.), 7 - 16.

Sanomalehdistä koottu aineisto

- Alavuden kaupungin säästöt. Viiskunta 11.12.1997. Yleisönosasto.
- Alavuden kyläkoulujen lakkauttamisesta. Ilkka 3.12.1997. Suoraa puhetta.
- Aro, R. 1997. "Tuloo niin ikävä sua..." Viiskunta 8.12.1997.
- Haluatko ostaa itsellesi kyläkoulun? Viiskunta 27.4.1998. Yleisönosasto.
- Hautala, P. 1992. Hakojärven raittiustalo täyttyi kodin- ja äitienpäiväjuhlassa. Viiskunta n:o 37.
- Hautala, P. 1993. Harvinaista kylätoimintaa. Hakojärveltä jälleen oma joululehti. Viiskunta 9.12.1993.
- Hautala, P. 1995a. Äitienpäiväjuhlassa kummilusikat 11 vauvalle. Hakojärvellä "synnytään" hopealusikka suussa. Viiskunta 22.5.1995.
- Hautala P. 1995b. Hakojärveläisten kylätalo harjaan. Ilkka 17.8.1995.
- Hautala, P. 1997. Kuntavelka minimitasoon. Töysän peruspalvelut turvataan, kyliä kehitetään ja rakennetaan. Viiskunta 15.12.1997.
- Hautala, P. 1998. Mari tekee Hakojärvestä pro gradu -tutkielman. Koululaisten näkökulma esiin piirtäen ja kirjoittaen. Viiskunta 5.3.1998.
- Heikkilä, V. 1997. Alavuden koulukiistasta. Ilkka 3.12.1997. Suoraa puhetta.
- Hokkanen, K. 1997. Keskusta ja pienet koulut. Ilkka 4.12.1997.
- Hytönen, R., Jokela, T., Järvinen, M. & Vuorela, E-L. 1997. Kyläkoulut ja nykyinen oppimiskäsitys. Keskisuomalainen 3.12.1997.
- Korpinen, E. 1997. Kyläkoulut ja nykyinen oppimiskäsitys. Keskisuomalainen 3.12.1997.
- Korpinen, E. 1997. Kyläkoulut - tasa-arvoa ja oppimisen laatua. Keskisuomalainen 27.11.1997.
- Koulujen lopetus horjuttaa kuntarajojakin Alavudella. Ilkka 27.11.1997.
- Koulurauha Alavudelle. Viiskunta 15.12.1997. Yleisönosasto.
- Kyläkoulujen säilyttäminen - myönteisempää kehitystä. Viiskunta 8.12.1997. Yleisönosasto.
- Kylätoiminta 2/97. Kyliltä kuultua. 1997, 5.
- Levelä, H. 1988. Hakojärvestä pro gradu -tutkielma. Ilkka 22.2.1998.
- Pirttikoski, R. 1997. Suholan avustajarahat kyläkoulututkimukseen. Keskisuomalainen 18.12.1997.

Sytelä, H. 1997. Säästääkö Alavuden kaupunki väärin vai oikein? Ilkka 5.12.1997.

Suoraa puhetta.

Yleisönosastokirjoitukset kokonaisuudessaan. Viiskunta 4. 12. 1997.

HAKOJÄRVEN JOULU -lehdistä koottu aineisto

- A. A. Peli. 1993. Ajan kulkua. Kronikkata kotikylältä. Hakojärven joulukuusi 1993, 11 - 13.
- A. J. 1991. Äitienpäiväjuhla Hakojärvellä 1991. Hakojärven joulukuusi 1991, 19.
- A. J. 1992. Veteraanipäivä Jouttilassa. Hakojärven joulukuusi 1992, 3.
- Anni L. 1994. Hakojärven joulukuusi. Hakojärven joulukuusi 1994, 32.
- Hakojärven ala-asteen oppilaat ja opettajat 1988. Lahjoitus koululle. Hakojärven joulukuusi 1988, 14.
- Hakojärven kylätoimikunta 1983. Saatesanat Hakojärven joulukuusi 1983.
- Hakojärven kylätoimikunta 1984. Saatesanat Hakojärven joulukuusi 1984.
- Hakojärven kylätoimikunta 1988. Kylätoimikuntamme. Saatesanat Hakojärven joulukuusi 1988.
- Hakojärven kylätoimikunta 1989. Joulukuusi tulee! Saatesanat Hakojärven joulukuusi 1989.
- Hakojärven kylätoimikunta 1991. Hakojärven kylälle. Saatesanat Hakojärven joulukuusi 1991.
- Hakojärven kylätoimikunta 1993. Hyvää joulukuusi ja onnellista uutta vuotta. Saatesanat Hakojärven joulukuusi 1993.
- Hakojärven Kyläyhdistys ry. 1995. Rakentamisen, yhteistyön ja huomionosoitusten vuosi 1995. Saatesanat Hakojärven joulukuusi 1995.
- Hakojärven Kyläyhdistys ry. 1996. Vuoden eteläpohjalainen kylä! Saatesanat Hakojärven joulukuusi 1996.
- Hakojärven kyläyhdistys ry. 1997. Toimintakertomus 1997.
- Hakola, A. 1993. Halli Hakojärvelle - sijoitus tulevaisuuteen. Hakojärven joulukuusi 1993, 4.
- Hakola, A. 1994. Hakojärven kylätalohanke. Hakojärven joulukuusi 1994, 11.
- Hakola, A. 1995a. Hakojärven kylätalo-projekti. Hakojärven joulukuusi 1995, 3 - 4.
- Hakola, A. 1995b. Hakojärven MT-kerho. Hakojärven joulukuusi 1995, 17.
- Hautala, P. 1993a. Raittiuden ystävien juhlaviesti. Hakojärven joulukuusi 1993, 4.
- Hautala, P. 1993b. 1942 koulunsa aloittaneet koulu. Hakojärven joulukuusi 1993, 6 - 7.
- Hautala, P. 1993c. Äitienpäiväjuhlassa lauloivat lapset. Hakojärven joulukuusi 1993, 8 - 9.
- Hautala, P. 1994. Mitalit äideille ja hopealusikat vauvoille. Hakojärven joulukuusi 1994, 6 - 7.
- Heikkola, A. 1995. Kylätaloprojekti taloustoimikunnan silmin nähtynä. Hakojärven joulukuusi 1995, 5 - 6.

- Hiipakka, J. 1996. Koulumuistoja. Hakojärven joulu 1996, 22.
- Iita 1992. Ulkoilmaa ja yhdessäolon riemua. Hakojärven joulu 1992, 10.
- Juppo, P. 1984. Meidän koulu. Hakojärven joulu 1984, 26.
- Kahre, H. 1984. Meidän kylä. Hakojärven joulu 1984, 29.
- Kiviaho, S. 1986. Luokkaretki Särkänniemeen. Hakojärven joulu 1986, 23.
- Kleimola, H. 1995. Hakojärven kylätalon puukeräys. Hakojärven joulu 1995, 10 - 11;
27 - 28.
- Lampimäki, S. 1984. Lapsuuteni muistoja. Hakojärven joulu 1984, 2 - 3.
- Lampimäki, A. & Lampimäki, S. 1983. Hakojärven tievalot. Hakojärven joulu 1983,
17.
- Peltola, J. 1993. Terveiset koulunväeltä 1993. Hakojärven joulu 1993, 3.
- Peltola, J. 1996. Tuloksia kevään kylätutkimuksesta. Hakojärven joulu 1996, 10 - 11.
- Pohjonen, J. 1995. "Leikinlaskusta kylätaloksi." Rakennushanke yli 3-vuotias. Hakojärven joulu 1995, 22 - 23.
- Punkari, P. 1984. Kerhotoiminta. Hakojärven joulu 1984, 26.
- Seppo P. 1995. Tätä mieltä olen kylätalosta. Hakojärven joulu 1995, 20.
- Takapenkin Taavetti. 1994. Ajatelmia kylätoimikunnan taipaleelta. Hakojärven joulu
1994, 14.
- U. H. 1985. Koulunkäyntiä se oli enenkin. Hakojärven joulu 1985, 6 - 7.
- U. H. 1994. Jouttilan historiaa. Hakojärven joulu 1994, 3 - 4.
- Vittinki, T. 1995. Toimintaa kylätalolla. Hakojärven joulu 1995, 19.

Julkaisematon lähdeaineisto (tutkijan hallussa)

Koululaisten kirjoitelmat ja kuvaamataidontyöt

Muistiinpanot EDUFIN OY:n järjestämästä kyläkouluseminaarista

Näyttelykirja

Tutkimuspäiväkirja

Video

Valokuvat

Muu julkaisematon tutkimuksessa käytetty aineisto

Hakojärven kyläyhdistyksen kokouspöytäkirjat 1979 - (kyläyhdistyksen hallussa)

LIIKTEET

Liite 1. Päätösharjoitteluhakemus

Mari Hannele Viertola

Jyväskylä 24.2.1998

Jyväskylän yliopisto

Opettajankoulutuslaitos 4.vsk

Kauppakatu 28 A 35

40100 JYVÄSKYLÄ

Opettajaharjoittelun ohjauskunta/Helena Rasku-Puttonen

Jyväskylän yliopisto

Opettajankoulutuslaitos

**HAKEMUS "AMMATILLINEN ITSEOHJAUTUVUUS" (OH 4) -
HARJOITTELUJAKSON SUORITTAMISEEN HAKOJÄRVEN KOULULLA
(Töysä) 6.4. - 30.5.1998**

Pyydän huomioimaan tämän henkilökohtaisen opetussuunnitelmani päättäessäni opettajaharjoittelu 4:n toteuttamista. Syy, miksi haen opettajaharjoittelu-oikeutta Hakojärven koululle on varsin konkreettinen. Olen suorittanut opettajaharjoittelut 1, 2 ja 3 Jyväskylän yliopiston Normaalikoululla. Kenttäharjoittelun suoritin tammikuun 1998 aikana Hakojärven koulun 5 - 6 luokalla luokanopettajan ohjauksessa. Ainoa jäljellä oleva harjoitteluni on siis opettajaharjoittelu 4. Olen aloittanut pro gradu -tutkielman aiheesta Koulu kylän keskuksena. Kyseessä on tapaustutkimus: Hakojärven koulu kylätaloineen toimii eri-ikäisten kyläläisten kokoontumis- ja harrastuspaikkana. Tutkimuksessa keskitytään koulun merkitykseen kyläläisille sekä kylän ja koulun väliseen yhteistyöhön. Järjestin koulun oppilaille kirjoitelma- ja kuvaamataitokilpailun tammikuussa; näiden

tuotosten myötä lapset ovat saaneet sanoa näkemyksensä koulusta ja kylätalosta. Opettajaharjoittelu 4:n suorittaminen koululla olisi suuri etu lähestyessäni kyläläisiä ja vanhempia. Tutkimukseni luonne vaatii pitkäaikaista oleskelua tutkimuskohteessa. Tutkimuksenteon kannalta olennaista on paneutua kylän ominaispiirteisiin, sen kulttuurisidonnaisiin normeihin ja tapoihin sekä yhteisöllisiin arvoihin. Opettajaharjoittelu 4:n suorittaminen Hakojärven koululla antaisi monipuolista työkokemusta tulevaisuutta ajatellen. Hyvin suurella todennäköisyydellä minusta tulee pienen koulun opettaja ja tämän harjoittelun myötä minulla olisi mahdollisuus kehittää yhdysluokkaopettajan rooliin liittyviä osa-alueita. Täysipainoisen opetustyön lisäksi saisin tutustua varsin perusteellisesti kodin, kylän ja koulun väliseen yhteistyöhön. Hakojärven koulu toimisi mielellään harjoittelukoulunani ja koulun johtajaopettaja asiantuntevana ohjaajanani. Myös graduohjaaja on luvannut olla yhteistyössä. Oman opettajaksi kasvun pohjalta tulisin kirjoittamaan päiväkirjaa ja videoimaan opetustilanteita.

Kunnioittaen,

Mari Viertola

Kunniakirja

*on osallistunut mestarillisesti Hakojärven
koululla järjestettyyn 'Koulussa kylän sydän'
kirjoitus- ja kuvaamataitokilpailuun.*

*Maalari
maalaa kädellään.*

*Taiteilija
maalaa kädellään ja sielullaan.*

*Mestari
maalaa kädellään ja sielullaan sydämensä kautta.*

Hakojärvellä 20.02.1998.

Mari Viertola

Ari Hakola

*Markku Järvenpää
Töysän Säästöpankki*

Hakojärvestä pro gradu-tutkielma

HANNU LEVELÄ
Töytä

Jyväskylän yliopistosta opettajaksi valmistuva Mari Viertola tekee pro gradu-tutkielman Työnsä Hakojärven koulun merkityksestä kyläyhteisön elämään, tottumuksiin ja tapoihin.

Tutkimuksensa Mari Viertola perustaa elävään tutkimuk-

seen koulussa ja kylällä. Ensimmäisessä vaiheessa Mari Viertola on tunustunut kylään ja kyläläisiin oppilaiden välityksellä. Kaikki koulun oppilaat ovat saaneet sanoa näkemyksensä koulusta ja kylätalosta sanoin ja piirustuksiin. Koululaisien ajatukset eivät yksin riitä, vaan jatkossa Mari haluaa tietää mitä lasten vanhemmat ja muut kyläläiset ajattelevat ja

tuntevat.

Mari Viertola sanoo, että tutkimuksessaan, joka valmistuu ensi syksynä kyläyhdistyksen 20-vuotisjuhlaan, hän paneutuu koulun ja kylätalon merkityseen koko laajuudessaan. Kylätalo ja koulu tarjoavat monia muitakin ulottuvuuksia kuin pelkästään opetuksen.

Tutkimuksen päätehtävä on

koulun ja kylän välisen yhteistyön seuraaminen kylän asukkaiden ja koululaisten näkökulmasta. Toki Mari Viertola myöntää, että koululaisten näkemykset mitä todennäköisemmin ovat hyvin yhden suuntaisia vanhempien näkemysten kanssa, sillä heijastelevathan lasten mielipiteet kodin ja vanhempien mielipiteitä, tottumuksia ja tunteuksia.

- Tutkijana pyrin kuvaamaan, tulkitsemaan ja ymmärtämään tätä prosessia. Osatehtävänä pyrin etsimään ja analysoimaan niitä syitä, jotka vaikuttavat yhteistyöhön. Olen naista on paneutua kylän ominaispiirteisiin, sen kulttuurisiin naispiirteisiin, sen kulttuurisiin naispiirteisiin, sen kulttuurisiin naispiirteisiin, sen kulttuurisiin naispiirteisiin ja tapoihin sekä yhteisöllisiin arvoihin, sanoo Mari Viertola.

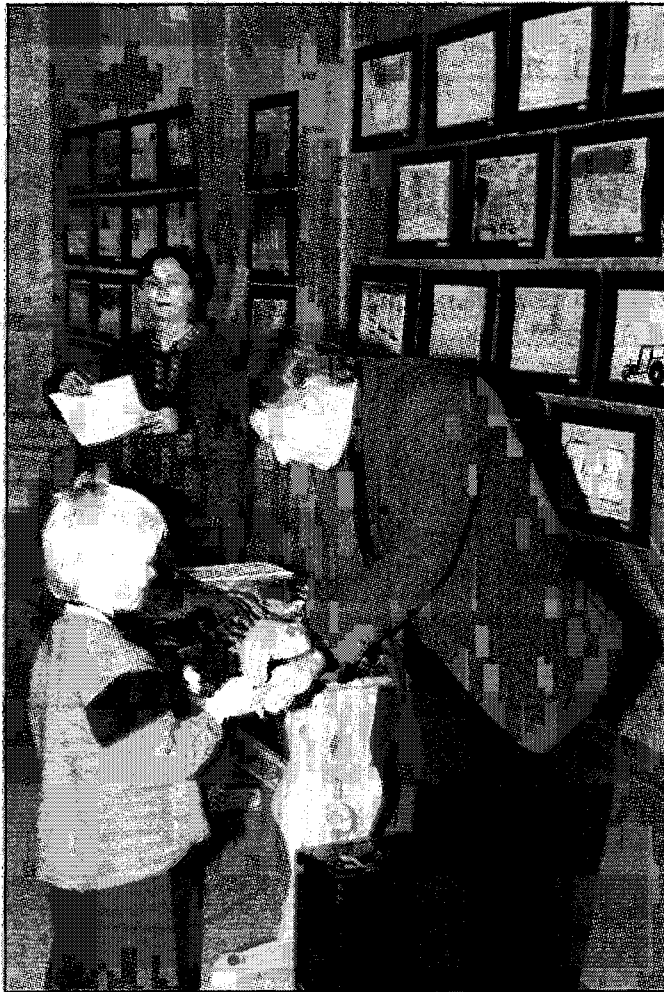
Mari tekee Hakojärvestä pro gradu- tutkielman Koululaisten näkökulma esiin piirtäen ja kirjoittaen

– ”Kotikyläni on hieno paikka ja monipuolinen. Täällä on tosi kiva asua, kun on paljon mukavia kyläläisiä. Kotikyläni Hakojärvi on mukavan rauhaisa asuinpaikka. Täällä on viihtyisä asua, ei ole kaupungin suurta vilinää. Kylässä on aika virkeätä väkeä. Hakojärven ihmiset ovat mukavia ja kaikilla on hyvä yhteishenki. Mutta yksi tärkeä meiltä puuttuu. Se on kauppa. Toivottavasti se vielä rakennetaan tähän meidän piku kylään”.

Edellä olevia kommentteja kotikylästään esittivät Hakojärven koulun oppilaat kylätalolla järjestetyssä tilaisuudessa, jossa jaettiin palkinnot Hakojärven koulun oppilaille järjestystä kuvaamataito- ja kirjoituskilpailusta. Kilpailut kuuluivat osana opettajaksi Jyväskylän yliopistosta valmistuvan töysäläisen Mari Viertolan Hakojärven kylästä tekemään pro gradu-tutkielmaan.

Viertola esitteli tutkielmansa peilaavan koulun merkitystä kyläyhteisön elämänmenoon sekä tottumuksiin ja tapoihin. Tavoitteena on pohtia kyläkoulun merkitystä eri-ikäisille kyläläisille. Esim. kirjoitelmissa ja piirustuksissa oli aiheina kuvailla omaa koulua, tulevaisuuden ”unelmien koulua”, kotikylää ja kylätalon merkitystä. Kilpailuissa haettiin myös vastausta kysymykseen, miksi kylällä pitää olla koulu.

– ”Meidän koulu on pieni koulu. Nykyään kouluun kuuluu myös kylätalo, kirjasto ja pelikenttä..... Meidän koulu on mielestäni tosi mukava, kun täällä on sen verran vähän oppilaita, että koulu on rauhallinen. Koulu merkitsee minulle niin kuin työpaikkaa, siellä opitaan



Pentti Hautala

Ekaluokan Tommi Tiensuu välitti piirustuksessaan lumisotaa välitunnilla. Palkinnon Tomille ojensivat Mari Viertola ja Markku Järvenpää.

lukemaan ja laskemaan. Koulumme on ihankekoulu, mutta toivon ettei se paisuisi liian suureksi, että muutkin pääsevät nauttimaan tästä.”, toteavat oppilaat kommentteinaan kyläkoulustaan.

Mari Viertola kertoo pyrkivänsä tutkimuksessaan elävään

ja todelliseen tulokseen koulusta ja kylästä. Hän kertoo tutustuneensa ensimmäisenä kylään ja kyläläisiin oppilaiden tekemien piirustusten sekä kirjoitusten välityksellä. Tämän jälkeen onkin sitten jo helpompi tutustua ja tiedostaa siihen sitä, mitä lasten vanhemmat sekä muut Hakojärven kyläläiset ajattele-

vat kylän ja koulun yhteistyön nykyisyydestä sekä tulevaisuuden mahdollisuuksista.

– Tutkimukseni teen valmiiksi Hakojärven kyläyhdistyksen ensi syksynä järjestettävään 20-vuotisjuhlaan, joka velvoittaa syventymään myös koulun ja kylätalon merkityksen laajuuteen kylälle. Onhan selvä, että koulu ja kylätalo mahdollistavat monia muitakin toiminnallisia mahdollisuuksia kuin opetuksen. Mm. monia kulttuuriin, liikuntaan ja moniin muihin harrastuksiin liittyviä toimintamahdollisuuksia.

– Olen asettanut päätavoitteeksi tutkimukselleni myös kylän ja koulun välisen yhteistyön seuraamisen aikuisten asukkaiden ja koululaisten näkökulmista, jotka ovat oletettavasti melkoisessa määrin yhdenmukaisia. Kylän tavat ja toiminnalliset normit ovat myös tärkeässä osassa tutkielmassani, analysoi Mari Viertola.

– ”Meidän kylällä on kylätalo, jossa pidetään kaikenlaisia juhlia ja kerhoja, mitä vaan myös vanhuksille. Kylätalo vaikuttaa paljon koulunkäyntiin, kun muistelee niitä aikoja jolloin sitä ei vielä ollut. Sählyn, lentopallon ym. sisäurheilulajien harrastajille paikka on paratiisi. Se on ollut suureksi hyödyksi koululaisten liikuntatunneille, esiopetukselle, juhlille ja kaikille kyläläisille lapsista vanhuksiin. Kylätalo on hyvä, että siellä saa ommella mummut ja tehdä muuta kivaa. Hakojärveläiset ovat mukavia. Heidän ansiosta koululle tehtiin kylätalo, jota on käytetty paljon”, esitti koulun oppilasryhmä mietteitään kylätalosta.



Pentti Hautala

Hakojärven koulun kuvaamataidon- ja kirjoituskilpailujen luokilta parhaina palkitut yhdessä palktsijoittensa Mari Viertolan ja Markku Järvenpään kanssa.-Oikealla kylätalon seinällä 1-2 luokkien kilpailutöitä.

Oppilaat osallistuivat innolla.

Mari Viertola toteaa Hakojärven koulun oppilaiden osallistuneen innolla piirustus- ja kirjoituskilpailuun. Piirustuskisaan osallistuivat kaikki 1-6 luokkalaiset ja kirjoituskilpailu toteutettiin 3-6 luokilla. Aiheena olivat, Meidän koulu- ihannekoulu? kotikyläni, kylätalomme ja kylä kertoo. Piirustuksissa oli käytetty värikästä mielikuvitusta ja esiin tuotiin monipuolisesti hakojärveläisiä maisemia ja rakennuksia. Kallioniemen sikalaa esittävä työ oli ylsi hienoimmista ja huomioita herättävimmistä töistä.

Oppilaiden piirustukset olivat kaikille nähtävinä Hakojärven kylätalossa helmikuun aikana, jonka jälkeen niitä voi ihastella Elviirassa.

Jokaiselta luokalta palkittiin kolme oppilasta, mutta niitä ei asetettu tarkemmin paremmuusjärjestykseen. Töysän Säästöpankki vastasi Markku Järvenpään välityksellä tykätystä palkinnoista. Jaossa oli hienoja pipoja, vyölaukkuja, kaulapusseja, kyniä ja kunniakirjoja. Luokkien pääpalkitut saivat useampiakin esineitä, mutta mikä parasta jokainen sai jotakin muistoksi osallistumisesta.

Markku Järvenpää kiitteli tällaisten kulttuurillisten kilpailujen olevan myös tärkeitä nuorille ja Töysän Säästöpankki on mielellään tukemassa kaikkia hyviä harrastuksia.

- Täällä Hakojärven koululla on tänään koettu tavallista monipuolisempi harrastusten kilpailullinen huipentuma, kun hiihditte aamupäivällä kilpaa ja saitte siitä hienoja mitaleja. Nyt sitten saatte kunniaa ja palkintoja aivan toisenlaisista kilpai-

lusta: kirjoittamisesta ja kuvaamataidosta. Tämä kaikki on vahvaa näyttöä Hakojärven kylän toiminnallisuudesta, kiitteli Järvenpää.

Kuvaamataidon luokkien parhaat olivat (1 lk) Maija Jokela, Milla Moisio ja Tommi Tien-suu. (2 lk) Ella Kortesmäki, Roope Kuivasmäki ja Joni Peurala, (3 lk) Heli Kleimola, Regina Taurikorpi ja Eero Vuorio, (4 lk) Juha Haavisto, Hanna - Mari Hakojärvi ja Janne Jokela, (5 lk) Anne- Maria Harju, Eeva Pohjonen ja Lauri Vuorio, (6 lk) Hanna-Maija Ahokas, Ville Kuivasmäki ja Sakari Saarimäki.

Kirjoituskilpailussa menestyivät (3 lk) Heli Kleimola, Heikki Lamminaho ja Reetta- Maria Tapaninmäki, (4 lk) Hanna-Mari Hakojärvi, Henna Kortesmäki ja Jussi Lehtomäki, (5 lk) Anne- Maria Harju, Marjo Kleimola ja Tapani Lehtisaari ja (6 lk) Han-

na- Maria Ahokas, Minna Katajamäki ja Anni Lamminaho.

Hakojärven koulun johtajopettaja Ari Hakola seurasi tyytyväisenä oppilaiden onnistumisen iloa palkitsemistilaisuudessa. Arilla on syytä iloon myös koulun oppilaskehityksen suhteen, kun oppilasmäärä on nyt peräti 62. Kasvu on ollut viimeisen vuosikymmenen aikana huikeaa, sillä vuonna 1985 koulussa oli ainoastaan 27 oppilasta.

- Kyllä tämä kylätalo tähän koulun yhteyteen tuli justiin sopivaan aikaan. Oppilasmäärän kasvaessa oltaisiin koulutilojen kanssa ahdingossa. Nyt voidaan kylätalon suurta liikuntasalia ja muitakin huoneita käyttää sujuvasti myös koulutyöhön tarvittaessa, toteaa Ari Hakola.

- ph

**Liite 5. Oppilaiden esittämiä katkelmia kirjoitelmista
palkintojenjakotilaisuudessa kylätalolla 20.2.1998**

KOMMENTTEJA KOTIKYLÄSTÄ

'Kotikyläni on hieno paikka ja monipuolinen.'

'Täällä on tosi kiva asua, koska täällä on paljon mukavia kyläläisiä.'

'Kotikyläni, Hakojärvi, on mukavan rauhaisa asuinpaikka.'

'Täällä on viihtyisää asua, ei ole kaupungin suurta vilinää.'

'Kylässä on aika virkeätä väkeä.'

'Hakojärven ihmiset ovat mukavia ja kaikilla on hyvä yhteishenki.'

'Mutta yksi tärkeä meiltä puuttuu. se on Kauppa. Toivottavasti se vielä rakennetaan tähän meidän pikku kylään.'

'Meidän kylä on okei, paitsi kauppoja voisi olla edes yksi.'

'Kaikista eniten haluan tänne kyläkaupan, grillin ja katuvalot.'

'Hakojärvellä voi siis tehdä kaikenlaista ja se kehittyy koko ajan. Se on myös hyvä paikka asua.'

'Olen tosiaan tyytyväinen kotikylääni joka on näin pieni, mutta silti hyvin kehittynyt. Oikeastaan toivon oman kotikyläni olevan aina tällainen: pieni, mutta pippurinen.'

'Kylätalo on tärkeä osa koulua.'

'Hakojärveläiset ovat mukavia. Heidän ansiosta koululle tehtiin kylätalo, jota on käytetty paljon.'

MEIDÄN KOULU - IHANNEKOULUKO

'Meidän koulu on pieni koulu.'

'Nykyään kouluun kuuluu myös kylätalo, kirjasto ja pelikenttä.'

'Kirjasto on keskiviikkoisin päivällä ja maanantaisin illalla auki, silloin siellä käykin aika paljon väkeä.'

'Oppilaita vois olla noin 20 - 40 oppilasta lisää.'

'Meidän koulu on mielestäni tosi mukava, koska täällä on sen verran vähän oppilaita että koulu on rauhallinen.'

'Koulu merkitsee minulle niin kuin työpaikkaa, siellä opitaan lukemaan ja laskemaan.'

'Minun koulu voi olla sellainen ihannekoulu, josta jotkut pitävät.'

'Koulumme on lähes täydellinen, siis kyllä tämä on ihannekoulu.'

'Kouluni on ihannekoulu, mutta toivon, että se ei paisuisi liian suureksi, että muutkin pääsevät nauttimaan tästä.'

'Toivottavasti tulevaisuudessa on tällä koululla enemmän oppilaita ja hyvä saavutus.'

